

Provinciale Staten

Notulen van 4 november 2016

(vastgesteld tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op
16 december 2016)

Index behorende bij de notulen van 4 november 2016

1. Opening en berichten van verhindering.....	1
2. Mededelingen.....	1
3. Vaststellen gewijzigde agenda.....	1
4. Vaststellen notulen.....	1
5. Benoeming en beëdiging nieuw statenlid.....	1
6. Ingekomen stukken.....	2
7. Email Fietsersbond van 28 september 2016 over verkeerslichten op kruising Deltaweg met Nieuwe Rijksweg.....(16014595)	2
8. Email van de heer J. Roelants van 28 september 2016 inzake afschaffing fiscale aftrek Rijksmonumenten.....(16014704)	2
9. Brief van mevrouw Kooman van 13 oktober 2016 over beëindiging statenlidmaatschap.....(16015740)	2
10. Email Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta van 19 oktober 2016, met mededeling over Inspiratiecentrum Grevelingen.....(16016151)	2
11. Brief minister EZ aan Tweede Kamer over uitkomsten onderzoek naar DELTA en kerncentrale Borssele.....(16016276)	3
12. Brief Kon. Jagersvereniging van 27 oktober 2016 aan onder andere PS, met rapport "Vossentelling Zeeland november 2015-februari 2016".....(16016615)	3
13. Ingekomen stukken GS en CvdK.....	3
14. Brief GS van 11 oktober 2016 over aanstelling directeur organisatie, voor bepaalde tijd, per 1 januari 2017.....(16015403)	3
15. Brief GS van 18 oktober 2016 met jaarverslag archiefbeheer.....(16016198)	3
16. Brief GS van 2 november 2016 over sanering Thermphos.....(16016009)	3
17. Hamerstukken.....	3
18. Statenvoorstel financiële verwerking gronden Marinierskazerne.....(DIO-085)	3
19. Statenvoorstel provinciale deelname aan GVC-Zeeland.....(DIO-090)	3
20. Statenvoorstel verordening kwaliteit VTH (vergunningverlening, toezicht en handhaving) omgevingsrecht Zeeland 2016 (BLD-066).....	3
21. Statenvoorstel financiële verordening.....(DIO-084)	3
22. Voorstellen.....	3
23. Statenvoorstel toekomstverkenning het fietsvoetveer.....(DIO-M&S-093)	3
24. Statenvoorstel Waterdunen.....(ONTW-100)	21
25. Statenvoorstel Economische Agenda 2017-2021.....(DIO-E&D-092)	33
26. Statenvoorstel Masterplan Campus Zeeland.....(DIO-E&D-096)	40
27. Statenvoorstel Implementatie Wet natuurbescherming.....(DIO-WBN-087)	46
28. Statenvoorstel Sanering Thermphos.....(DIO-ONTW-097)	55
29. Vragensessie.....	60
30. Vragen van het lid De Milliano-van den Heuvel over de uitspraak van het gerechtshof over DELTA.....	60
31. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	63
32. Sluiting.....	63

**Zeventiende vergadering
van de
Provinciale Staten van Zeeland
(Zittingsperiode 2015-2019)**

Vrijdag 4 november 2016

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,
commissaris van de Koning in Zeeland.

Aanwezig zijn de leden F. Babijn, C.L.M. van den Berge, C.W. Bierens, V. Bosch, ing. J.J. van Burg MSc, P. van Dijk, A.I.G. Dorst, ing. E. Erbisim, drs. M.J. Faasse, mr. H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, dr. A.M.M. van Haperen, ir. N. Heerkens, J.A.M. van Hertum MA, M.J.J. Janssens, dr. J.L. Kool-Blokland, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, J.R. Oudeman, drs. A. Pijpelink, M. Rijkse-Blok, G.D. Roeland, K. Roelse, drs. R. Ruissen, mr. ing. R.A.J. Schonis, G.W.A. Temmink, R. van Tilborg, ir. S.H.J. Tuinder, G. van Unen, P.L.E. van Veen-de Rechter, drs. J. van de Velde, A.G.M. Veraart MA, J.H. Verburg, R.A. Viergever, ing. J.L. de Visser, M.A. van 't Westeinde, W. Willemse en R.L.J.M. de Wit , tezamen 39 leden, alsmede de heer drs. P. Joosse, griffier der Staten.

Verder zijn aanwezig mevrouw C.M.M. Schönknecht-Vermeulen en de heren drs. J. de Bat, A.J. van der Maas en drs. B.J. de Reu, leden van Gedeputeerde Staten.

1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.30 uur.

De **voorzitter**. Leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en van de ambtelijke organisatie, belangstellenden op de publieke tribune, vertegenwoordigers van de media en degenen die ons thuis via internet of Omroep Zeeland volgen, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten.

Er zijn geen berichten van verhindering ingekomen. De heer Van Tilborg zal alleen tijdens de ochtendvergadering aanwezig zijn en de heer

Schonis zal niet de gehele vergadering kunnen bijwonen.

2. Mededelingen

De **voorzitter**. Zojuist is in het Presidium afgesproken dat getracht zal worden, deze vergadering in twee dagdelen tot een goed einde te brengen. Tijdens de lunchpauze zal worden nagegaan of dit ook echt gaat lukken, maar als iedereen kordaat op inhoud zijn bijdrage levert, gaan wij uit van twee dagdelen.

Voorts deel ik mee dat tijdens deze vergadering Vincent Bosch zal worden geïnstalleerd als nieuw statenlid, terwijl afscheid zal worden genomen van Caroline Kooman. Wij zijn blij dat Caroline vandaag aanwezig is, zodat er tijdens een schorsing de gelegenheid zal zijn om van haar afscheid te nemen en Vincent Bosch welkom te heten.

3. Vaststellen gewijzigde agenda

De gewijzigde agenda wordt vastgesteld.

4. Vaststellen notulen

De notulen van de vergadering van 30 september 2016 worden vastgesteld.

5. Benoeming en beëdiging nieuw statenlid

De **voorzitter**. Mevrouw Kooman heeft ons laten weten dat zij is gestopt als lid van Provinciale Staten. Nogmaals, gelukkig is zij thans aanwezig. Ik heet haar van harte welkom.

Caroline, je bent begonnen als statenlid, lid van de PVV-fractie, na de verkiezingen van maart 2015. Je was een van de jongere statenleden in ons midden en leverde je bijdragen in de commissie Ruimte. Je zult je zeker blijven herinneren de motie die je indiende ter bevordering van de doorstroming van het verkeer bij de Sluiskiltunnel. Immers, die motie werd unaniem aangenomen, hetgeen niet altijd met moties het geval is.

Je hebt aangegeven vanwege persoonlijke omstandigheden met het statenwerk te moeten

stoppen. Dat respecteren wij en wij danken je voor het feit dat je in ons midden wilde zijn. We wensen je bij datgene wat je verder gaat ondernemen, veel wijsheid, succes en ook plezier toe. Graag overhandig ik je een boeket.

Dames en heren. De open plek die in de PVV-fractie is ontstaan door het vertrek van Caroline Kooman, wordt ingenomen door Vincent Bosch die thans wordt geïnstalleerd. Daartoe stel ik een commissie in voor het onderzoek van de geloofsbrieven, bestaande uit de leden Babijn (voorzitter), Van den Berge en Roelse. Mij blijkt dat deze leden bereid zijn om deel uit te maken van deze commissie, die wordt bijgestaan door de griffier.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven heeft de geloofsbrieven van de heer Bosch onderzocht en in orde bevonden. Zij adviseert de Staten om de heer Bosch toe te laten als lid van Provinciale Staten van Zeeland.

De **voorzitter**. Mij blijkt dat de Staten zich met dit advies kunnen verenigen. De leden van de commissie dank ik voor het verrichten van hun werkzaamheden.

Nadat de heer Bosch de vergaderzaal is binnengeleid, legt hij in handen van de voorzitter de volgende eed af:

"Ik zweer dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen."

De **voorzitter**. Mijnheer Bosch, van harte welkom in ons midden. Ik wens u veel succes en plezier toe bij uw werkzaamheden als statenlid. Ik feliciteer niet alleen u, maar de gehele Staten van Zeeland omdat wij vanaf vandaag het jongste statenlid van Nederland in ons midden hebben.

Mijnheer Bosch, ik overhandig u een boeket en ook het fel begeerde speldje waarmee u officieel ambassadeur van Zeeland wordt.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

6. **Ingekomen stukken**

7. **Email Fietsersbond van 28 september 2016 over verkeerslichten op kruising Deltaweg met Nieuwe Rijksweg (16014595)**

De **voorzitter**. Door de fractie van GroenLinks is gevraagd, deze brief te agenderen voor de commissie Economie.

Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

Aldus wordt zonder stemming besloten.

8. **Email van de heer J. Roelants van 28 september 2016 inzake afschaffing fiscale aftrek Rijksmonumenten (16014704)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan de commissie Economie.

9. **Brief van mevrouw Kooman van 13 oktober 2016 over beëindiging statenlidmaatschap (16015740)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

10. **Email Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta van 19 oktober 2016, met mededeling over Inspiratiecentrum Grevelingen (16016151)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan commissie Ruimte.

11. Brief minister EZ aan Tweede Kamer over uitkomsten onderzoek naar DELTA en kerncentrale Borssele (16016276)

De **voorzitter**. Deze brief wordt geagendeerd voor de vergadering van de commissie Bestuur, te houden op 2 december 2016. De fractie van GroenLinks heeft aangegeven tijdens die vergadering een initiatiefvoorstel aan de orde te willen stellen. Ik stel voor dat wij dit voorstel tegemoet zien en het op de agenda zetten voor de genoemde vergadering. Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

Aldus wordt zonder stemming besloten.

De **voorzitter**. Zojuist is in het Presidium afgesproken dat, als de actualiteit omtrent DELTA en de kerncentrale daartoe aanleiding geeft --dat zou zomaar kunnen gebeuren-- en als de Staten dat wensen, eerder dan op 2 december hierover van gedachte kan worden gewisseld. Wij hebben ook op 18 november nog een statenvergadering. Een eventuele eerdere gedachtewisseling is mede afhankelijk van datgene waarmee het college vandaag komt naar aanleiding van vragen van de CDA-fractie.

12. Brief Kon. Jagersvereniging van 27 oktober 2016 aan onder andere PS, met rapport "Vossentelling Zeeland november 2015-februari 2016" (16016615)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief ter afdoening te stellen in handen van GS.

13. Ingekomen stukken GS en CvdK

14. Brief GS van 11 oktober 2016 over aanstelling directeur organisatie, voor bepaalde tijd, per 1 januari 2017 (16015403)

15. Brief GS van 18 oktober 2016 met jaarverslag archiefbeheer (16016198)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen.

16. Brief GS van 2 november 2016 over sanering Thermphos (16016009)

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van Statenvoorstel sanering Thermphos.

17. Hamerstukken

18. Statenvoorstel financiële verwerking gronden Marinierskazerne (DIO-085)

19. Statenvoorstel provinciale deelname aan GVC-Zeeland (DIO-090)

20. Statenvoorstel verordening kwaliteit VTH (vergunningverlening, toezicht en handhaving) omgevingsrecht Zeeland 2016 (BLD-066)

21. Statenvoorstel financiële verordening (DIO-084)

Deze voorstellen worden zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

22. Voorstellen

23. Statenvoorstel toekomstverkenning het fietsvoetveer (DIO-M&S-093)

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter. Het fietsvoetveer is in eerste instantie bedoeld voor de forenzen en studenten die er dagelijks gebruik van moeten maken om op de plaats van bestemming te komen voor werk of studie. Daarnaast is het fietsvoetveer bedoeld voor toeristische en recreatieve doeleinden. Het biedt een unieke beleving en daarmee heeft het de status van een dagattractie en promotor van Zeeland.

Voorzitter. Gelet op deze doelstellingen moeten wij zoeken naar een balans tussen maatschappelijk nut en betaalbaarheid, en daar wringt de schoen. Immers, voor 60% van de overtochten gaat het om losse kaartverkoop, veelal voor toeristische en recreatieve doeleinden, waarvoor de inzet van publieke middelen niet was bedoeld en ook slechts ten dele is gewenst. Het aantal recreatieve arrangementen is minimaal,

thans 1,6%. Hier is dus werk aan de winkel voor toeristisch Zeeland.

De beleving en het verblijfsniveau aan boord kunnen sterk worden verbeterd. Dat geldt ook voor het verblijf in de terminals en voor de infrastructuur. Te denken valt hierbij aan wifi in de wachtlokalen en op het schip, aan oplaadpunten en aan koffie en thee. Door al deze verbeteringen kunnen de inkomsten worden verhoogd en met deze meerinkomsten kan men de veelgebruikers, onze eigen studenten en forenzen, extra faciliteiten bieden zodat het voor hen een betaalbare, veilige en betrouwbare verbinding blijft, waarvoor de fast ferry ook in eerste instantie is bedoeld.

Voorzitter. Wij vragen het college om in het kader van de businesscase --mijn fractie gaat akkoord met scenario 2b-- de mogelijkheden voor optimalisatie van de exploitatie door versterking van kwaliteit en uitbreiding, respectievelijk ontwikkeling van recreatieve arrangementen, te onderzoeken. Dit verzoek is verwoord in een motie die al eerder door mijn fractie is verspreid en die ik nu indien.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Mevrouw Van Veen verwijst naar het inzetten van publieke middelen, hetgeen naar haar oordeel niet juist zou zijn wanneer het gaat om toeristische overtochten. Geldt dat dan niet voor de toeristische arrangementen die mogelijk door bedrijven in de omgeving worden aangeboden?

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter, wij zoeken een combinatie en bepleiten dat toeristisch Zeeland zich aansluit bij de ideeën die er leven om meer arrangementen in het leven te roepen. Door het aanbieden van meer arrangementen trek je meer gebruikers aan en worden er meer inkomsten gegenereerd. Overigens, het is niet de bedoeling dat de provincie op de stoel van de ondernemers gaat zitten. Wij zoeken naar mogelijkheden om samen te werken.

De **voorzitter**. Door het lid Van Veen-de Rechter is de volgende motie ingediend:

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering
bijeen op 4 november 2016*

constaterende dat:

- bij de toekomstverkenning het fietsvoetveer Vlissingen-Breskens in de omschreven businesscase nog geen mogelijkheden opgenomen zijn voor optimalisatie van de exploitatie door versterking van kwaliteit en uitbreiding, respectievelijk ontwikkeling van recreatieve arrangementen;

overwegende dat:

- het fietsvoetveer een belangrijke verbinding vormt voor forenzen en studenten, die behouden moeten blijven;
- het fietsvoetveer in de huidige exploitatie niet kostendekkend is en de tekorten, die ten laste van de provincie komen, bij ongewijzigd beleid verder oplopen waardoor de verbinding wordt aangetast in frequentie en/of betrouwbaarheid;
- ongeveer 60% van de overtochten bestaat uit losse kaartverkoop voor toeristisch-recreatieve doeleinden waarvoor de inzet van publieke middelen niet was bedoeld en ook slechts ten dele gewenst is;
- het aandeel recreatieve arrangementen nu slechts 1,6% (ca. 8000) is op een totaal van ca. 500.000 overtochten (tot oktober 2016);
- de beleving van het fietsvoetveer sterk kan worden verbeterd, zowel aan boord als bij het verblijf in de terminals, en qua infrastructuur;
- hierdoor de inkomsten op hetzelfde, of zelfs hoger, niveau kan blijven;
- het hierdoor ook mogelijk wordt om veelgebruikers extra faciliteiten aan te bieden, zoals een "fast-lane-systeem (voorrangsreserveringssysteem);

dragen het college van GS op om, op basis van bovengenoemde overwegingen, in de uitwerking van de businesscase het fietsvoetveer 2019-2048:

- te onderzoeken hoe de kwaliteit van dienstverlening en de beleving van de overtocht kan worden verbeterd als onderdeel van het toeristisch product;
- daarbij mogelijkheden tot verhoging van inkomsten uit incidenteel gebruik voor toeristisch-recreatieve doeleinden verder uit te werken;
- een actieve benadering te zoeken met de recreatiesector om te komen tot het aanbieden van meer arrangementen;
- de mogelijkheden te onderzoeken voor het gebruik van een andere betaalmethode dan de huidige OV-chip of een combinatie met andere betaalmethoden, zoals T-tag;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 1.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Het fietsvoetveer leidt tot een financieel hoofdpijndossier voor de provincie. Er is in dit verband gesproken over een bestuursakkoord maar mijns inziens zijn inmiddels de verhoudingen zodanig dat, als wij hierover een besluit nemen, het wel mee zal vallen om een en ander in deze zaal veranderd te krijgen.

De fractie van D66 geeft aan dat er met betrekking tot de tarieven meer differentiatie zou moeten komen. Voorzitter, wij zouden graag de huidige verhoudingen willen behouden.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Dat woord heeft men mij niet horen gebruiken. Ik heb het niet over "prijstdifferentiatie" gehad.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter, kennelijk heb ik de motie van mevrouw Van Veen niet goed gelezen; excuus daarvoor.

Er zijn mensen in onze provincie die zich méér bij ons beleid betrokken voelen dan anderen. Eén daarvan is de heer Keijmel; hij is thans op de tribune aanwezig. Ik vind, voorzitter, dat wij blij moeten zijn met dergelijke inwoners. Hij heeft met grote vasthoudendheid --zo kenmerkend voor mensen die aan de kust wonen en tegen de wind in moeten fietsen-- alle statenfracties benaderd met zijn ideeën. Naar aanleiding daarvan zou je kunnen zeggen "ze zijn zo gek nog niet", maar ik heb er zonder meer bewondering voor; ik heb vertrouwen in zijn deskundigheid. Daarom zou mijn fractie graag zien dat zijn ideeën worden betrokken bij de aan de orde zijnde toekomstverkenning. Mogelijk is datgene wat hij voorstelt het ei van Columbus waar we op zitten te wachten.

Voorzitter, samen met vier andere fracties dient mijn fractie tegen deze achtergrond een motie in.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Het fietsvoetveer is naar het oordeel van mijn fractie primair een OV-verbinding tussen Vlissingen en Breskens, en dan vooral voor scholieren en forenzen. Echter, wij weten dat meer dan 60% van de gebruikers toeristen zijn, en daar wil mijn fractie wat meer op insteken. Wij denken hierbij aan betere horecavoorzieningen aan de wal, bij vertrek en aankomst, en aan meer beleving tijdens de overtocht door betere informatie. Voorts zouden wij een groot voorstander zijn van arrangementen waardoor het gebruik van deze voorziening aantrekkelijker wordt. Die arrangementen dienen tot stand te komen, vooral vanuit de toeristische sector.

Pas wanneer dit allemaal een beetje voor elkaar is, voorzitter, hebben wij de gedachte dat er mogelijk enige ruimte is voor een stapsgewijze prijsverhoging. Wij denken daarbij helemaal niet aan veel geld maar aan een kleine verhoging, te beginnen met 50 cent.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Denkt de SGP-fractie dat, als de prijs wordt verhoogd, het aantal gebruikers gaat toenemen? Of zal er sprake zijn van een afname?

De heer **Van den Berge** (SGP). Als er eerst het een en ander wordt gedaan aan marketing en promotie, als die zaken goed op orde zijn, dan zal ons inziens de attractiviteit toenemen, hetgeen leidt tot meer gebruikers. Als dat het geval is, kan worden nagegaan of de prijs iets kan worden

verhoogd. Immers, de mensen krijgen dan meer waar voor hun geld.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, het zijn aannames waarop de heer Van den Berge zich richt.

De heer **Van den Berge** (SGP). Deze mening is gesteld op ervaringen, eerder opgedaan met andere, soortgelijke projecten. Je zult eerst het éne moeten doen, en dan het andere.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. De heer Van den Berge ziet het fietsvoetveer primair als een OV-voorziening. Om meer gebruikers te krijgen, zou er marketing moeten worden toegepast. De prijs zou moeten worden verhoogd om meer inkomsten te krijgen. Is de heer Van den Berge van mening dat wij ook de rest van het OV op deze manier zouden moeten aanpakken?

De heer **Van den Berge** (SGP). Neen, voorzitter; wij beperken ons tot het fietsvoetveer. Daar praten wij nu over. Ik heb het niet over de rest van het OV.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Ik hoor de heer Van den Berge spreken over promotie en marketing. Mag ik daaruit opmaken dat hij reclame voor de boot wil gaan maken? Gaat hij op die manier tegen mensen die nu van de tunnel gebruikmaken, zeggen: ga maar met het bootje?

De heer **Van den Berge** (SGP). Ik kan mij voorstellen dat er op allerlei plaatsen een folder wordt neergelegd, of dat er een site wordt ingericht zodat mensen die op Walcheren kamperen of daar in een hotel zitten, kunnen zien hoe ze naar het mooie, nieuwe Zwin --het wordt ook wel "Waterdunen" genoemd-- kunnen gaan fietsen. Het fietsvoetveer kan een onderdeel van die beleving, van die tocht, zijn. De prijs van de overtocht moet dan ingecalculeerd zijn in een totaalpakket. Zó zie ik het. De heer Van Geesbergen zal straks een mede door ons ondertekend amendement indienen waarmee dit wordt beoogd.

Voorzitter. Ons inziens kan er op de kosten worden bespaard. Het college stelt voor om voor variant 2b te kiezen: een SWATH-schip wordt vervangen door een nieuw, groot schip met een capaciteit van 300 passagiers, en er wordt overgegaan op een uurdienst. Tot de vervanging van het SWATH-schip wordt de dienstregeling bijgesteld --daar zijn wij het mee eens-- en wordt het tweede schip minder intensief ingezet. Wij vinden sowieso, voorzitter, dat één SWATH-schip achter de hand moet worden gehouden om te kunnen varen als het hard waait.

Voorzitter. Een gewijzigd vaarschema met minder afvaarten leidt tot een lager brandstofverbruik en lagere personeelslasten. Wij

hebben gelezen dat in de komende tien jaar maar liefst 15 personeelsleden met pensioen gaan en dus op een "natuurlijke" manier vertrekken. Er behoeven dus geen ontslagen te vallen. Voorts verwachten wij lagere onderhoudskosten.

Wél hebben wij nog een vraag over het jaar van vervanging. Wij vragen ons af, voorzitter, of voor vervanging 2024 wel het meest ideale jaar is.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter. Ik vraag mij af of die prijsverhoging met 50 cent ook zou gelden voor de eigen inwoners, de forenzen en de studenten.

De heer **Van den Berge** (SGP). Dat zal uit het onderzoek naar voren moeten komen.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). "Ja", dus...

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Is de heer Van den Berge het met ons eens dat het fietsvoetveer primair een OV-verbinding is?

De heer **Van den Berge** (SGP). Ja, voorzitter; zo ben ik mijn betoog ook begonnen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Bij deze discussie gaat het niet om de vraag óf de boot blijft, maar om de vraag op welke manier de boot wordt gehandhaafd, en dat is een goede zaak.

De PvdA-fractie heeft over dit onderwerp uitvoerig gesproken met allerlei inwoners van Zeeland, bijvoorbeeld Joyce en Robert. Zij gaven ons allerlei belangrijke punten mee, maar hun kernboodschap was: wij willen dat er een goede bootverbinding tussen Walcheren en West-Zeeuws-Vlaanderen blijft voor de drie doelgroepen: scholieren, werkenden en toeristen.

Tijdens het overleg in de commissie hebben wij de gedeputeerde al veel vragen voorgelegd. Wij herhalen er nu één en komen met twee nieuwe. Wil de gedeputeerde toezeggen dat hij bij de uitwerking van de businesscase alle beschikbare kennis binnen en buiten het provinciehuis meeneemt?

In het voorstel wordt gesproken over natuurlijk verloop van personeel, vanaf 2019. Voorzitter, bij gelijke afvaarten kan minder personeel niet. Er zullen tot 2024 twee boten blijven varen en daarvoor zijn minimaal drie ploegen per boot nodig, dus zes ploegen in totaal. Wij vragen ons af hoe dit nu precies zit.

Voorzitter. Bij herhaling heeft de gedeputeerde gezegd dat de provincie een marktpartij zoekt om de exploitatie van het fietsvoetveer over te nemen. De PvdA-fractie is van oordeel dat het fietsvoetveer onder het OV valt, en daarmee binnen het takenpakket van de provincie. Hoe kijkt de gedeputeerde hier tegenaan?

Robert verwoordt mooi hoe wij, als PvdA-fractie, over dit onderwerp denken: het is logisch

dat het laten varen van lege boten niet nodig is, maar tijdens de spits en in de zomer zitten de boten elk halfuur vol, en die boten moeten blijven. Met andere woorden: wij willen dat de boot minimaal één keer per uur blijft varen, ook aan de randen van de dag. Bovendien is het tijdens de spits en in drukke perioden nodig dat er elk halfuur een boot vaart. Dat geldt ook voor evenementen, zoals de Visserijdagen in Breskens.

Voorzitter, voor mijn fractie is deze bootverbinding geen last maar een taak. Wij vinden het een taak voor de provincie om voor een goede verbinding te blijven zorgen. Dat was in het verleden zo, het dient in het heden zo te zijn en wat ons betreft blijft het ook in de toekomst zo.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Hoe denkt de PvdA-fractie te komen tot besparingen op de hoge kosten, verbonden aan deze veerverbinding?

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, ik herhaal dat het OV een taak van de overheid is. Ik zou zeggen: waar je het ene bespaart, geef je het andere uit.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Het fietsvoetveer biedt een OV-verbinding tussen Vlissingen en Breskens. Het uit 1996 daterende bestuursakkoord-Westerschelde-oeververbinding verplicht de provincie dit veer te exploiteren. Bij de overdracht van de aandelen van de Westerscheldetunnel in 2009 werd besloten --er was toen sprake van een bestuursakkoord tussen het Rijk, de provincie en de NV Westerscheldetunnel-- dat deze bepaling werd overgenomen. De belangrijkste gebruikers van het fietsvoetveer zijn de recreanten en de scholieren. Buiten het hoogseizoen is het overgrote gedeelte van de gebruikers afkomstig van Zeeuws-Vlaanderen, met Walcheren als bestemming. Het veer is dus voor deze bevolkingsgroep een zeer belangrijke verbinding.

Voorzitter. Vandaag ligt het voorstel voor ons om in te stemmen met scenario 2b waarmee wordt voorzien in het vervangen van een SWATH-schip door een nieuw, groot schip, met een uurdienstregeling. Voor het overige verwijs ik naar het dictum van het voorstel. Wat is nu voor mijn fractie het probleem dat aan dit voorstel is verbonden? Kort gezegd: wij kunnen aan de hand hiervan geen keuze maken omdat het voorstel ons inziens niet compleet is. Er zijn zeker nog alternatieven en daarom willen wij het beeld compleet maken door een amendement in te dienen.

Voorzitter. Het huidige voorstel kent geen scenario met elektrische schepen en mijn fractie is van mening dat ook het "elektrische scenario" 7b als businesscase dient te worden uitgewerkt. Hiervoor gelden de volgende zwaarwegende

redenen. Scenario 7b is bij benadering zo'n 25 miljoen goedkoper dan scenario 2b, biedt een betere bescherming van de werkgelegenheid, is veel milieuvriendelijker, biedt een betere bereikbaarheid van Zeeuws-Vlaanderen door een potentieel hogere vaarfrequentie, is toekomstbestendiger met het oog op de steeds verder verscherpte milieu-eisen en is maatschappelijk interessant vanwege het draagvlak bij burgers, bedrijfsleven en gemeente Sluis.

Wij menen, voorzitter, dat de provincie het zich niet kan veroorloven om met betrekking tot het fietsvoetveer een verkeerde beslissing te nemen, in deze toch al economisch moeilijke tijd. Immers, het gaat hier om zeer belangrijke besluitvorming in financieel, economisch, milieutechnisch en zeker ook maatschappelijk opzicht.

De voorzitter. Door het lid De Wit is het volgende amendement ingediend:

De Staten der provincie Zeeland, gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 27 september 2016, nr. 16014119;

besluiten:

- in te stemmen met de keuze om scenario 2b uit de toekomstverkenning het fietsvoetveer (vervanging van een SWATH-schip door een groot nieuw schip in combinatie met een uurdienst) verder uit te werken in een businesscase;
- in te stemmen met de keuze om het door de heer Keijmel in de commissie Economie d.d. 7 oktober 2016 gepresenteerde scenario 7b (vervanging van beide schepen in 2019 door nieuwe, elektrische schepen in combinatie met een uurdienst en extra afvaarten) eveneens verder uit te werken in een businesscase;
- bovengenoemde uitgewerkte businesscases 2b en 7b op 17 maart 2017 ter besluitvorming aan Provinciale Staten voor te leggen.

Dit amendement krijgt nr. 2.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Over dit belangrijke onderwerp is al veel gezegd. De vraag rijst niettemin of het ontwerpbesluit, zoals het nu voor ons ligt, wel rijp is voor besluitvorming. In de commissie zijn tal van interessante ideeën aan de hand gedaan, waaronder een duurzaam schip en grote kostenbesparingen. Ook is aandacht gevraagd voor knelpunten in verband met de piekcapaciteit. Tijdens de commissievergadering is een en ander ook wel deels onderschreven door de gedeputeerde, maar wij zien dit niet in het voorstel terug. De vraag die voor ons centraal staat, is dan ook: laten wij hiermee geen kansen liggen voor een betere, betrouwbare verbinding, een duurzamer

schip én lagere kosten? Inderdaad, voorzitter, kunnen wij het ons niet veroorloven om hier te gemakkelijk overheen te stappen.

Daarnaast zijn er suggesties gedaan om de overtocht aantrekkelijker te maken, hetgeen tot verbetering kan leiden in het kader van de businesscase. Wij zullen steun geven aan het amendement dat erop is gericht om de besluitvorming uit te stellen. Daarbij gaan wij overigens niet zover dat wij al datgene wat moet worden geregeld, willen voorschrijven.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Zou de heer Verburg zich nog even willen richten op de in de commissie gevoerde discussie? Er is toen toch ook heel goed naar de fractie van de ChristenUnie geluisterd? Vervolgens is er door die fractie geen enkele opmerking gemaakt. Datgene wat de heer Verburg nu naar voren brengt, verrast ons. Ik herinner eraan dat in de commissie werd geconcludeerd dat het stuk rijp was voor besluitvorming. Wat mijn fractie betreft moet dit voorstel gewoon vandaag worden afgehandeld.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Zelf ben ik niet bij die vergadering aanwezig geweest, maar natuurlijk heb ik gesproken met degene die ons daar heeft vertegenwoordigd. Samen zijn wij tot het inzicht gekomen --dat kán als voortschrijdend inzicht worden gezien-- dat op dit moment moet worden geconstateerd dat er nog te veel onzekerheden zijn om tot het juiste besluit te kunnen komen.

De heer **Van den Berge** (SGP). In februari al, en ook later, hebben wij hierover gediscussieerd. Het college heeft een halfjaar aan dit voorstel gewerkt. Mijns inziens hebben de Staten voldoende tijd gehad om dit te bestuderen. Er zijn heel wat varianten; er valt genoeg te kiezen. Nogmaals, wat ons betreft is het prima om vandaag te kiezen.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter, wij bekijken straks hoe de besluitvorming verloopt, of een en ander al dan niet kan worden doorgezet. Mogelijk kunnen wij nog iets aan het te nemen besluit doen, er nog een mouw aan passen...

Voorzitter. Wij hebben nog een vraag over de omwisseling van het schip in 2024. In dat verband wordt er heel nadrukkelijk gekeken naar het boekwaardeverlies dat daarmee gepaard gaat. Zou wat dit betreft niet veel meer het begrip "total cost of ownership" leidend moeten zijn?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. "Voorzitter, het fietsvoetveer is een politieke erteschuld die wij op ons hebben genomen bij het besluit over de Westerscheldetunnel. Deze erteschuld wordt ook ingelost want er kómt een fietsvoetveer.". Deze woorden sprak ik, als vitale

begin-vijftiger, uit tijdens de Statenvergadering van 7 februari 2003. Het onderwerp was toen de tariefstelling voor het fietsvoetveer voor Zeeuwse jongeren, onder 18 jaar. Het aanvangstarief was vastgesteld op basis van eersteklas-OV. Uiteindelijk was er sprake van een overbrugging naar tweedeklastarief.

Bij die gelegenheid werd ook met algemene stemmen een motie van de VVD-fractie aangenomen, die erop was gericht om HBO- en MBO-leerlingen voor wat betreft de OV-jaarkaart gelijk te behandelen. Mijnheer Van Hertum, het ging om een motie van de VVD-fractie die erop was gericht om leerlingen van MBO en HBO gelijk te behandelen, en het was 2003...

Voorzitter. Het heeft een paar jaartjes geduurd, maar binnenkort wordt die VVD-motie uitgevoerd. Mijn collega's Patricia van Veen en Goos Roeland, thans in deze zaal aanwezig, zijn de enige overgebleven getuigen van die bewuste Statenvergadering. Tot zover een stukje geschiedenis, in de aanloop naar mijn bijdrage.

Als inmiddels krasse 65-plusser sta ik nog steeds vierkant achter het destijds genomen besluit: het exploiteren of doen exploiteren van een fietsvoetveer. Ik voeg hieraan toe dat mijn fractie absoluut niets voelt voor een variant waarbij er sprake is van een nieuw schip waarmee ook auto's kunnen worden vervoerd. Ook in de commissie Economie ben ik hier duidelijk over geweest, en ik wil hieraan verder geen spreektijd wijden.

Waar ik eveneens duidelijkheid over wil geven, voorzitter, is dat mijn fractie instemt met het voorstel van het college om van scenario 2b een businesscase te maken. Uiteraard vinden wij duurzaamheid en innovatie van groot belang, maar dat geldt ook voor betaalbaarheid en betrouwbaarheid. Verder stelt het college voor om het tweede schip minder intensief in te zetten, conform scenario 1b. Natuurlijk is dat niet leuk voor een aantal passagiers, maar het toepassen van het principe "vraagafhankelijk OV" leidt tot dit noodzakelijk besluit. Daarom stemmen wij er mee in.

Voorzitter, er is nogal wat veranderd sinds 2004, toen wij met de fast ferry begonnen. Toen groeiden de bomen, bij wijze van spreken, tot in de hemel. Varen tot windkracht 9? Doen we. Een aantal van 850.000 passagiers per jaar? Doen we. Het kon allemaal.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Houden deze woorden in dat de VVD-fractie nu het niveau van windkracht 9 loslaat, zoals ook in het voorstel wordt aangegeven? Vindt men nu het niveau van windkracht 7 voldoende? Neemt men daarmee op de koop toe dat er tot 8% meer uitval zal zijn? Begrijp ik dat goed?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Dat begrijpt u goed, maar laten wij niet vooruit lopen op de uitwerking van de businesscase.

Voorzitter. Voor die 850.000 passagiers hadden wij twee SWATH-schepen en zeven ploegen. Wij waren volledig ingericht op het vervoer van scholieren en forenzen, en wij wilden het verschil in dienstverlening ten opzichte van de oorspronkelijke veerdiensten zo klein mogelijk houden. De Westerscheldetunnel had destijds niet zoveel fans als nu het geval is, en met een goed functionerend fietsvoetveer zou dat wel goed komen, zo was de gedachte.

De tijden veranderen; wij zijn nu 12 jaar verder en hebben veel ervaring opgedaan. De bomen groeien nu niet meer tot in de hemel. Wij weten dat 61,5% van de overtochten een toeristisch karakter heeft. Ook weten wij dat een ruim aanbod niet altijd leidt tot meer passagiers. Dezelfde ervaring hebben wij opgedaan met de busconcessie. Wat wij voorts weten is wat die strenge eisen van 12 jaar geleden ons hebben gekost. Immers, de keuze voor de SWATH's vloeide voort uit de eis dat men tot windkracht 9 moest kunnen varen. Niet voor niets filosoferen wij nu over een ander schip.

Voorzitter, het college lijkt te berusten in het aantal overtochten van 650.000 per jaar, maar mijn fractie is van oordeel dat de mogelijkheden om dit aantal te verhogen nog niet zijn uitgeput. In de toeristische markt zit ons inziens nog veel potentie, maar om die aan te boren, zal een stevig promotie- en marketingbeleid nodig zijn. Wij hebben in Zeeland voor de uitvoering een goed ontwikkeld toeristisch bedrijfsleven en diverse toeristische organisaties. Welnu, voorzitter: laten zij die uitdaging aangaan.

Beide oevers van de het fietsvoetveer kunnen aantrekkelijker worden gemaakt en in de sfeer van arrangementen, een combinatie van verschillende producten, kan de ferry een belangrijke rol spelen. Laten we eerlijk zijn, voorzitter: de overtocht is voor wie dat niet dagelijks doet, op zich al een beleving. Je bevindt je midden in een drukke scheepvaartroute; je kunt de grote reuzen bijna aanraken. En dat voor een prijs die alleszins redelijk is, zeker als wij die vergelijken met die voor gewone rondvaarten en rondritten. Zo betaal je in Zierikzee vijf euro voor een rondrit met paard en wagen. Overigens, dat is de moeite waard... Men kan voor 4,10 euro met de ferry mee, en dan mag je ook je fiets meenemen. Voor 7,40 euro ga je heen en terug. Neem je je fiets niet mee, dan is het nóg goedkoper. Daarom, voorzitter, is mijn fractie van mening dat het college continu oog moet hebben voor een goede verhouding tussen product en prijs.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Is mijn conclusie juist dat dit betoog inhoudt dat er minder

afvaarten komen en dat er sprake zal zijn van één afvaart per uur --als gevolg waarvan in de zomer toeristen wellicht niet meekunnen-- maar dat er wél een marketingcampagne wordt opgezet om mensen meer te laten betalen? Ik hoop dat de provincie dan een heel goed reclamebureau in de arm neemt want mij lijkt dit redelijk onverkoopbaar.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik begrijp niet hoe u aan deze conclusie komt. Wij hebben het over OV met toeristen én wij hebben onze vaste gebruikers. Laten wij blij zijn met de toeristen die van het fietsvoetveer gebruikmaken. Als die er niet waren, zou ik niet weten hoe wij dit veer in stand zouden kunnen houden. Het is onjuist om aan te nemen dat wij zouden streven naar het verlagen van het aantal afvaarten óm het verlagen. Wij willen tegemoet komen aan de vraag, óók waar het om dit veer gaat.

De heer **Viergever** (SP). Maar als er wordt gekozen voor scenario 2b gaan we naar een uursafvaart. De opzet wordt vraagafhankelijk maar uiteindelijk wordt de dienstverlening minder. We kunnen wel zeggen dat wij blij moeten zijn met de toeristen, maar wanneer de prijs wordt verhoogd, laten wij niet zien dat wij blij zijn met de toerist die van het fietsvoetveer gebruikmaakt. Dan worden de toeristen juist weggejaagd.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Zeker in de zomermaanden zal er geen sprake zijn van afnemende dienstverlening. Dat is ook niet nodig. Als de schepen gevuld zijn met passagiers, zijn ze kostendekkend. Ik denk, voorzitter, dat wij nu een beetje langs elkaar heen spreken...

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Verwacht de VVD-fractie niet dat, als gevolg van een prijsverhoging, gezinnen ontmoedigd zullen worden om van het fietsvoetveer gebruik te maken? Als je bijvoorbeeld acht euro per persoon zou moeten betalen en je bent met z'n vijven, dan heb je het over veertig euro.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter, als de heer Van Hertum naar de rest van mijn betoog luistert, wordt zijn vraag wellicht beantwoord.

Gezien de tekortschietende kostendekkingsgraad is het vragen van een reëel tarief geen overdreven maatregel. In het statenvoorstel, mijnheer Van Hertum, relativeert het college de uitkomsten van het reizigersonderzoek. Het college is van mening dat deze met een zekere voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd. Dat doet mijn fractie ook, voorzitter, en daarom ziet zij ruimte voor prijsaanpassing zonder dat dit negatieve gevolgen hoeft te hebben voor het gebruik van deze voorziening. Wij vragen het college daarom hierop alert te blijven en te zijner

tijd voorstellen te doen die in alle redelijkheid kunnen worden gedaan.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ook de VVD-fractie heeft in het voorstel kunnen lezen dat dit afgeraden wordt omdat het wel degelijk ten koste gaat van... Daar is onderzoek naar gedaan. Of is coalitiepartij VVD het daarmee niet eens?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter, heeft de heer Babijn geluisterd naar wat ik zojuist heb gezegd?

De heer **Babijn** (PvZ). Ik luister ook tussen de regels door...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. De VVD-fractie en nog enkele andere fracties achten deze onderwerpen van een zó groot belang dat zij het ontwerpbesluit met een amendement willen aanvullen met de genoemde thema's. Wat dit betreft verkeert mijn fractie in het goede gezelschap van de fracties van SGP, PvdA en CDA. Zij zijn bereid geweest om het amendement mede te ondertekenen. Als dienovereenkomstig wordt besloten, blijven deze onderwerpen meegaan wanneer er over de toekomst van het fietsvoetveer wordt gesproken en daarover besluiten moeten genomen.

Echter, met het thema "promotie en marketing" hoeft niet te worden gewacht op een businesscase. Daarmee kunnen wij direct van start. Onze vraag is dan ook hoe het college hier tegenover staat.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. In het betoog van de heer Van Geesbergen hoor ik niets over het milieu. Kijkt de VVD-fractie niet naar de toekomst? Richt men zich alleen op de korte termijn? Heeft men hierover nog niet gesproken? Dat kan natuurlijk óók...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik herhaal even wat ik zojuist heb gezegd: "Uiteraard vinden wij duurzaamheid en innovatie van groot belang, maar dat geldt ook voor betaalbaarheid en betrouwbaarheid." Ook in de commissie heb ik gezegd dat, als bij de uitwerking van de businesscase blijkt dat er milieuwinst te behalen valt, daarnaar gekeken moet worden. Er is gesproken over elektrisch varen. Voorzitter, ik ben zeiler en dus kom ik wel eens een bootje tegen, maar wat ik tot nu toe heb gezien is een elektrisch buitenboordmotortje van twee pk... Ik weet niet of er schepen te maken zijn die zich elektrisch op de Westerschelde kunnen bewegen. Als dat zo is, zal dat stellig bij de gedeputeerde bekend zijn.

De heer **Babijn** (PvZ). Nu wordt het mij toch een beetje te gortig, voorzitter. De heer Van

Geesbergen heeft toch óók de stukken van de heer Keijmel kunnen doornemen? Of heeft hij die stukken gemist of ter zijde gelegd?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Wij hebben die stukken gelezen maar dat betekent niet meteen dat wij daar als een dolle achteraan moeten lopen. Dat hebben wij niet gedaan.

De heer **Viergever** (SP). Als u zich afvraagt of er schepen te maken zijn die elektrisch over de Westerschelde zouden kunnen varen, is dat dan niet juist een argument om daar goed onderzoek naar te doen?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Dat is mogelijk in het kader van de uitwerking van scenario 2b, de businesscase. Daarvoor behoeven wij de afhandeling van dit statenvoorstel niet op te schorten.

De heer **De Wit** (PVV). Ik vind, voorzitter, dat de heer Van Geesbergen zichzelf wat beperkt door het bedoelde rapport in feite naast zich neer te leggen. Het gaat om een breed onderzoek dat op de toekomst is gericht, en vervolgens heeft hij het over een twee pk-buitenboordmotorje... Wij begrijpen natuurlijk allemaal wel dat de boot daar niet mee uitgerust kan worden, maar wat klein is kun je groot maken. Ik vind het jammer dat de heer Van Geesbergen deze mogelijkheid zo gemakkelijk naast zich neerlegt. Mijns inziens is de optie van elektrisch varen een interessant onderwerp.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik doe u niet graag verdriet --dat weet u-- maar ik voel mij niet verplicht om dat hele dossier aan te wenden om nu, vandaag, geen besluit te nemen. Nogmaals, wanneer blijkt dat er op dit gebied mogelijkheden zijn om innovatie toe te passen en duurzaamheid te realiseren, dan verwacht ik van de gedeputeerde dat hij dat betreft bij de uitwerking van de businesscase. Als die technieken er blijken te zijn, is dat prachtig. Wij horen het te zijner tijd wel, aan de hand van de businesscase.

De heer **De Wit** (PVV). Nogmaals, ik vind het jammer dat de heer Van Geesbergen dit constant naast zich neerlegt. Waarom wordt dit niet nu gewoon meegenomen? Waarom ontbreekt de wil om dit te onderzoeken? Op die manier beperk je jezelf. Als er verschillende keuzemogelijkheden zijn, ga je toch alles onderzoeken? Je gaat je dan toch niet beperken tot één keuze, terwijl mogelijk over vijf, tien jaar blijkt dat je de verkeerde beslissing hebt genomen?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik volsta, voorzitter, met mijn vorige reactie.

De **voorzitter**. Door de leden Van Geesbergen, Van den Berge, Janssens en Van Hertum is het volgende amendement ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 4 november 2016;

gelezen het statenvoorstel van 27 september 2016, nr. DIO-M&S-093, inzake de Toekomstverkenning het fietsvoetveer, en het bijbehorende ontwerpbesluit;

besluiten het ontwerpbesluit als volgt vast te stellen:

- instemmen met de keuze om scenario 2b uit de Toekomstverkenning het fietsvoetveer (vervanging van één SWATH-schip door een groot nieuw schip i.c.m. een uursdienst) verder uit te werken in een businesscase;

- in de periode tot de vervanging van het schip de dienstregeling bij te stellen, waarbij het tweede schip minder intensief wordt ingezet, conform scenario 1b;

- in de periode tot de vervangingsinvestering wordt gedaan, de exploitatie via de Westerscheldeferry BV voort te zetten;

- in te zetten op extra passagiers door middel van versterking van promotie en marketing, in combinatie met het verhogen van de attractiviteit aan beide oevers;

- in samenhang daarmee onderzoeken of de verhouding prijs-product te zijner tijd opwaarts bijstelling van het tarief van de losse kaartjes rechtvaardigt.

Dit amendement krijgt nr. 3.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Er is al veel over het fietsvoetveer gezegd, maar nog niet het laatste woord. Immers, voor mijn fractie is deze OV-verbinding van groot belang en niet voor niets zijn wij destijds akkoord gegaan met de verplichting om het fietsvoetveer in stand te houden, ook toen bleek dat er geen marktpartij meer voor was en de exploitatie noodzakelijkerwijs weer in handen van de provincie kwam. Mijn fractie ziet uiteindelijk de exploitatie door een marktpartij als beste optie, dat wil zeggen wanneer die partij aan onze wensen tegemoet kan komen. Tot het zover is, dienen wij hiervoor zelf aan de lat te staan.

Voor iedereen is inmiddels wel duidelijk dat de huidige SWATH-schepen vaak, te vaak, uit de vaart moeten worden genomen voor onderhoud. Ook is duidelijk dat het brandstofverbruik door en de uitstoot van deze schepen niet als milieuvriendelijk kunnen worden beschouwd. Ook hierdoor is duidelijk dat het in financiële zin allemaal veel ongunstiger uitpakt dan eerder werd

voorzien. Daarom is mijn fractie blij dat het college onderzoek heeft laten verrichten naar een vijftal varianten, waarbij 1b (vanaf 2019 een beperkt aantal afvaarten) en 2b (vanaf 2024 een groter schip en éénmaal per uur) de voorkeur van het college hebben om uit te werken in een businesscase.

In de commissie Economie heeft mijn fractie haar waardering laten blijken voor het werk van de heer Keijmel. Met name de door hem voorgestelde varianten 6b en 7b zou mijn fractie graag bij deze discussie betrekken, omdat hierin elementen zitten die haar bijzonder aanspreken. Ik noem er enkele: elektrisch aangedreven boten; beter voor het milieu; goed om het huidige afvaartrooster te kunnen handhaven; op den duur grote financiële voordelen. Uit berekeningen blijkt dat het echt om miljoenen gaat, en die hebben deze Staten echt nodig omdat er nogal wat op hun bordje ligt.

Dit is voor ons een reden om als mede-indiener op te treden waar het gaat om een amendement dat nog zal worden ingediend door de heer Babijn. En, voorzitter, wij zijn niet de enige mede-indiener. Het gaat om een serieuze aangelegenheid; er liggen hier belangrijke kansen waar het gaat om duurzaamheid en innovatie. Ons gaat het er niet om om "als een dolle" achter iemand aan te rennen --dat doet mijn fractie sowieso niet-- maar het is zaak dat wij dit met z'n allen serieus gaan bekijken. Daarom pleiten wij voor datgene wat door de heer Keijmel in de commissie naar voren is gebracht.

Voorzitter. In onze ogen mag en kan het niet zo zijn dat het volwaardig bij de discussie betrekken van de genoemde varianten niet mogelijk zou zijn om redenen van oud zeer of aannames, als zouden deze opties niet goed genoeg zijn doordacht. Ons inziens is er nog tijd genoeg om een definitief besluit over de toekomst van het fietsvoetveer te nemen. Daarom gaat mijn fractie nu niet mee met het voorstel van het college want in onze ogen is er een grote kans op een sterfhuisconstructie.

Voorzitter, kan het college toezeggen dat de varianten 6b en 7b volwaardig worden betrokken bij de discussie over de toekomst van het fietsvoetveer? Zo neen, waarom niet? Bovendien zijn wij benieuwd naar de mening van het college over het in te dienen amendement.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. De heer Temmink heeft het over een "sterfhuisconstructie" maar onderbouwt het gebruik van deze term niet. Kan hij dit nader duiden?

De heer **Temmink** (GL). Ik vat het kort samen: als we minder gaan varen, 's ochtends later beginnen en 's avonds eerder stoppen, dan zie ik dat als het begin van het einde.

De heer **Janssens** (CDA). Is dat úw conclusie of het resultaat van onderzoek?

De heer **Temmink** (GL). Als u goed heeft geluisterd --en dat doet u natuurlijk-- heeft u gehoord dat ik heb gezegd: "een grote kans op een sterfhuisconstructie". Wij beseffen dat nog nader onderzoek nodig is, en juist daarom heb ik gepleit voor een zo breed mogelijke benadering. Het is voor ons allemaal van groot belang dat dit goed wordt onderzocht.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Het fietsvoetveer is vooral voor West-Zeeuws-Vlaanderen van groot belang. Het zorgt voor een goede verbinding, ten behoeve van scholieren en forenzen. Daarnaast is het fietsvoetveer in het hoogseizoen een goede voorziening voor toeristen. Voorts is van belang het gegeven dat als gevolg van het desbetreffende bestuursakkoord de provincie de verplichting heeft om deze verbinding te exploiteren.

Dat wij hier vandaag spreken over deze toekomstverkenning, komt voort uit de onevenredig hoge kosten van dit veer, en de wens om wat dit betreft betere keuzes te maken die ertoe kunnen leiden dat de provincie hiervoor niet onnodig veel geld uitgeeft. Het streven hiernaar is in deze tijden van financiële schaarste geen overbodige luxe. Kortom, mijn fractie heeft er begrip voor dat er wordt gekeken naar mogelijkheden om op de kosten te besparen. Echter, daarbij staat voor ons als een paal boven water dat dit niet ten koste mag gaan van de leefbaarheid van met name West-Zeeuws-Vlaanderen.

Voorzitter. Met deze toekomstverkenning wordt een aantal voorstellen gedaan om tot kostenbesparing te komen. Het statenvoorstel vermeldt een aantal varianten die de voorkeur hebben van het college. Zoals ik al in de commissie aangaf, kan mijn fractie niet akkoord gaan met de inperking van de dienstregeling tot één afvaart per uur, hetgeen als gevolg van scenario 2b gebeurt. Naast het feit dat deze werkwijze voor gebruikers de praktische bereikbaarheid beperkt --daarmee komt men direct aan de leefbaarheid-- gaat het ons inziens ook om een aanpassing die een verdergaande afname van het gebruik zal veroorzaken, waarmee de inkomsten zullen teruglopen.

Ook de keuze voor een schip met de capaciteit van maximaal 299 personen, is ons inziens niet verstandig aangezien dit in de zomer zal kunnen leiden tot een capaciteitstekort waardoor eveneens inkomsten zullen worden gemist. Overigens is nog niet bekend welk schip het zou moeten worden, en dat maakt het allemaal heel onduidelijk.

Voorzitter. Wanneer er geen alternatieven zouden zijn, was het wellicht een ánder verhaal,

maar doordat ons de scenario's 6 en 7 zijn aangeleverd, lijken er wel degelijk alternatieven te zijn. Sterker nog, ze zijn er op basis van bestaande schepen die gewoon beschikbaar zijn. Waarom zouden wij daaraan voorbijgaan? Waarom is hier niet al zorgvuldiger naar gekeken? Kan de gedeputeerde aangeven of er wellicht al afspraken zijn met Damen over de bouw van een nieuwe ferry? Als dat niet het geval is, valt bijna niet te verklaren waarom er niet verder wordt gekeken.

Voorzitter. Tijdens de commissievergadering werd gemeld dat er een afspraak was gemaakt met de heer Keijmel om te praten over de toekomst van het fietsvoetveer, maar dat gesprek vindt pas na vandaag plaats, namelijk de volgende week. Dan is de pap toch al gestort?

De heer **Janssens** (CDA). Bedoelt u nu dat er sprake zou zijn van een afspraak waarvan wij allemaal niets zouden weten?

De heer **Viergever** (SP). Tijdens de laatste commissievergadering heeft de gedeputeerde aangegeven dat die afspraak er is. Dat is dus met ons gedeeld.

Voorzitter. Ik ga nu niet alle voors en tegens van alle scenario's noemen. Voor een eenvoudig statenlid is het erg lastig om door alle berekeningen het bos nog te zien. Het is een welles-nietes-spel waar moeilijk de vingers achter te krijgen zijn. Juist daarom pleiten wij ervoor om de aangedragen alternatieven door te rekenen en te betrekken bij de besluitvorming. Er zijn ons inziens geen zwaarwegende redenen om hiervoor niet de tijd te nemen. Nu is het moment om alle mogelijkheden te overzien op basis van feiten, zodat wij weloverwogen en verdedigbaar keuzes kunnen maken, keuzes waardoor wij over een aantal jaren niet wéér komen te staan voor situaties als de huidige. Daarom, voorzitter, is mijn fractie mede-indiener van het amendement van de PvZ-fractie dat erop is gericht, te komen tot een breder onderzoek van de mogelijkheden. Het amendement dat is ingediend door de heer Van Geesbergen zullen wij niet steunen omdat dat uitgaat van scenario 2b dat voorziet in vermindering van het aantal afvaarten.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Mijn fractie is blij met het feit dat de insteek van het college niet langer is gericht op het opheffen van het fietsvoetveer, maar op de continuering daarvan en op het zoeken naar een optimale situatie voor een gedeelte van het Zeeuwse OV.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter, hier schrik ik even van. Immers, gesuggereerd wordt dat het college op enig moment zou hebben overwogen om met het fietsvoetveer te stoppen. Waar is dit nu op gebaseerd?

De heer **Willemse** (50-Plus). Ik dacht toch dat, toen de discussie over het fietsvoetveer begon, er werd gekeken naar een busverbinding. Dat was mijns inziens toch een dreiging voor het voortbestaan van het fietsvoetveer.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter, déze krasse baas heeft daar geen herinnering aan, en ik denk dat mijn collega's dat ook niet hebben. Wat nu wordt gesuggereerd, is geen moment aan de orde geweest.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Veel Zeeuws Vlamingen zullen blij zijn dat hun boot niet langer wordt bedreigd. Er liggen nu vijf scenario's en het college stelt een combi voor van de opties 1 en 2b. Echter, er liggen nog andere scenario's, namelijk die van de heer Keijmel, 6 en 7. Daarop kom ik nog terug.

Gesproken is over een gedifferentieerd tarief, een lager tarief voor de inwoners van Zeeland en een tarief voor toeristen die in de zomer veelvuldig gebruikmaken van de ferry, als uitstapje. Overigens, er is al een gedifferentieerd tarief voor chiphouders.

Een alternatief om het fietsvoetveer economisch uit te nutten, is het versterken van de veerpleinen aan beide zijden van de Westerschelde. Om kosten te besparen, spreekt men over een uurdienst op bepaalde tijden, en op bepaalde dagen. Levert dit uiteindelijk wel voldoende op? Het personeel moet aan boord blijven en de apparatuur moet ingeschakeld blijven. De enige besparing die wordt gerealiseerd, heeft betrekking op de brandstofkosten. Dat is een aanzienlijk bedrag maar bij het gebruik van een nieuw schip zullen de nieuwste technieken kunnen worden gebruikt op de terreinen van brandstofbesparing en, eventueel, elektrische voortstuwing.

Voorzitter. Wat ik in dit voorstel mis, zijn de ideeën van de heer Keijmel, een deskundige die al jaren bezig is met het probleem van deze veerdienst. Hij heeft bij de fracties en de provincie al veel alternatieven aangedragen, maar daarover lees ik niets in het voorstel. Wij gaan toch niet weer het wiel opnieuw uitvinden?

Mijn fractie is blij dat nu gekozen wordt voor het behoud van het fietsvoetveer, maar zij vindt dat het werk van de heer Keijmel serieus moet worden bestudeerd en dat gekeken moet worden naar de economische en toeristische ontwikkeling van de veerpleinen. Het mes snijdt dan aan twee kanten: enerzijds een volwaardige veerdienst en anderzijds een extra slechtweervoorziening voor de toerist.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Voor ons ligt een voorstel dat is gericht op een koerswijziging met betrekking tot het fietsvoetveer. Het bestaande

veer ondergaat de komende jaren ingrijpende wijzigingen, maar of de wind nu krimpt of ruimt, is op dit moment moeilijk te zeggen. Mijn fractie heeft er daarom waardering voor dat het college een aantal scenario's heeft geschetst en daarbij een keuze heeft voorgesteld voor verdere uitwerking. Echter, wij zijn er nog lang niet. Wij steken nu pas van wal.

Duidelijk is dat deze lijst met scenario's al veel discussie oplevert, en dat is een goede zaak. Wij spreken hierbij uiteindelijk over een belangrijke OV-verbinding tussen Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen, die dagelijks van groot belang is voor veel mensen, en die voor toeristen een unieke beleving oplevert.

Het in de vaart houden van het fietsvoetveer gaat nu eenmaal gepaard met kosten, maar met die kosten moeten wij niet de mast overboord zeilen. Ook in economische zin moet deze verbinding passen binnen de capaciteiten van de provincie. Omdat het hier gaat om een OV-voorziening, moet deze betaalbaar en functioneel zijn en blijven.

Het is zaak om een regelmatige en betrouwbare verbinding in stand te houden, met name voor de dagelijkse reiziger die erop moet kunnen rekenen. Wij ondersteunen dan ook het plan om de dienstregeling vanaf 2019 in te krimpen, met de daarmee gepaard gaande bezuinigingen. Daarmee legt de provincie op korte termijn een broodnodige reef in het zeil. Wél verzoeken wij het college om goed te kijken naar aansluitingen op andere vervoersvormen en naar de behoeften van de verschillende groepen dagelijkse reizigers.

Voorzitter. Wij vragen het college om een duidelijke koers uit te zetten bij het uitwerken van de businesscase. Wanneer is deze gereed? Worden de Staten tussentijds geïnformeerd, met name wanneer de werkelijke koers dreigt te gaan afwijken van de schijnbare koers? Verder vragen wij van de gedeputeerde de toezegging dat er, zolang er geen definitieve keuze is gemaakt, ruimte blijft om, indien nodig, een nieuwe businesscase uit te werken. Voorkomen moet worden dat wij ongemerkt in een fuik varen waaruit geen terugweg meer mogelijk is. Ook hier geldt: als het niet te bezeilen is, moet er gelaveerd worden. Daarmee voorkomen we dat we --ik leen wederom een term uit de maritieme wereld-- met "de kloten voor het blok" komen te zitten.

Voorts vragen wij de gedeputeerde toe te zeggen dat het besluit om een uitgewerkte businesscase te gaan uitvoeren, wordt voorgelegd aan de Staten. Als laatste vragen wij hem toe te zeggen dat de optie van elektrische aandrijving een plaats krijgt in de uitwerking van de businesscase. Daarbij vinden wij het wel van belang dat het type aandrijving, evenals de techniek die in de rest van het schip zal worden toegepast, zich langdurig heeft bewezen. Deze OV-verbinding leent zich ons inziens niet voor experimenten maar moet, gelet op

de lange gebruiksduur, worden uitgevoerd met bewezen en daardoor betrouwbare technieken.

Voorzitter. Met het voorliggende voorstel heeft mijn fractie niet de indruk dat wij van het anker spoelen. Het college heeft een uitdaging voor de boeg, maar wij geloven erin dat het de bramzeilen zal bijzetten. Uiteraard houden wij tijdens deze tocht een oogje in het zeil, zonder daarbij twee masten op het schip te zetten.

De **voorzitter**. Bij de door u gebruikte terminologie dacht ik even dat u als alternatief een zeilschip wilde inbrengen...

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Het kernpunt van mijn betoog is dat dit voorstel nog niet rijp is voor besluitvorming en gelukkig staat mijn fractie hierin niet alleen. Na mijn betoog zal ik een amendement indienen, mede namens de fracties van ZL, 50-Plus, GroenLinks en de SP.

Wij spreken over een essentiële vaarverbinding, maar tevens is essentieel het behoud van de vaarfrequentie. De provincie is weliswaar verplicht om het fietsvoetveer in stand te houden, maar wanneer de vaarfrequentie wordt verminderd, neemt men een belangrijk risico en mijn fractie is daar niet toe bereid. Om dan wat extra geld binnen te halen door bepaalde doelgroepen, waaronder de toeristen en incidentele gebruikers, zwaarder te gaan belasten... Mijn conclusie is dat het college daar geen voorstander van is. Kennelijk ziet ook het college de risico's.

In het voorstel lezen wij dat in 2019 volgens scenario 1b met minder personeel wordt gewerkt, als gevolg van natuurlijk verloop. Voorzitter, dat klinkt mooi, maar kán dat wel? In 2024 komt er, volgens scenario 2b, een nieuwe boot. In dat verband moet de businesscase nog worden uitgewerkt, maar niettemin wordt vandaag aan de Staten gevraagd om iets goed te keuren, en daarbij worden al bepaalde kaders aangegeven. Eén daarvan is windkracht 7 in plaats van 9, met als gevolg: meer uitval. Voorts zou de nieuwe boot 299 passagiers moeten kunnen vervoeren. De huidige twee schepen kunnen tweemaal 185 mensen vervoeren, veel meer dan die ene boot die nu wordt beoogd.

Voorzitter, tegen deze achtergrond vinden de indieners van het amendement het voorstel nog niet rijp voor besluitvorming. Uiteraard komt daar nog bij --het is een compliment aan het adres van de heer Keijmel-- dat een burger met kennis van zaken bereid is om mee te denken. Dat waardenen wij zeer. Wij hopen dat wij dit in de toekomst vaker zullen meemaken. Immers, ook deze input is van belang. Wij hebben hier niet alléén de wijsheid in pacht. Wanneer door een externe deskundige wordt aangegeven dat het goedkoper en beter kan, moet die optie worden onderzocht.

Ter toelichting van het amendement merk ik nog het volgende op. Uit het statenvoorstel blijkt dat er geen noodzaak is om nu overhaast een besluit te nemen. Uit de aangedragen scenario's komt naar voren dat er ten behoeve van de continuering van deze belangrijke verbinding wellicht betere alternatieven zijn en dat het wellicht goedkoper en ook nog betrouwbaarder kan. Het is daarom gewenst dat de besluitvorming wordt uitgesteld, er ruim de tijd wordt genomen voor een diepgaand onderzoek naar alle mogelijkheden en het college vervolgens met een voorstel naar de Staten komt.

De **voorzitter**. Door de leden Babijn, Faasse, Willemse, Temmink en Viergever is het volgende amendement ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 4 november 2016

besluit de tekst onder "ontwerpbesluit" te vervangen door:

besluitvorming uit te stellen, teneinde meer tijd te nemen om zorgvuldig alle mogelijkheden af te wegen, waaronder de aangedragen scenario's 6b en 7b, en de financiële consequenties daarvan door te rekenen."

Dit amendement krijgt nr. 4.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter, ik hoor de heer Babijn zeggen dat het goedkoper kan. Vervolgens stelt hij voor om te onderzoeken of het goedkoper kan. Welnu, het is van tweeën één.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik geef aan dat iemand extern iets heeft ingebracht, waarmee de suggestie is gedaan dat het goedkoper kan. Als wij op zorgvuldige wijze een besluit willen nemen, moet mijns inziens deze optie worden onderzocht. Vervolgens kunnen de Staten een eindconclusie trekken.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik leg u de vraag voor of die mogelijkheid wordt afgesneden als wij met een schip in de weer gaan zoals bedoeld met scenario 2b. Mijns inziens zijn er ook dan alle mogelijkheden om het juiste schip te kiezen. Ik voeg hieraan met nadruk toe dat, als hier met "goedkoper" wordt bedoeld dat er een autoveer bijkomt, wij niet realistisch bezig zijn.

De heer **Babijn** (PvZ). "Goedkoper" is één detail van datgene wat ons inziens moet worden uitgezocht. Wij willen een betrouwbare veerverbinding en er zijn alternatieven. Verder

verval ik niet in herhalingen; ik denk dat mijn betoog helder is geweest.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Eén van de woordvoerders heeft gesteld: wij spreken niet over de vraag óf het fietsvoetveer blijft, maar over de vraag op welke manier het fietsvoetveer kan blijven. Welnu, dat is precies de inzet van het college: de boot blijft. Sterker nog: wij gaan investeren. Wij willen een kwalitatief goede verbinding tussen Breskens en Vlissingen en wij zien die verbinding primair als OV. Dus is er sprake van "vraaggestuurd"; zo doen wij het in heel Zeeland.

Verder hebben wij gezegd dat de exploitatie, kosten en baten, meer in evenwicht moet worden gebracht. Ik meen, voorzitter, dat die benadering breed door de Staten wordt gedeeld. Wij moeten ons afvragen wat dit mag kosten, mede in de wetenschap dat er in een plattelandsprovincie altijd geld bij het OV moet. Niettemin zal de kostendekkingsgraad moeten worden verbeterd. Dat hebben wij met betrekking tot de rest van het OV in Zeeland al gedaan.

Daarnaast gaat het om de vraag: wat wil de reiziger? Voorzitter, daarmee komen wij bij de inzet waarmee wij deze exercitie doen. Wij moeten ons niet richten op het "eenzaamheidssyndroom" van de buschauffeur. Dat hebben wij geprobeerd af te schaffen. Welnu, er zijn nu afvaarten van het fietsvoetveer waarvan niet of nauwelijks gebruik wordt gemaakt. Die afvaarten zullen dus straks ook door niemand worden gemist. Zou dat wél het geval zijn, dan zou blijken dat er wel vraag is en zou daarop moeten worden ingespeeld.

Voorzitter. In deze kwestie hebben wij samen een proces van ruim een jaar doorlopen. Wij hebben dit als voorbeeld genoemd in het kader van het streven naar een andere, betere samenwerking tussen de Staten en het college. Vanaf het begin zijn wij hierin samen opgetrokken. Mag ik dan mijn verbazing tonen wanneer er op 5 februari een motie van de PVV-fractie komt met het verzoek om, als scenario, ook auto's mee te nemen op de boot? Daarmee wordt afgeweken van de scenario's die ik eerder heb geschetst om nader uit te zoeken, in de zin van: zijn dit de scenario's; zeg het, zodat wij straks kunnen afpellen.

Voorzitter, ik begrijp het niet zo goed dat sommige fracties nu een heel ánder geluid laten horen. De genoemde motie werd destijds gesteund door de fracties van SP en PvZ, maar bijvoorbeeld mevrouw Rijksen van de CU-fractie zei hierover: "Ik zie echt geen meerwaarde wanneer er ook auto's bij worden betrokken. Er wordt een doelgroep aangeboord om inkomsten te genereren en dat vind ik een slechte motivatie" enz. Door de heer Temmink werd over de motie gezegd: daar doet mijn fractie niet aan mee. Voorzitter, ik begrijp niet waarom er nu dan zo prominent wordt gezegd dat

er auto's op de boot moeten. Die optie lag voor op 5 februari, op initiatief van de PVV-fractie. Daar had ik begrip voor omdat die fractie hierin altijd heel consistent is geweest. Dat dan nu, op het moment dat wij gaan "aftikken", door andere fracties wordt gesteld dat dat scenario erbij had moeten zitten... Het lag op 5 februari voor en toen heb ik tegen de Staten gezegd: zegt u het maar; als dat wordt verlangd, betrekken wij deze optie erbij en komen wij er in november op terug. Voorzitter, nu kom ik bij de Staten terug zonder dat dat scenario erin zit.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter, toen wij de genoemde motie indienden, wilden wij daarmee niet zeggen dat er per se auto's op de boot moesten. Neen, wij verlangden dat zou worden onderzocht of die mogelijkheid interessant zou kunnen zijn.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ik kan de gedeputeerde zeggen dat mijn fractie absoluut geen voorstander is geweest --wij zijn het ook nu niet-- van auto's op de boot. Ik denk dat er sprake is van een misverstand.

De heer **Van der Maas** (GS). Kennelijk is dat het geval. In elk geval hoor ik nu bepaalde fracties zeggen dat het scenario van de heer Keijmel moet worden meegenomen. Mijn reactie daarop is: beste mensen, we moeten wél keuzes maken; anders komen we nergens toe. Waar de ideeën van de heer Keijmel uitgaan van auto's op de boot, vallen ze mijns inziens af. Immers, eerder hebben wij besloten om dat niet te doen.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. De gedeputeerde doet het voorkomen alsof de scenario's van de heer Keijmel alleen maar gericht zijn op auto's op de boot, maar dat is absoluut niet het geval. Er is ook een variant 6b die helemaal niet over auto's gaat.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Het voorstel dat nu voor ons ligt, is "tweetraps". Eerst gaan wij na welke afvaarten gemist kunnen worden omdat daar bijna geen gebruik van wordt gemaakt. Dat gaan wij vanaf 2019 --of als het eerder kan, door natuurlijke afvloeiing van personeel-- realiseren. Daar zal niemand iets tegen hebben want die afvaarten worden niet gemist. Daarnaast gaan wij een businesscase uitwerken. Daarbij worden allerlei zaken onderzocht, waaronder het type schip, of dat elektrisch moet zijn enz. Het is waardevol dat de heer Keijmel daarin meedenkt, prima. Echter, wij gaan wél besluiten dat wij naar een éénuursdienst toegaan. Wij gaan investeren in deze verbinding, éénmaal per uur varen. Als de Staten daarmee instemmen, wordt op deze wijze de businesscase uitgewerkt.

Dat er nog heel veel vragen leven, begrijp ik. Die vragen heb ik ook. Echter, wij moeten nu wel wat gaan "trechteren" en kiezen voor deze "tweetraps": een keer per uur varen, een betrouwbare verbinding met minder kwetsbaarheid van de boot, ook in financiële zin. Ik denk hierbij aan onderhouds- en exploitatiekosten. Volgens mij is het heel goed om vandaag dit kader aan te geven, zodat er in de uitwerking kan worden verijnd.

Voorzitter. De heer Keijmel heeft het in verband met zijn scenario 7 over auto's op de boot. Ik weet niet of hierbij rekening wordt gehouden met de investeringen, nodig in de sfeer van de infrastructuur, de aanlandvoorzieningen op de wallen in Breskens en Vlissingen. Wanneer auto's op de boot worden meegenomen, vergt dat ook extra personeel. Immers, dat moet goed worden begeleid. In feite praat je dan, waar het over het personeelsbestand gaat, over een heel ander plaatje. Dergelijke aspecten, voorzitter, staan niet in de plannen van de heer Keijmel en die hadden er wel in moeten staan. Anders zijn wij appels met peren aan het vergelijken. Bovendien moet er worden stilgestaan bij de vraag hoeveel tijd het kost om auto's op en af de boot te krijgen. Volgens mij kan er dan niet met de nu aangegeven frequentie worden gevaren.

De heer **Viergever** (SP). Ik kan mij vergissen, voorzitter, maar ik meen toch dat in verband met scenario 7b wél kosten zijn geraamd voor de aanlanding in Vlissingen en Breskens, maar ook al zou het er níet in staan, dat is dan juist een reden om zaken te onderzoeken. Dan weten we het wél en kan het allemaal langs dezelfde lat worden gelegd. Vervolgens kunnen wij nagaan wat de beste keuze is. Dat gebeurt nu niet.

De heer **Van der Maas** (GS). Nee, dat gebeurt niet omdat wij eerder hebben gezegd: de Westerscheldetunnel is voor de auto's. Wij hebben het nu over het fietsvoetveer, een verbinding voor OV en toeristen. Daar gaan géén auto's op. Dat was het uitgangspunt. Op verzoek van de PVV-fractie is er nog wel op 5 februari over gediscussieerd, maar de Staten hebben toen gezegd: gedeputeerde, dat hoeft niet verder uitgewerkt te worden. Voorzitter, ik heb geprobeerd mijn huiswerk te doen zoals ik het van de Staten heb meegekregen. Wat mij betreft wordt dat nu niet veranderd.

Daarmee vallen er al heel wat dingen in de voorstellen van de heer Keijmel af. Ik wil gezegd hebben dat ik het waardeer dat hij meedenkt, zeker. Ik denk hierbij ook aan het type schip. Sommigen hebben zich afgevraagd of het elektrisch kan; anderen hebben er zeer terecht op aangedrongen dat ook de duurzaamheids- en milieu-aspecten worden meegenomen. Hoe meer

input wij krijgen, ook van zijn kant, des te beter wordt de businesscase die wij straks aan de Staten kunnen voorleggen.

De uitval als gevolg van weersomstandigheden valt mijns inziens wel mee. In 2014 ging het om 0,06% van de afvaarten, in 2015 0,48%. Daarnaast is er uitval geweest in verband met onderhoud en dergelijke zaken, maar de betrouwbaarheid is groot. Immers, meer dan 98% is gewoon gegarandeerd. Wij zijn in de afgelopen periode nooit onder dat niveau geweest. Als wij straks van twee schepen naar één schip gaan, moet de betrouwbaarheid gegarandeerd kunnen worden. Ik kan mij dan ook voorstellen dat het een schip wordt met meerdere motoren en dat het onderhoud gewoon kan plaatsvinden tijdens het varen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Met alle respect voor de gedeputeerde moet ik toch zeggen dat, ook als je die boot super betrouwbaar maakt, nog steeds niet kan worden voorkomen dat hij ergens tegenaan vaart en daardoor uitvalt. Hoe kan zóiets worden opgelost?

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter, ik ga nu bijna betwijfelen of de heer Babijn de stukken goed heeft gelezen... Immers, wij stellen juist dat er een reserveschip moet zijn. Een van de bestaande schepen wordt als reserve aangehouden. Dat is een SWATH-schip, een duur schip, dat wij zoveel mogelijk aan de kant willen hebben, niet in de vaart. In de praktijk moet vervolgens worden nagegaan of het echt nodig is om een reserveschip aan te houden. Als blijkt dat het met één schip kan, kan het reserveschip van de hand worden gedaan. Het zal op grond van ervaringen moeten blijken.

Er is voor gepleit om het aspect "beleving" toe te voegen. Voorzitter, dat vind ik een essentieel punt. Natuurlijk gaat het primair om een OV-voorziening, maar wij hebben de inkomsten van de toeristen écht nodig. Ik stel dan ook voor om op korte termijn na te denken over mogelijkheden om met relatief goedkope ingrepen iets aan dat belevingsaspect te doen. Daarmee behoeven wij niet tot 2019 of 2024 te wachten. Ik denk hierbij aan informatie op Tv-schermen, aan Wifi, aan oplaadpunten voor elektrische fietsen en aan een aankleding met vlaggen zodat het goed oogt. Het zijn kleine ingrepen maar daarmee kan best effect worden gesorteerd.

Natuurlijk gaat het ook om de langere termijn. Wat het nieuwe schip betreft zullen we onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor meer buitenruimten, de beleving buiten. Dat zal een toerist bijzonder prettig vinden, ook bij minder goed weer. Immers, die wil buiten zijn en genieten van de overtocht. Ook kan worden gedacht aan een andere opstelling van de zitgelegenheden en aan catering aan boord.

Voorzitter. Wat de tariefdifferentiatie betreft onderstreep ik dat er al verschillende tarieven zijn. Degenen die een abonnement hebben, zijn goedkoper uit, 12 tot 16%. Wij kunnen nagaan of wij hier verder nog iets mee kunnen, in die zin dat, als je de beleving laat toenemen, het mogelijk wordt om het tarief enigszins te verhogen. In het kader van de businesscase zullen wij onderzoeken wat de effecten van prijsverhoging op de vervoersvraag zijn. Met andere woorden: toepassen van prijsdifferentiatie bij scenario 1b, de korte termijn, maar ook toepassing van prijsdifferentiatie tijdens de urdienstregeling, met een nieuw, groot schip. Voorzitter, wij zullen dit de komende tijd uitzoeken. Tegen die achtergrond kan ik mij vinden in het amendement dat door de fracties van VVD, CDA, SGP en PvdA is ingediend. Ik stel voor dat wij het zo gaan doen.

In reactie op het betoog van de fractie van Zeeland Lokaal kan ik nog zeggen dat de heer Keijmel in zijn plannen uitgaat van twee schepen. Nogmaals, wij willen naar een éénuursdienstregeling en wij willen dus géén twee nieuwe schepen. Wij willen één nieuw schip want bij twee schepen heb je veel hogere personeelskosten. Wij kunnen in de beoogde opzet toe met een viereuhalve ploegendienst. Wordt er gekozen voor twee schepen, dan is er sprake van een heel ander personeelsbestand. Dat is nou juist wat wij niet willen.

Voorts constateer ik, voorzitter, dat de heer Keijmel voor het schip uitgaat van een levensduur van 35 jaar. Wij gaan uit van een levensduur van 20 jaar. Ziedaar waarom je "aan het einde" andere uitkomsten hebt.

Door de SGP-fractie wordt in verband met de vervanging gevraagd of het jaar 2024 wel het meest ideaal is. Voorzitter, laten wij tijdens de uitwerking van de businesscase goed nagaan wat het ideale jaar is om te investeren. Is dat 2024, is het later of is het wellicht al eerder? Stel nu eens dat er al eerder winst kan worden gepakt en ingezet kan worden op kwaliteitsverhoging... Met andere woorden: 2024 is richtjaar maar tijdens de uitwerking zal blijken of het om dat jaar dient te gaan, of eerder of later.

Voorzitter. Door de PvdA-fractie is mij gezegd: gedeputeerde, neemt u alle kennis mee bij het uitwerken van de businesscase, zowel van binnen als van buiten dit huis. Welnu, binnen dit huis hebben wij een werkgroep onder de bezielende leiding van de twee ambtenaren die niet alleen binnen dit huis informatie vergaren, maar ook buiten dit huis. Mijn reactie is dan ook bevestigend. Wij zullen suggesties en ideeën zoals die van de heer Keijmel --ik denk ook aan het bedrijfsleven en andere partijen-- erbij betrekken.

Ik heb al iets gezegd, voorzitter, over de ploegendienst die nodig is voor de urdienstregeling. Grofweg varen wij 12 uur per

dag. Daarvoor zijn per dag twee ploegen nodig, zeven dagen per week. Rekening houdend met rusttijden, komt men uit op vierenhalve ploeg.

Met de PVV-fractie ben ik het eens: laten wij de vraag inzake het type schip niet nu beantwoorden. Ik zou die vraag nu niet kunnen beantwoorden. Bij het schetsen van scenario's zijn wij wel uitgegaan van een mogelijk type schip, maar of het dat type moet worden, of een ander type, is nog de vraag. Wij houden de vinger aan de pols en zullen de Staten hierin meenemen zodat wij uiteindelijk tot een keuze kunnen komen.

Door de CU-fractie is gesteld dat er veel wordt gekeken naar de boekwaarde van het schip. Dat is waar, voorzitter, maar in de uitwerking wordt er naar méér aspecten gekeken, waaronder brandstof, onderhoud, personeelskosten enz. Op die manier wordt er gekeken naar de "total cost of ownership".

De VVD-fractie vraagt zich af of het mogelijk is om het aantal van 650.000 afvaarten te laten groeien. Ja, voorzitter, door de beleving toe te laten nemen verwachten wij dat het aantal passagiers wellicht zal groeien, maar wij moeten hier wel zeer voorzichtig zijn. Je kunt het tarief wel verhogen, maar als mensen gaan afhaken, doen wij het niet goed. Wij zullen het goed moeten onderzoeken en als amendement nr. 3 wordt aangenomen, zullen wij dat ook zeker gaan doen. Trouwens, dit is ook al enigszins in de businesscase verwerkt.

De heer Temmink dringt erop aan dat de plannen van de heer Keijmel bij het verdere proces worden betrokken. Voorzitter, ik heb al gezegd dat wij dat op bepaalde punten niet gaan doen, maar de waardevolle punten in zijn adviezen en plannen zullen wij zeker met hem verder doorakkeren. Volgens mij spreken wij elkaar op 10 november.

Ik meen, voorzitter, dat ik inmiddels de door de SP-fractie gestelde vragen heb beantwoord.

Door de CDA-fractie is gesteld dat wij nu van wal steken. Ja, voorzitter, dat is precies de bedoeling. Wij gaan een en ander na vandaag verder uitwerken. Gevraagd is wanneer dit proces kan worden afgerond. Welnu, wij mikken op de tweede helft van 2017 en uiteraard worden de Staten tussentijds geïnformeerd. Er is hierbij geen sprake van een beleidscyclus. Het college heeft er in het kader van de uitvoering voor te zorgen dat het OV goed geregeld is maar afgesproken is dat wij dit met elkaar doen en volgens mij hebben wij dat tot nu toe ook goed gedaan. Wij zullen even moeten nagaan hoe wij de Staten het beste tussentijds kunnen informeren.

Voorzitter, de heer Babijn heeft gepleit voor uitstel van de besluitvorming maar deze gedeputeerde ziet daarvoor geen enkele aanleiding. Sterker nog, wij willen nú juist besluiten om vervolgens zaken te kunnen uitwerken.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Graag krijg ik van de gedeputeerde een reactie op een suggestie van de heer Temmink met betrekking tot de vertrek- en de eindtijden. Hij sprak over een mogelijke "sterfhuisconstructie", in de zin van later starten en eerder eindigen. Voordat er weer allerlei foute verhalen de ronde gaan doen, wil ik van de gedeputeerde horen dat dat niet de bedoeling is.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter, ik vond dit zó naar klinken dat ik dat woord niet eens in de mond wilde nemen. Dat ga ik ook niet doen want wij gaan juist investeren. Wij zijn niet uit op een constructie die ertoe leidt dat wij straks niets meer overhouden. Ik vind het ook helemaal niet passend om deze mogelijkheid in deze discussie te noemen. Nogmaals, wij willen in deze voorziening gaan investeren. Wij willen boten die minder kwetsbaar zijn, wij willen de beleving laten toenemen, wij willen zuiniger, wij willen de garantie dat er één keer per uur een afvaart is, zomer en winter, wij willen de toerist meer laten profiteren en de toerist ook laten meebetalen, zodat wij dit voor onze eigen inwoners kunnen realiseren. Ik draai het om, voorzitter: wij gaan investeren en de goede dingen doen voor onze provincie, met name de regio West-Zeeuws-Vlaanderen.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Ik heb gesteld dat het voor het uitnutten van het fietsvoetveer van belang is dat de veerpleinen worden versterkt. Wordt ook daarover nagedacht?

De heer **Van der Maas** (GS). Ja, dat past bij het totaalconcept dat wij willen opstellen. Als er arrangementen komen en als er iets met die veerpleinen wordt gedaan, heeft dat alles te maken met de ferry, en andersom. Dit punt krijgt zeker aandacht en zal men in de uitwerking terugzien.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter, de gedeputeerde geeft aan dat het college de boot over een periode van twintig jaar afschrijft. Ik wijs er in dat verband op dat een elektrische motor minder snel slijt en veel langer meegaat. Zo'n motor kan dan ook over een langere periode worden afgeschreven. Mijns inzien is dit een belangrijk punt om mee te nemen bij het bepalen van het kostenniveau.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Als wij het hebben over bijvoorbeeld de veerboten in Noorwegen, in de fjorden, wijs ik erop dat het water daar lekker rustig kabbelt. Het is een vrij besloten situatie. Daar kan worden gevaren met elektrische schepen. De heer Keijmel is daar tweeënhalve jaar geweest, zo heb ik begrepen, waarbij hij hierover veel kennis heeft opgedaan. Echter, in onze situatie wordt er op de Noordzee gevaren, tussen de

golven en over de baren. Dat is wel wat ánders dan de Noorse fjorden.

De heer **De Wit** (PVV). Ik weet niet of u wel eens in Noorwegen bent geweest... Het kan daar ook ongelofelijk spoken, nog méér dan hier. Ik vind, voorzitter, dat dit argument niet opgaat.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De portefeuillehouder beticht mij ervan de stukken niet goed te hebben gelezen, maar ik geloof dat hij de stukken van de heer Keijmel niet helemaal goed heeft gelezen. Verder mis ik nog het antwoord op de vraag hoe het mogelijk is dat het college ernaar streeft om in 2024 te gaan varen met een boot die 299 passagiers kan overzetten terwijl wij nu twee boten hebben die tweemaal 185 passagiers kunnen overzetten. Ik neem het woord "sterfhuisconstructie" niet in de mond, maar..

De heer **Van der Maas** (GS). Toch hoor ik dat woord nu weer vallen... Het komt toch écht uit uw mond.

Voorzitter. Inderdaad moet er sprake zijn van voldoende capaciteit. Als wij straks investeren in schepen die te krap bemeten zijn, doen wij het niet goed. Echter, wij handelen op basis van opgedane ervaringen en gaan na hoe vaak mensen écht moeten wachten. Dat blijkt een paar keer per jaar het geval te zijn, niet meer dan dat. Dergelijke situaties moeten wij zien te voorkomen met een nieuw schip. Soms hebben wij een vol schip, blijkt dat iedereen prima meekan en staat er niemand te wachten. Dan gaat het om 165 passagiers en niemand hoeft een halfuur te wachten. Deze zaken zijn en worden goed gemonitord; ze worden straks betrokken bij de keuze van het type schip zodat er sprake is van voldoende capaciteit.

Voorzitter. In de motie van de D66-fractie tref ik een aantal dingen aan die wij gaan doen, waaronder het aspect beleving. Daarvoor behoeft mijns inziens deze motie niet te worden ingediend. Voorts krijgt de tariefdifferentiatie een plek; dit element komt overigens terug in amendement nr. 3. Wat de betaalmethode betreft stel ik voor dat die niet nu via een motie wordt bepaald, maar daar gaan de Staten zelf over. Ik snap niet goed, voorzitter, wat de D66-fractie hiermee wil maar natuurlijk zorgen wij ervoor dat de betaaltechniek zo min mogelijk kosten met zich meebrengt. Al met al behoeft voor mij deze motie niet te worden aangenomen.

De aanvaarding van het amendement van de PVV-fractie ontraad ik. Ik meen dat ik op dit onderwerp al voldoende ben ingegaan. Het eerste gedeelte heeft wél mijn instemming. Het lijkt mij voorts een goede zaak om amendement nr. 3 aan te nemen zodat de inhoud ervan kan worden betrokken bij het uitwerken van de businesscase. Het aanvaarden van amendement nr. 4 wil ik de

Staten sterk ontraden. Er moet juist nú een besluit worden genomen, zodat wij aan het werk kunnen.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording.

Enkele maanden geleden kwam ik namens mijn fractie met suggesties voor productverbetering, omzetverhoging en prijsdifferentiatie, hetgeen veel commotie veroorzaakte. Daarom ben ik heel blij dat de coalitie nu op dezelfde lijn zit. Wij geven van harte steun aan amendement nr. 3. Een aantal onderdelen daarvan vindt men ook in de door ons ingediende motie. Die motie trekken wij in.

De **voorzitter**. Motie nr. 1 is ingetrokken.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik ben erachter gekomen dat sommige mensen prijsdifferentiatie beschouwen als prijsverhoging... Als de prijs voor de toeristen flink wordt verhoogd, kost een overtocht met een gezin, inclusief een ijsje en een frisdrank, al gauw vijftig euro, terwijl het in feite maar om een halve dagbesteding gaat. Mijns inziens moet er ook rekening worden gehouden met toeristen met een smallere beurs.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, mijn fractie ziet dit veer primair als een OV-voorziening, en secundair als een toeristische voorziening. Het is van groot belang dat blijvend in de vervoersbehoefte van scholieren en forenzen wordt voorzien. Mijn fractie realiseert zich dat de provincie ook nu een lastige keuze moet maken, gelet op andere projecten en financiële problemen. Zij ziet de businesscase met veel belangstelling tegemoet en blijft aandacht vragen voor de afvaarten tijdens de spits en bij evenementen.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. De toelichting van de gedeputeerde heeft ons gerustgesteld waar het gaat om datgene wat bij de uitwerking wordt bekeken. Verder hebben wij de SP-fractie tussen neus en lippen door iets horen zeggen over mogelijke afspraken met Damen. De vraag rijst of dat in dezelfde categorie valt als de "sterfhuisconstructie", in die zin dat de gedeputeerde daar nu niet op in wil gaan.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn heldere antwoord, vooral waar het gaat om de varianten 7a en 7b. Wij vinden het prima dat dit nu klip en klaar wordt afgekaart. Wij komen tot de conclusie dat er bij die varianten niet wordt gesproken over iets goedkopers, maar over iets duurders. Bovendien wordt er in die varianten uitgegaan van aanbod, terwijl het OV-beleid van het college en van mijn fractie is gericht op de vraag. Ik vind het een goede

zaak dat wij ons nu met veel elan gaan richten op de businesscase, voortvloeiend uit variant 2b.

Voorts wil ik even gezegd hebben dat mijn fractie absoluut niet uit is op hogere tarieven voor de vaste gebruikers. Wij weten immers waarom er uiteindelijk met dit veer is begonnen. De heer Faasse kijkt in onze richting en voegt ons enige woorden toe... Voorzitter. Ik heb in mijn bijdrage gesproken over de verhouding tussen prijs en product. Als die zaken met elkaar in overeenstemming zijn, maakt de toerist van de voorziening gebruik. Die gaat ook naar De Efteling, naar Neeltje Jans en naar andere grote attracties waarvoor soms een veelvoud wordt gevraagd. De consument maakt zélf uit of hij van een voorziening gebruikmaakt of niet, en als er sprake is van een redelijke verhouding, vrees ik niet dat de toeristen met betrekking tot het fietsvoetveer zullen afhaken.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. De fractie van GroenLinks kan het college even niet volgen. Wij hebben waardering voor de opstelling die neerkomt op: wij willen samenwerken, krachten bundelen, een betere relatie tussen PS en GS. Ook wij staan dat allemaal voor. Echter, als er een voorstel komt om de marketing te vergroten, wordt dat door het college omarmd, maar als er ook ideeën worden geopperd om te gaan voor een betrouwbare, milieuvriendelijke, aantrekkelijke boot --ik heb het nu over variant 6b-- dan geeft het college niet thuis. Ik wijs erop dat deze variant op den duur financiële voordelen biedt, naast kansen op meer werkgelegenheid. Het zijn aspecten waarvoor de Staten regelmatig de aandacht vragen. Het enige wat wij nu van het college te horen krijgen, is: wij hebben vijf scenario's bekeken maar wij vallen weer terug op ons standpunt: wij weten het, alleen variant 2b is de moeite waard; alle andere ideeën behoeven wij niet verder te onderzoeken. Voorzitter, dat vind ik ontzettend jammer. Nogmaals pleit ik voor het aanvaarden van ons amendement.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. De gedeputeerde heeft het over "investeren" maar wat ons betreft is het terugbrengen van de dienstregeling toch vooral "afbreken". Ik hoop dat tot de Staten, in het bijzonder de PvdA-fractie, doordringt dat hiermee het functioneren van een primaire OV-voorziening wordt gehalveerd.

Inderdaad, voorzitter, wordt in het voorliggende voorstel nog niet aangegeven wat voor schip het gaat worden. Dat is nog open, zo heeft de gedeputeerde gesteld. Echter, er staan wél specificaties in die bepaalde opties uitsluiten.

De opmerking dat er met verschillende levensduren wordt gewerkt, vormt voor mijn fractie juist een reden om amendement nr. 4 aan te nemen. Ik zou zeggen: trek het gelijk, creëer een goed overzicht en ga na of de verschillen gerechtvaardigd zijn of niet.

Maak nu een keuze, zo vraagt de gedeputeerde. Dat doen we, voorzitter; we kiezen er namelijk voor om een en ander breder te bekijken. Verder krijgen wij nog graag een reactie van de gedeputeerde waar het gaat om eventuele afspraken of gesprekken met Damen.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Het is goed, te horen dat de gedeputeerde deze OV-verbinding ziet als een investering. Dat is ook ons standpunt. Het is belangrijk dat deze verbinding blijft bestaan en zo goed mogelijk wordt uitgevoerd.

Verbaasd zijn wij wat door amendement nr. 4. De uitleg van de gedeputeerde waaruit blijkt hoe de zaak is gelopen zoals ze is gelopen, vinden wij logisch.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Steeds wordt naar voren gebracht dat er nog een businesscase wordt uitgewerkt met betrekking tot de nieuwe boot in 2024, maar ik wijs de Staten erop dat, als dit statenvoorstel wordt aangenomen, bepaalde kaders worden vastgesteld. De gedeputeerde meldt nu trots dat er sprake is van een betrouwbaarheid van ruim 98%, maar als de Staten akkoord gaan met het niveau van windkracht 7 in plaats van 9, zal hij --als hij dan nog gedeputeerde is-- na 2024 toch een ánder percentage moeten gaan vermelden, ons inziens minimaal 8% lager.

Nogmaals, wij hebben nu twee boten die per stuk 187, netto 165 passagiers kunnen vervoeren, terwijl het kader met betrekking tot de nieuwe boot neerkomt op: 299 is prima. En daarvan gaat dan natuurlijk óók een percentage af.

Voorzitter, het zijn kaders die de indieners van amendement nr. 4 nu niet willen vaststellen. Wij gaan voor een zorgvuldige besluitvorming en voor een nieuwe afweging. Wij vinden het voorliggende statenvoorstel nog niet rijp voor besluitvorming en vragen de Staten om het college en zichzelf de kans te geven om alle aspecten nog eens af te wegen om vervolgens goedbeslagen ten ijs te komen en dán pas een besluit te nemen over deze essentiële verbinding.

Voorzitter. Er is over marketing gesproken. De heer Evers, lid van de gemeenteraad van Sluis, had ooit een folder gezien waarover hij een opmerking maakte in de aanwezigheid van de gedeputeerde. Hij had in die folder het volgende gelezen: "Een fietsvoetveer tussen Vlissingen en Terneuzen"... Inderdaad, de marketing kan beter.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter, ik vraag mij af of de heer Babijn meer vertrouwen heeft in de stukken van de heer Keijmel dan in die van de provincie.

De heer **Babijn** (PvZ). Dat staat los van het amendement. Met dat amendement wordt gewoon om uitstel van de besluitvorming gevraagd: geef het

college de kans om ook andere opties mee te nemen, waarna er sprake kan zijn van zorgvuldige besluitvorming. Wij gaan ervan uit dat vandaag nog niet alles is bekeken. Er is geen haast mee. Voorkomen moet worden dat een zo belangrijk besluit overhaast wordt genomen.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. De gesprekken met Damen zijn zeer positief verlopen. Dat is een marktpartij die van dit onderwerp veel verstand heeft. Men zou mij op de vingers tikken wanneer ik niet met Damen zou hebben gesproken. Dat doen wij dus, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. Wij maken dankbaar gebruik van de kennis en de expertise van dit bedrijf. Echter, vanzelfsprekend zijn er geen afspraken gemaakt. Ik zou niet weten om welke afspraken het zou kunnen gaan. Men denkt met ons mee. Samen met collega De Bat hebben wij gesproken over mogelijkheden, kosten en type schip. Als later een keuze wordt gemaakt, zal men zeker geïnteresseerd zijn, zo verwacht ik, maar in deze "fase van de wedstrijd" zijn er geen afspraken gemaakt.

Voorzitter, de vraag die over de dienstregeling is gesteld, verbaast mij wat, als zou er sprake zijn van een "halvering" bij een éénuursdienstregeling. Wij varen nu al tien maanden per jaar met een dergelijke regeling. In verband met de spits wordt nagegaan of het nodig is om toch in die tien maanden twee keer per uur te varen. Soms blijkt --men heeft het in de PZC kunnen lezen-- dat er maar vier, vijf mensen aan boord komen. De krant heeft altijd gelijk, voorzitter, ook deze keer. Aan die mensen, waaronder studenten, is de vraag voorgelegd: hoe groot is het probleem wanneer er wordt overgegaan op een éénuursdienst? Welnu, het zal even passen, meten en wennen zijn, maar het leidt niet tot onoverkomelijke problemen of bezwaren, zo blijkt uit de interviews. Sterker nog, men snapt ook wel dat, als er met vier mensen wordt gevaren, dat niet zo kan blijven. Dat geldt ook voor de bussen.

Al met al, voorzitter, gaan wij niet versoberen of versralen. Neen, bepaalde afvaarten zullen niet worden gemist omdat daarvan geen gebruik wordt gemaakt. Ik wil dit écht onderstreept hebben. Vervolgens gaan wij investeren in een minder kwetsbare verbinding. Wij komen in de komende periode met een goed voorstel.

De heer Babijn vraagt zich af hoe het nu precies zit met windkracht 7 in plaats van 9. Voorzitter. Ik heb al aangegeven dat wij nauwelijks uitval hebben vanwege windkracht. Wordt het nieuwe schip gebaseerd op windkracht 7, dan zal volgens onze berekeningen de uitval niet 8% zijn, integendeel. Tussen windkracht 7 en 9 zit natuurlijk een verschil en de effecten daarvan moeten goed in beeld worden gebracht. Stel dat er boven windkracht 7 niet meer kan worden gevaren, hoeveel uitval is er dan? Stel dat dat 3, 4% is, moet

dan op dat moment het reserve-SWATH-schip worden ingezet, waar wij op den duur van afwillen? Voorzitter, het zijn zaken die bij de verdere uitwerking worden betrokken. Het door de heer Babijn genoemde percentage 8 klopt niet; daar geloof ik niets van. De berekening die wij hebben gemaakt met mensen die hier verstand van hebben, laat een heel ander niveau zien.

De heer **Babijn** (PvZ). Dan wil ik graag de exacte cijfers zien. U heeft het over "3, 4%" maar dat is niet exact. Als dat onderzocht is, staan de resultaten daarvan vast op papier en kunnen ze aan de Staten worden voorgelegd. Ik vind dat niveau van 3, 4% erg optimistisch.

De heer **Van der Maas** (GS). Sorry, voorzitter, maar hier staat een gedeputeerde die alleen dingen wil zeggen die aantoonbaar zijn. Wordt de vraag gesteld hoeveel uitval er in 2015 zou zijn geweest wanneer er zou zijn gewerkt met inachtneming van windkracht 7, dan zou het zijn gegaan om 3,88%. Voor dat percentage zou het huidige schip niet hebben gevaren wanneer men niet was uitgegaan van windkracht 9 maar van 7. Tegen die achtergrond moeten wij de vraag beantwoorden: hoe gaan wij hiermee in de toekomst om? Dat zijn de getallen; leuker kan ik het niet maken.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, bij de percentages die de gedeputeerde nu noemt, gaat het mijns inziens om een verdubbeling. Met andere woorden: met 100% minder betrouwbaar. Dat is nogal wat...

Mevrouw **Van Unen** (SP). Als er eerst sprake was van een half procent, en nu van drie, kom ik uit op 600% stijging. Het is zomaar een rekensommetje...

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Wij zullen het statenvoorstel steunen, maar betreuren het wel dat bepaalde opties niet nader worden onderzocht. Dat dat niet gebeurt verbaast mij zeer. Wanneer wij dergelijke mogelijkheden niet onderzoeken, gaan wij onszelf ongelofelijk beperken. Overigens, wanneer door de VVD-fractie wordt aangegeven dat wij deze voorziening zouden moeten vergelijken met De Efteling, denk ik: zijn wij nog wel serieus bezig?

De **voorzitter**. De amendementen worden in stemming gebracht aan de hand van hun vérstrekking. De volgorde is: 4, 2, 3.

Amendement nr. 4 van het lid Babijn c.s. wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvZ, de SP, GL, 50-Plus, ZL en de PVV voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 2 van het lid De Wit wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PVV, de SP, 50-Plus, ZL en de PvZ voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 3 van het lid Van Geesbergen c.s. wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de SGP, de PvdA, het CDA, de CU en D66 voor dit amendement hebben gestemd.

Het statenvoorstel, zoals het is gewijzigd na de aanvaarding van amendement nr. 3, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SGP, de CU, de PVV, de VVD, de PvdA, het CDA, GL en D66 voor dit gewijzigde voorstel hebben gestemd.

24. Statenvoorstel Waterdunen (ONTractaatweg-100)

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. Waterdunen was een dorp op een eilandje in de monding van wat nu de Westerschelde is. Eens was het een welvarend dorp. Het heeft misschien zelfs wel stadsrechten gehad; wij weten het niet zeker. Wat we wél weten, is dat het eilandje tegen het einde van de vijftiende eeuw jammerlijk in de golven is verdwenen, met het dorp erbij.

De vraag is nu natuurlijk: gaat het met het project Waterdunen dezelfde kant op? Voorzitter, als het aan D66 ligt, gebeurt dat niet, maar dat het in financiële zin met dit project dweilen leek met de dijken open, mag wel duidelijk zijn. Dat is jammer want Waterdunen is een voorbeeldproject waar het gaat om de wijze waarop waterbescherming, hoogwaardige verblijfsrecreatie en natuurontwikkeling hand in hand met elkaar kunnen plaatsvinden, sterker nog: elkaar kunnen

versterken. Op die manier kan een toegevoegde waarde worden gecreëerd voor West-Zeeuws-Vlaanderen.

Voorzitter, mijn fractie kiest voor een goede afronding van dit innovatieve project. Dat daarvoor extra middelen worden ingezet vanuit het NPW (Natuurpakket Westerschelde), kan mijn fractie begrijpen. Bij de oorspronkelijke kostenraming was dat namelijk ook al zo. Het is mooi dat het ministerie van EZ een helpende hand biedt om Waterdunen op deze wijze af te ronden.

Het zou wel fijn zijn, voorzitter, wanneer Waterdunen straks goed toegankelijk zou zijn voor iedereen. Wil de gedeputeerde nog eens nagaan of er binnen het projectbudget nog ruimte te vinden is voor het al dan niet gedeeltelijk asfalteren van de openbare paden?

Waar het gaat om de open eindjes ziet mijn fractie nog wel een aantal belangrijke punten. Het belangrijkste is wel het beheer en onderhoud van de inlaatkreek. Wie gaat dat straks betalen? Natuurlijk, de gedeputeerde is nog in gesprek. Het Zeeuws Landschap en het waterschap zijn bereid om mee te denken. Vanuit de gemeente Sluis bereiken ons dergelijke positieve geluiden nog niet... Het statenvoorstel laat de mogelijkheid open dat na 1 augustus 2018 de provincie alsnog de portemonnee moet trekken. Wat mijn fractie betreft past dat niet in een zorgvuldig projectmanagement zoals wij het hier recent met elkaar hebben afgesproken.

Voorzitter. Als de gedeputeerde een knip wil zetten tussen de bouw en de aanleg van Waterdunen enerzijds en het beheer ervan anderzijds --omdat de provinciale bemoeienis na oplevering in feite wordt afgerond-- moeten wij, als Staten, ervan op aankunnen dat wij voor dit project daarna niet nog eens "op de koffie" komen. Hoe gaat de gedeputeerde dit bewerkstelligen? Wij vragen hem om alles op alles te zetten om Waterdunen per 1 augustus 2018 uit de risicoparagraaf van de provinciale begroting te halen en te houden. Met andere woorden: beste gedeputeerde, zorg ervoor dat de tragedie van Waterdunen uit de vijftiende eeuw zich, in financiële zin althans, niet herhaalt.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. Waterdunen is een onderwerp waarbij wij meestal niet zo lachen. Mijn fractie heeft hier ooit mee ingestemd en daarbij was de belangrijkste reden dat het Rijk anders zelf wel zou gaan ontpolderen. Daarom hebben wij schoorvoetend ingestemd met het onteigeningsplan, het inpassingsplan en het voorstel in verband waarmee wij vier amendementen en moties indienden die vrijwel unaniem werden aangenomen.

Na een moeizame start is er de afgelopen jaren hard gewerkt. Met grondverwerving heeft de provincie stappen gezet. Er waren veel pijnlijke

momenten, maar er volgde ook een enorm aantal juichende berichten, dat wil zeggen tot anderhalf jaar terug. Toen kwamen er andere berichten. De "grex" is een aantal malen bijgesteld. Vragen zoals "klopt het allemaal wel?" werden beantwoord en wij dachten allemaal dat het goed ging.

Welnu, voorzitter, niets bleek minder waar. Gedeputeerde De Reu heeft ons het vorige jaar geïnformeerd over een tekort van misschien wel drie miljoen, en er moesten nog dingen worden uitgezocht. Inmiddels gaat het om 7,4 miljoen. Onze indruk is dat men niet "in control" is geweest. De afgelopen jaren waren er veel goede berichten, maar die bleken inhoudelijk niet altijd juist te zijn. Gebleken is dat er gewoon geen zicht op was; anders hadden wij hier nu niet zo gestaan.

Echter, wij zijn blij dat het nu bekend is. Ook dingen die niet leuk zijn, moet je onder ogen durven zien. Wij prijzen dit college ervoor dat nu gewoon man en paard worden genoemd. Het is niet goed gegaan, maar wij hebben een en ander nu goed in beeld, en er wordt aan gewerkt. Dat is goed, maar het is niet iets om bij te lachen.

Voorzitter, de heer Schonis sprak zojuist over "open eindjes". Ja, die waren er, maar ze zijn ook nu in beeld. Er is een risicoparagraaf gemaakt en ons heeft nog méér informatie bereikt. De provincie werkt eraan, maar het is jammer dat het zover moest komen. Dat had niet gehoeven, maar wij kunnen het niet meer terugdraaien. Het college heeft nu een knip gemaakt om de zaak beheersbaar te maken en te houden. Dat was het niet en dat wordt het wél, met de beslissing die wij vandaag nemen.

Wij zijn het ermee eens dat het college ervoor kiest om nu niet allerlei zaken maar op het provinciale bord te nemen. Dat zou niet terecht zijn. Ja, er zijn door de provincie fouten gemaakt -- anders hadden wij hier nu niet zo gestaan-- maar er zijn ook door andere partijen fouten gemaakt. Uit de stukken komen bedragen met vijf en zes nullen naar voren waar de provincie niets aan kan doen. Ik ga er niet nader op in --daar is het het moment niet voor-- maar men kan het allemaal terugvinden. Met andere woorden: die open eindjes veranderen in halve open eindjes door het toepassen van een knip, waarbij alle partijen in de komende periode hun verantwoordelijkheden dienen te nemen. Als dat niet gebeurt, laten wij met z'n allen dit project mislukken.

Het college heeft wat dit betreft een zware taak en wij zijn benieuwd hoe het dit traject ziet. Het zou niet juist zijn om in 2018 een streep onder dit project te zetten en vervolgens niet te weten hoe het verder gaat. Dat kan niet. Wij moeten de komende tijd benutten om dingen af te hechten, zij het niet uitsluitend ten koste van de provincie.

Voorzitter, wij hebben de brief van het college gelezen over de scenario's 1 en 2. Hierbij gaat het onder meer over het asfalteren van paden.

Wij vinden dat dat niet moet worden gedaan. In de afgelopen periode is wel gebleken dat wij de handen vol hebben met datgene wat wij beslist móeten doen. Om daar dan allerlei frivoliteiten aan toe te voegen waarvan het college aangeeft dat ze niet zijn bekeken en niet zijn begroot... Wij denken dan: dank u wel, maar niet met ons. Laten wij eerst ons werk doen. Asfalteren kan men over vijf jaar ook nog. Een halve verharding kun je prima asfalteren. Een kade opleuken, boulevards midden in de polder... Dat kan over vier jaar ook nog worden gedaan door degene die dan een grote zak geld heeft, maar niet door de provincie. Wij zijn hier geen pretparkontwikkelaar.

Voorzitter. Onze wens is het dat de gedeputeerde duidelijk maakt hoe hij de komende tijd de genoemde halve open eindjes afhecht, en dat hij zich verder gewoon concentreert op datgene wat er moet worden gedaan, samen met andere partijen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Vandaag gaat het om een project dat jaren geleden is gestart om drie redenen: een economische impuls voor West-Zeeuws-Vlaanderen, natuurcompensatie en versterking van de kuststrook. Waterdunen is nu bijna voltooid; wij hebben de finishstreep in zicht. Vele miljoenen zijn besteed en het gaat nu om de laatste open eindjes. Hoe ronden wij dit project af en wie betaalt wat?

Voorzitter, mijn fractie is altijd voorstander geweest van dit project. Zowel in de gemeenteraad van Sluis als in het waterschap en in deze Staten hebben wij geijverd voor Waterdunen. Het gaat om een project van vijf partners: Het Zeeuws Landschap, Molecaten, waterschap, gemeente Sluis en de provincie. De gemeenteraad van Sluis heeft uitgesproken niet meer mee te willen betalen. Hoe gaat de provincie hier nu mee om?

Het college heeft tijdens het werkbezoek vier scenario's geschetst voor de afronding van Waterdunen. Voor ons is duidelijk dat het project op een goede manier moet worden afgerond maar gelet op de financiële positie van de provincie kunnen wij ons geen extra's meer veroorloven, hetgeen ook door de SGP-fractie is gesteld.

Voorzitter. Tijdens de commissievergadering vertelde een vertegenwoordiger van Het Zeeuws Landschap over paden die voor mindervaliden moeilijk toegankelijk zijn. Kan de gedeputeerde ons toezeggen dat de wandelpaden voor iedereen goed toegankelijk zullen zijn?

Herman Wijffels verwoordt het als volgt: "Waterdunen is een project dat organisch zal gaan groeien". Voorzitter, onderschrijft de gedeputeerde deze mening?

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter, de heer Van Hertum heeft het over een goede toegankelijkheid van Waterdunen en ook mijn fractie hecht daar

sterk aan. Daarom heb ik gevraagd om na te gaan of er nog middelen zijn om de gewenste asfaltering voor elkaar te krijgen. Dat hoor ik de heer Van Hertum niet zeggen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Wij hebben de gedeputeerde een vraag gesteld en zullen hier in tweede termijn nader op ingaan.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Dit voorjaar werden de Staten geïnformeerd over een dreigend tekort in verband met het project Waterdunen. Afgesproken werd dat het college het project nader zou doorlichten en een aantal scenario's zou ontwikkelen, naast een actualisatie van de scope. Welnu, een aantal varianten is in kaart gebracht en geconstateerd is dat --vanwege in 2015 doorgevoerde noodzakelijke bezuinigingen en aangegane juridische verplichtingen, met behoud van minimale kwaliteit-- het aantal uitvoerbare scenario's beperkt is. Thans zijn ook scenario's waarvan men meent dat ze niet uitvoerbaar zijn, aan de Staten voorgelegd. Onderzoek en overleg met de partners hebben geleid tot een nieuwe grex-2017, zulks op grond van voorkeursscenario's, met een dekkingsvoorstel. Vandaag wordt een en ander ter besluitvorming aan de Staten voorgelegd.

Voorzitter. Het zal geen verrassing zijn dat mijn fractie al vanaf het begin tegenstander is geweest van het project Waterdunen. Dat in verband hiermee weer een tekort ontstaat, bovenop alle bestaande problemen met andere grote projecten, is ons een doorn in het oog. De PVV-fractie is er een voorstander van om Waterdunen tot het minimale te versoberen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Waarom is de PVV-fractie altijd tegen het project Waterdunen geweest?

De heer **De Wit** (PVV). Als ik mijn verhaal mag vervolgen, wordt uw vraag beantwoord.

Voorzitter. Ons inziens kan de provincie geen miljoenen uit de algemene reserve halen om dit tekort weg te werken. Dat geld is heel hard nodig om er andere zwaarwegende projecten mee te kunnen financieren. De PVV-fractie heeft Waterdunen nooit als taak van de provincie gezien, slechts als een prestigeobject. Zij gaat dan ook niet instemmen met het voorliggende voorstel. Dat zou ons inziens inhouden: op een onverantwoorde wijze omgaan met de laatste miljoenen die de provincie nog in reserve heeft. Dat noemen wij: Sinterklazen met de laatste pepernoten in de jutezak, genaamd "algemene reserve".

De heer **Schonis** (D66). Ik val bijna van mijn stoel, voorzitter. Wat stelt de PVV-fractie dán voor? Hoe gaan wij Waterdunen dán afronden?

De heer **De Wit** (PVV). Nogmaals, wij pleiten voor maximaal versoberen. Met andere woorden: zo eenvoudig mogelijk uitvoeren. Dat kán. Dingen kunnen worden teruggedraaid of worden vereenvoudigd.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. Ik wil u meenemen naar oktober 2010. Hier, in deze zaal, wordt het plan Waterdunen besproken. Waterdunen, een icoon voor Zeeland, een plan waarbij waterveiligheid, natuurherstel en toerisme met elkaar versmelten. Beoogd wordt een zeer toegankelijk gebied, met een uitgebreid wandelnetwerk, een aantrekkelijk boulevardgebied met dijkterrassen, een drijvende houten steiger langs de boulevard als wandelpad, zodat men de eb- en vloedbewegingen kan beleven, een vlonderpad richting getijdengebied, eindigend bij een uitzichtpunt, en voor de fietsliefhebber een pad langs het park. Ziet u het voor u?

Voorzitter, dit plan zie ik nu niet terug. Het uitgebreide netwerk van wandel- en fietspaden is beperkt. Er wordt nu gesproken over een sobere invulling van de boulevard. Het plan is gewijzigd ten opzichte van de oorspronkelijke opzet.

Het is 1 augustus 2018, einddatum voor het project Waterdunen. De taak van de provincie zit erop. Deze taak is afgerond in goed overleg met en met de medewerking van partners. Nationaal en internationaal wordt er met veel respect over Waterdunen gesproken, hét plan waarbij waterveiligheid, natuurherstel en toerisme met elkaar versmelten. De afspraken over het beheer van het gebied zijn helder; de risico's zijn gedekt. Het project is al een tijd in control en de gedeputeerde heeft goed onderhandeld. De post onvoorzien in onaangetast gebleven. Met die financiële ruimte doet zich een kans voor om het plan uit te voeren met de beoogde ambitie.

Voorzitter. Het is 4 november 2016. Aan de Staten wordt gevraagd om in te stemmen met het statenvoorstel-Waterdunen. Het is een voorstel waarbij wij ons realiseren dat er nog risico's en onzekerheden zijn, maar het is ook een voorstel waarmee wij verder kunnen. De VVD-fractie ziet Waterdunen nog steeds als een kans voor toerisme en als een economische impuls voor een krimpregio. Echter, wij willen wél, voor zover mogelijk, dat de ambitie die eerder voor het project werd verwoord, wordt gerealiseerd. Wij willen dat, als er financiële ruimte is, deze wordt ingezet om alsnog het oorspronkelijke plan uit te voeren. Is dit ook de inzet van de gedeputeerde? Verder verlangen ook wij meer inzicht waar het gaat om de nog bestaande open eindjes.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Waterdunen was en is een project waar GroenLinks volledig achter staat. Het vierledige doel van kustversterking, natuurherstel, versterking van de

omgevingskwaliteit en economische spin-off, wordt door mijn fractie onderschreven. Verder gaat het er bij dit project om dat mensen natuur moeten kunnen beleven.

Vijf partners hebben de handen ineengeslagen om de gewenste scope waar te maken, ook al werd begin dit jaar een tekort voorzien van 3 miljoen. Later ging het om 6, uiteindelijk om 7,5 miljoen. Gelukkig behoeft de provincie daarvoor niet alléén op te draaien, wat tot voor kort wel de verwachting was. Dat dit niet langer het geval is, is de verdienste van de gedeputeerde, waarvoor onze dank. Het Rijk draagt bij met 3,7 miljoen en ook Molecaten en Het Zeeuws Landschap dragen bij, elk met ongeveer twee ton. Als extra's komen er meer speelnatuur, een entreevoorziening en een vogelkijkhut. Dat juicht mijn fractie toe, als er maar voldoende rustgebieden overblijven.

Daarnaast zijn versoberingen toegepast. In de commissie heeft mijn fractie al laten weten met deze aanpassingen te kunnen leven. Wél is nadrukkelijk gevraagd hoe het nu zit met de paden. Deze zouden niet meer geasfalteerd worden, maar half verhard worden uitgevoerd. Dit lijkt beter inpasbaar in het landschap, maar zijn ze wel geschikt voor mindervaliden en rolstoelers? Navraag bij onder andere Het Zeeuws Landschap, als beoogd beheerder van de paden, leert dat dit het geval zou zijn. Het wordt een aangewalste, vaste structuur. Op den duur, gerekend over een periode van dertig jaar, zou deze uitvoering qua "lifetime" de beste zijn.

Voorzitter, deze aspecten zijn voor mijn fractie zeer belangrijk en daarom stel ik nog enkele vragen. Kan de gedeputeerde bovenstaande veronderstellingen bevestigen, waar het gaat om de toegankelijkheid voor rolstoelers? Is de voorgestelde combinatie onderhoud-levensduur inderdaad op den duur de beste?

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter. Waterdunen, een project waarvan het budget alweer met miljoenen is overschreden. De oorzaak is: onvoldoende zicht op de ontwikkelingen. Kunnen wij dergelijke risico's wel nemen, met gemeenschapsgeld? Het vorige jaar ging het om een tekort van 3 miljoen, in februari van dit jaar om 6,2 miljoen en nu om 3,7 miljoen uit de algemene reserve, naast 3,7 miljoen uit het Natuurpakket Westerschelde. Het laatste betekent dat met dat geld geen andere dingen kunnen worden gedaan. Het gaat nu dus in totaal om 7,4 miljoen. Wij vinden het veel geld, voorzitter. Het project moet goed worden afgerond, maar is door de provincie wel nagegaan of wij ons dit kunnen veroorloven?

Gevraagd is om meer "plussen", zoals aangeklede boulevards. Voorzitter, laten wij dat overlaten aan de recreatiesector. Ten slotte is er een projectontwikkelaar Molecaten die hier straks

zeker geld aan gaat verdienen. Ook is gesproken over asfalteren, wat een half miljoen kost. Voorzitter, toegankelijkheid is zeker een belangrijk punt maar duidelijk is dat ook half verharde paden toereikend zijn, óók voor rolstoelers. Die post kan dus sowieso worden geschrapt.

Voorzitter. De gemeente Sluis heeft geen 1 miljoen beschikbaar gesteld. Hoe wordt dit tekort gedekt? Verder vragen wij ons af hoeveel tekorten er nog op ons afkomen.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Als er één project is waarover wij goed op de hoogte worden gehouden, is het wel Waterdunen, een ambitieus project. Nog onlangs hebben wij een werkbezoek gebracht aan Waterdunen, waarbij bleek dat het eindresultaat steeds beter in zicht komt. Echter, in financiële zin zijn er nog wel wat risico's.

Geschrokken zijn wij van de houding van de gemeente Sluis die bij dit project betrokken is vanwege de economische belangen voor de regio. Sluis profiteert en mag dan ook best een bijdrage leveren waar het gaat om de kosten van het onderhoud van de inlaatkreek. Dat lijkt ons niet overvraagd, maar het stuit in de gemeenteraad op groot verzet. Hoe gaat het college hiermee om?

Voorts kent mijn fractie zorgen over het "hoofdstuk Molecaten": 300 recreatiewoningen en een hotel waarvan de hoogte nog niet eens vaststaat, zo hebben wij tijdens het laatste werkbezoek begrepen. Kan de gedeputeerde ons hier nader over informeren? Kan hij ons wat dit betreft plannen laten zien?

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Voorzitter. De kustversterking, nodig om het gebied tegen hoogwater te beschermen, en het koppelen daarvan aan andere belangen hebben geleid tot Waterdunen. Voor de tijd waarin dit werd voorbereid, was het een unieke werkwijze. Echter, het proces om tot de definitieve overeenkomst te komen, verliep niet vanzelf. Wel of niet Waterdunen, grote of kleine uitvoering, zilt of zoet, grondverwerving enz., het zijn zaken die tot spanningen hebben geleid.

Ook binnen mijn fractie is dit project kritisch gevolgd --en dat doet zij nog steeds-- maar de aanleg is in volle gang. De laatste fase wordt nu ingeleid. Waterdunen is nu zover dat er geen weg terug meer is. Inmiddels worden er al veel succesvolle rondleidingen georganiseerd en krijgt het project gelukkig steeds meer steun.

Voorzitter, mijn fractie gaat ervan uit dat de oorspronkelijke doelstellingen en de daarbij behorende kwaliteit voorop blijven staan. Ik noem de economische impuls, de toegankelijke natuur, de omgeving en de beleving. Wij zijn blij met de knip tussen uitvoering en beheer, maar dat geldt niet voor de uitkomsten van de laatste onderhandelingen met de gemeente Sluis en het

besluit van de gemeenteraad om niet bij te dragen voor het toekomstige beheer. Ook de reactie "Het gaat om een project van de provincie; het project is van ons afgepakt" is niet prettig om te horen.

Voorzitter, het is en blijft een project voor de regio West-Zeeuws-Vlaanderen. Graag horen wij van de gedeputeerde wat de laatste resultaten zijn van de contacten met de partners hieromtrent.

Met dit statenvoorstel wordt ons gevraagd in te stemmen met het onttrekken van 3,7 miljoen aan de algemene reserve, om het tekort op het project te dekken. Voorzitter, hoewel wij niet staan te springen om miljoenen extra toe te voegen om de gaten te dichten, zullen wij het voorstel aanvaarden, zij het met de aantekening dat het wat mijn fractie betreft hierbij blijft en dat de opleverdatum 1 augustus 2018 is. Wij vinden voorts dat dit project succesvol moeten worden en daarvoor is nodig dat elke partij haar verantwoordelijkheid neemt.

Voorzitter. Wij kunnen niet instemmen met scenario 1, de aangeklede boulevard. Er zijn nog te veel onzekerheden en open eindjes, zoals het ontwerp, de engineering, de fundering, het ontwerp voor de inlaatkreek, de veiligheid en de vergunningen.

Ik verzoek de gedeputeerde om in te gaan op de uitspraak van de wethouder van de gemeente Sluis: "Wellicht biedt de motie wel de mogelijkheid om op een andere manier bij te dragen aan Waterdunen. Er staat dat wij niet aan het onderhoud meebetalen, maar dat betekent dat er mogelijk wél ruimte is om een bijdrage te leveren voor het recreatieve gedeelte". Voorzitter, biedt deze uitspraak openingen?

Wat scenario 2 betreft vindt mijn fractie dat in dit mooie gebied paden toegankelijk moeten zijn voor alle doelgroepen. Wij zijn dan ook blij dat dit als harde eis is meegenomen, maar deze toegankelijkheid wordt door rolstoelgebruikers anders beleefd, waarvoor mijn fractie begrip heeft. Ik wijs er voorts op dat ook veel vee over deze paden loopt. Ik heb begrepen dat vee met hoeven indrukken maakt. Degenen die niet afhankelijk van rolstoelen zijn, kijken er anders tegenaan. Wij pleiten ervoor om, indien de post onvoorzien positief blijft en niet geheel wordt benut, ten laste van die post bepaalde routes te asfalteren. Graag horen wij hoe de gedeputeerde hier tegenaan kijkt. Afhankelijk van zijn reactie zullen wij overwegen om een motie in te dienen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Aanvankelijk voelde ook ik wel wat voor asfaltpaden. Ze liggen er strak blij en het blijft schoon. Echter, de half verharde paden zijn wel degelijk ook voor rolstoelen toegankelijk, en dat blijven ze ook wanneer er hoefdieren over lopen. Ik voeg hieraan toe dat je met het aanleggen van asfaltpaden in feite racebanen creëert, niet voor

rolstoelen of scootmobielen maar voor e-bikes. Welnu, voorzitter, een dergelijke uitstraling gun ik Waterdunen niet.

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Daar moeten wij naar kijken, voorzitter. Natuurlijk is het niet de bedoeling dat het racebanen worden maar wij moeten wél rekening houden met de doelgroep rolstoelers. Overigens, je ziet vaak dat er combinaties van paden zijn, naast elkaar: ruiterspad, fietspad enz. Er zijn verschillende varianten mogelijk. Wij vragen of de mogelijkheid bestaat om bepaalde gedeelten van paden te asfalteren, niet meer en niet minder.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Afgelopen zondag heb ik nog eens de statenvergadering van 10 december 2010 bekeken. In die vergadering beantwoordde toenmalig gedeputeerde Wiersma een aantal vragen, waaronder de kernvraag: hoeveel hectares heeft u nu verworven en hoeveel moet u er nog verwerven? Welnu, daar werd een scheef antwoord op gegeven: overal werd onderhandeld, het ging allemaal fantastisch maar met betrekking tot 40 hectares waren er nog problemen. Achteraf bleek dat mijn fractie toen een terechte opmerking maakte. Die opmerking zal ik nu niet herhalen, maar het kwam erop neer dat die reactie bezijden de waarheid was.

Een ander kernpunt dat aan de orde kwam tijdens die vele uren durende vergadering --er werd een belangrijk besluit genomen over het inpassingsplan en de onteigening-- was het principe: het maatschappelijk belang gaat voor het individuele belang. Voorzitter, dat moeten wij de familie Flikweert toch maar eens uitleggen. Men is onder druk gezet. Uiteindelijk is er sprake van vrijwilligheid maar als je maar genoeg druk uitoefent, móeten de mensen wel. De heer en mevrouw Flikweert zijn een nieuw bestaan begonnen in Groningen, maar hun gezin is in Zeeland gebleven. Ik zou zeggen, voorzitter: denk daar eens over na; het gaat om de gevolgen van onze besluiten. Daar laat ik het bij...

Vervolgens ga ik naar 2011. Voorzitter, mijn fractie zag een aantal beren op de weg en dacht: er moet goed naar dit project worden gekeken voordat het helemaal mis gaat. Wij hebben toen een motie ingediend met als strekking dat de rekenkamer hierbij zou worden betrokken. Helaas werd voor deze motie niet voldoende steun verkregen. Het rapport Necker van Naem vermeldt dit detail ook. Wij zagen tóen al in dat hiernaar goed moest worden gekeken omdat het dreigde mis te gaan. Wij hebben dus op tijd aan de bel getrokken op grond van onze controlerende taak.

En nu, voorzitter, betrek ik er een kunstschilder bij, René Magritte, en het begrip "La trahison des images", het verraad van de beelden. Eén van zijn beroemdste werken heet "Ceci n'est

pas une pipe", dit is geen pijp. Men denkt: het ziet er toch uit als een pijp? Neen, het is een afbeelding van een pijp, geen echte pijp. Tegen die achtergrond, voorzitter, kom ik bij de scope van Waterdunen. Typisch "Magritte" zijn de fluisterboten. We hebben ze gezien op plaatjes maar het worden geen échte fluisterboten. Ze zijn er niet meer.

Ook noem ik het gecombineerde wandel- en fietspad door Waterdunen, ook destijds door de VVD-fractie genoemd bij haar pleidooi voor optimale toegankelijkheid. Voorzitter, het is nu nog slechts een wandelpad. Eerder hebben wij vragen gesteld over de verkeersveiligheid, voornamelijk in verband met fietsers. Wij hebben daar ervaring opgedaan met halfverharding, bovenop de duinen. Welnu, na een paar jaar moest er worden geasfalteerd omdat er te veel fiets vielen. Nu wordt gewoon gezegd: het is geen gecombineerd wandelfietspad, maar alleen een wandelpad.

Vervolgens noem ik de "wandelboulevard met trappenpartijen, restaurants, zwembad, winkeltjes en kiosken". Voorzitter, de gedeputeerde heeft in de commissie Ruimte, tijdens haar vergadering op 7 oktober, een kleurenfolder omhoog gehouden, met de uitspraak: Kijk, hier heb je die fantastische boulevard, maar die behoort niet tot de scope van Waterdunen; het gaat om een folder van Molecaten en als ze dat zo nodig willen, doen ze maar. Voorzitter, wij vinden dit terug onder de opties, met het bedrag van 1,5 tot 2 miljoen. Heeft dit er nu wel of niet toe behoort? Ik noem ook dit typisch "Magritte".

Voorzitter. Op 23 september werden wij uitgenodigd voor een informatieve bijeenkomst, een excursie naar Waterdunen. Wij stopten ergens halverwege, in het landschap. Wij stapten uit en de vertegenwoordiger van Molecaten, meneer Luuk Slager, wees naar een bult in het landschap en zei: daar gaan wij een kuil graven en daar komt ons onthaalgebouw, inclusief kinderspeelnatuur. Voorzitter, ik reageerde daar ad rem op --zo ben ik nu eenmaal-- met de vraag: wat wil Molecaten daarvoor "in return"? Ik ga er nog steeds van uit dat Molecaten geen filantropische instelling is. Meneer Luke Slager zei niets meer, maar meneer Boomert, de voormalige eigenaar van de Napoleonhoeve, nu woordvoerder namens Molecaten, zei: mijnheer Babijn, zó zit Molecaten niet in elkaar; wij doen dit geheel belangeloos.

Voorzitter, ik liet het daarbij, maar wie schetste mijn verbazing: vier dagen later kregen wij een statenvoorstel waarin het genoemde onthaalgebouw, inclusief kinderspeelnatuur, voor rekening van Molecaten niet terug kon worden gevonden. Ik stelde er schriftelijk een vraag over en vervolgens bleek: het is er niet meer. Voorzitter, ook dit is weer een typische "Magritte". Nu wordt door Molecaten overwogen om eventueel een soort onthaalgebouw te maken van het voormalige

gemaal van het waterschap. Dat is iets héél anders. Al met al, voorzitter, loopt Magritte als een rode draad door dit geheel.

De **voorzitter**. Ik wijs u erop dat u nog slechts één minuut spreektijd hebt, voor de gehele vergadering.

De heer **Babijn** (PvZ). Oei. Voorzitter, ik heb begrepen dat wij wellicht na de lunchpauze extra spreektijd krijgen. Als ik mij dan daarna beperk...

De **voorzitter**. In het Presidium is afgesproken dat getracht wordt om deze vergadering met twee dagdelen te doen. Wij zullen nagaan of dat ook echt lukt, maar het verzoek is wél om de spreektijden zoveel mogelijk te handhaven.

De heer **Babijn** (PvZ). Ik zal mij zoveel mogelijk beperken.

Voorzitter. Er is sprake van een tekort van 3,7 miljoen, dat wil zeggen: plus 3,7 miljoen voor rekening van het Natuurpakket Westerschelde, plus de geschrapte onderdelen en het onderhoud dat bij de gemeente Sluis en het waterschap worden gedumpt. Daarnaast zijn er nog de toekomstige tegenvallers die er uiteraard nog zitten aan te komen, waaronder de munitiedumpplaats bij 't Killetje.

In een belangrijke passage in het statenvoorstel wordt aangegeven dat --wanneer dat bedrag van 3,7 miljoen uit de algemene reserve niet wordt betaald-- er juridische consequenties optreden. Voorzitter, kunnen de Staten vandaag überhaupt nog nee zeggen?

Voorzitter, in feite wordt de gemeente Sluis hier nu in gebreke gesteld. Ik wijs erop dat de Napoleonshoeve op 1 september 2012 werd gesloten. Sindsdien hebben wij geen inkomsten meer van die heel grote camping. Gezegd is dat de camping onder het zand moest, maar dat is slechts voor een heel miniem stukje het geval. Er is een 30 meter brede strook ingekleurd ten behoeve van conventionele dijkverzwaring.

Voorzitter. Dat de raad van Sluis een motie heeft aangenomen, waarmee wordt gesteld dat er geen structurele bijdrage wordt geleverd ten behoeve van onderhoud, is inmiddels goed overgekomen, constateer ik. Je moest wel gek zijn... Je weet niet eens wat dit gaat kosten en dit is ook geen taak voor een gemeente. Het is typisch een waterschapstaak, zoals ook in uw eigen stukken, staat, college... Dat is een tegenvaller die u nu al kunt inboeken.

Het waterschap neemt genoeg met drie maanden garantie op een inlaatduiker. Nou, voorzitter, ik dacht wij in de provincie bestuurlijk toezicht hadden... Dit wordt weer neergelegd bij de burger, de inwoner van Zeeland.

De **voorzitter**. Zou u nu uw bijdrage kunnen afronden?

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, ziet de heer Babijn nog iets positiefs in Waterdunen? Of vindt hij dit project echt helemaal niks en is hij van oordeel dat deze economische impuls niet moet worden doorgezet? Als hij zou zeggen "wij kappen hiermee" zou ik dát helder vinden. Wat wilt u hier nu mee, mijnheer Babijn; zegt u het maar.

De heer **Babijn** (PvZ). Het besluit is genomen, voorzitter, en dus is Waterdunen goedgekeurd. Vervolgens moeten wij er het beste van zien te maken, maar of hiervoor 3,7 miljoen uit de algemene reserve moet worden genomen... Daar ben ik het niet mee eens. Overigens, daarmee krijgen wij ook niet de garantie dat die economische impuls er komt.

Voorzitter. Ik verwijst naar het overzicht inzake verstookte dieselolie. Het college heeft dit niet helder kunnen maken. Moeten die rekeningen niet worden betaald? Ook noem ik de ecologische footprint, die toch van belang is. Als een boer illegaal wat slootmaaisel stookt, is dat een milieudelict, maar als er hier honderdduizenden liters worden verstookt, noemt men dat "incidentele uitstoot".

Het project Waterdunen wordt naar het oordeel van het college afgerond op 1 augustus 2018, maar dan staan er géén 400 huisjes, voorzitter, en ook geen 300. Dan staan er slechts 120 vakantiewoningen en is er misschien een hotel met 80 kamers. Moet dit worden gezien als contractbreuk door Molecaten? Ik verneem het graag van de gedeputeerde.

De heer **Schonis** (D66). U verkeert in een unieke positie aangezien u één van de weinige statenleden bent die tweemaal over dit project mag stemmen. U mag dat hier doen, maar óók in de raad van Sluis. Tot mijn verbazing hoor ik u hier nu zeggen dat wij van dit project het beste moeten maken, hetgeen ook betekent dat het onderhoud op een goede manier moet gebeuren. In de raad van Sluis laat u daarentegen een motie aannemen --uw naam staat eronder-- waarin wordt gesteld dat er voor dat onderhoud door de gemeente geen bijdrage wordt geleverd. Wat wilt u nu eigenlijk?

De heer **Babijn** (PvZ). Ik mag twee keer stemmen... Heeft u wel eens nagedacht over datgene wat er in het verleden is gebeurd, toen de provincie besloot dat het in de gemeente Sluis niet vlot genoeg ging en dat zij de besluitvorming maar moest overnemen door middel van een provinciaal inpassingsplan? Dat was toch een situatie waarin er níet gestemd kón worden? De gemeenteraad van Sluis is de kans ontnomen om hierover te

stemmen. Overigens, toen zat ik nog niet in de raad.

Voorzitter, lees je wat in deze situatie de provincie vraagt --de leden van de raad van Sluis hebben dat nog niet eens officieel onder ogen gekregen maar via-via vernomen-- dan moet de conclusie zijn dat het om een structurele bijdrage gaat terwijl het college van GS in de stukken zélf stelt dat het gaat om een taak voor het waterschap en Het Zeeuws Landschap. Bovendien heeft de gedeputeerde in de commissie Ruimte gezegd dat er in verband hiermee nog door ingenieurs wordt gerekend; ze weten niet wat dit gaat kosten en ze weten ook niet hoe ze verzanding kunnen voorkomen. Op die manier, voorzitter, wordt er nu bij de gemeente Sluis --u weet wel: die gemeente die enorm veel revenuen tegemoet kan zien-- een kostenpost neergelegd waarvan men niet weet hoe hoog die is. Dan zou de gemeente toch bijzonder onzorgvuldig besturen wanneer zij hierin zou meegaan?

Voorzitter. In de motie van de gemeenteraad van Sluis wordt niet gesteld dat de gemeente niet gaat bijdragen. Gesteld wordt: geen structurele bijdrage in verband met onderhoud en verzilting. Overigens, voor het laatste is maar 50.000 euro opgenomen, als het ooit wordt geconstateerd. Dat is een belachelijk bedrag.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, de heer Babijn stelt dat de gemeenteraad van Sluis de kans zou zijn ontnomen om dit zelf te regelen. Ik dacht dat de gemeente Sluis er juist een groot voorstander van was dat de provincie met een inpassingsplan zou komen, om zelf niet "aan de voorkant" aan de lat te staan waar het ging om de planologische maatregelen. Ik vind het jammer, mijnheer Babijn, dat u op dit punt aan geschiedvervalsing doet.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, dat is dan het geval in de perceptie van de heer Bierens. Ik ziet het anders.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Een belangrijk moment voor de toekomst, niet alleen voor Waterdunen maar ook voor de economische impulsen voor West-Zeeuws-Vlaanderen...

Ik zal mij beperken tot het beantwoorden van gestelde vragen. Beschouwingen over het waarom van dit project en over het verleden, zijn door enkele woordvoerders gehouden, en daarop is ook in het statenvoorstel ingegaan.

Door de D66-fractie en andere fracties is gevraagd of er nog binnen het projectbudget ruimte is voor het asfalteren van paden. De heer Van 't Westeinde heeft in dat verband de post onvoorzien genoemd. Voorzitter. Die post is er inderdaad en door de accountant is vastgesteld dat die post vrij ruim is. Echter, het lijkt mij niet verstandig om tussentijds met behulp van deze post uitgaven te

doen, zolang het project niet is afgerond. Wij hebben een redelijk bedragje --zo zou je het kunnen zeggen-- van ruim vier miljoen in deze post zitten, maar ik denk dat wij dit geld nog nodig zouden kunnen hebben. Daarom heet het ook "onvoorzien". Bij het afsluiten van het project kan worden nagegaan of we wat over hebben en wat we daar dan mee willen. Natuurlijk kom ik dan bij de Staten terug, maar wij gaan niet tussentijds wat verschuiven binnen het project, tenzij er écht sprake is van "onvoorzien", een ontwikkeling die deze kwalificatie verdient. Het eventueel asfalteren van paden is niet "onvoorzien", maar een kwestie waarvan wij zeggen: dat valt buiten de scope van het project.

Deze week hebben wij een brief van de gemeente Sluis gekregen, zulks naar aanleiding van de raadsvergadering waarin de motie werd ingediend die intussen genoegzaam bekend is. Voorzitter, uit die brief blijkt dat men, gelet op de genoemde en aangenomen motie, niet bereid is om bij te dragen aan structureel onderhoud van de inlaatkreek, maar ook wordt gesteld dat men: "met de partners verder wil verkennen de mogelijkheden voor het vergroten van de recreatieve meerwaarde binnen Waterdunen". Welnu, dat is interessant. Veel meer ga ik er nu maar niet over zeggen, voorzitter, want hierover willen wij natuurlijk in gesprek met de gemeente Sluis, wethouder Ploegaert.

In denk dat in deze zaal wel duidelijk is, voorzitter, dat wij afwilden van het idee: als zich een probleem voordoet en als het geld kost, dan is het voor de provincie. Immers, wij verstaan wat ánders onder "partnerschap". Dat begrip houdt in dat men gezamenlijk verantwoordelijk is en ook gezamenlijk nagaat hoe problemen kunnen worden opgelost. Soms kost dat geld, soms niet, soms vereist het aandragen van oplossingen creativiteit. Ik moet zeggen dat ik --gedurende de bijna anderhalf jaar dat ik met de partners aan het werk ben-- heb ervaren dat men meewerkt, meedenkt en zich medeverantwoordelijk voelt. Echter, af en toe heb ik te doen met wethouder Ploegaert. Die heeft het heel lastig want zelf is hij voorstander van de ontwikkeling van Waterdunen, zeker gelet op de recreatieve waarden en de economische impuls, maar hij moet ook aangeven wat de mening van zijn raad is. Nogmaals, dat is lastig maar besturen is nu eenmaal niet altijd gemakkelijk.

Wordt de vraag gesteld hoe met nu verder dient te gaan met de beheer- en onderhoudsvoorziening voor de inlaatkreek, dan is het antwoord: met de partners moet worden nagegaan hoe dit probleem kan worden opgelost. Uiteraard kom ik met de resultaten daarvan bij de Staten terug, maar voorop staat: dit komt niet op voorhand voor rekening van de provincie. Ik ben benieuwd hoe de andere partners daar verder mee om zullen gaan. De vorige week is de stuurgroep

Waterdunen bijeen geweest en bij die gelegenheid hebben wij de resultaten van de raadsvergadering in Sluis bij monde van de wethouder aangehoord. Nogmaals, wij hebben met hem te doen, maar wij hebben niet van hem gehoord: wij zijn geen partner meer.

Voorzitter, na de besluitvorming door de Staten van vandaag worden de Staten door mij op de hoogte gehouden van de wijze waarop dit verder gaat. Wij hebben nog zo'n twee jaar te gaan en er zijn nog zaken, ook technische, die in die periode moeten worden aangepakt. Voor het overige, voorzitter, kan ik zeggen dat ik natuurlijk gewoon kijk naar wat er in de brief van de gemeente Sluis staat. De berichten die in de media zijn verschenen, kloppen volgens mij ook wel maar ik ga uit van deze brief.

De fractie van D66 vraagt mij om alles op alles te zetten om in verband met dit project na 2018 geen risico's meer te hebben voor onze begroting. Ja, voorzitter, dat kan ik wel toezeggen: ik zal alles op alles zetten. Echter, ook in dit verband geldt: ik doe het samen met partners. Als ik het niet met partners zou doen, zou ik weer in de oude modus terecht komen waarbij wij een en ander zelf weer, als provincie, oplossen. Deze inspanningsverplichting neem ik graag op me, maar het gaat toch --ik zeg het ook aan het adres van de heer Van Burg-- om de eindfase van een moeizaam en pijnlijk proces.

Voorzitter, ik heb veel begrip voor de emoties die met name in de omgeving aan de orde zijn, in verband met de wijze waarop dit hele proces is verlopen. Het is te gemakkelijk om dit te bagatelliseren, om te zeggen: dat is achter de rug en wij gaan nu verder. Dat zeggen wij dus ook niet, maar een feit is wel dat wij verder móeten omdat wij een en ander nu niet zomaar kunnen laten liggen, mijnheer De Wit. Toen ik hiermee begon, voorzitter, was ik geneigd om dezelfde redenering te volgen als nu is verwoord door de heer De Wit. Er is een vergelijking gemaakt met pepernoten en Sinterklaas, maar ik kan de PVV-fractie zeggen dat, als wij zouden besluiten om dit bijltje er maar bij neer te gooien, wij hier met z'n allen "in de zak" zouden gaan...

De heer **De Wit** (PVV). Ik heb niet gezegd, voorzitter, dat wij het bijltje er maar bij neer zouden moeten gooien. Ik heb gepleit voor zoveel mogelijk versoberen.

De heer **De Reu** (GS). En dat is precies datgene wat wij de Staten nu voorleggen. Daarom zeggen wij dat wensen die eerder zijn geuit --ik verwijs naar de paden-- nu niet aan de Staten worden voorgelegd. Een mogelijkheid is dat de Staten zelf zeggen dat dit erbij moet, maar dat wacht ik even af. Tot nu toe heb ik niet de indruk gekregen dat de Staten wat dit betreft voornemens hebben.

Nogmaals, wat wij doen is precies wat de heer De Wit vraagt: al datgene wat al is gerealiseerd, wordt natuurlijk niet afgebroken, maar wij gaan na wat wij kunnen laten, wat wij niet meer kunnen doen om de kosten te drukken. Daarbij moet natuurlijk ook worden nagegaan wat er eerder met partners is afgesproken. Zijn er contracten afgesloten? Wordt er nog wel voldaan aan de criteria die ooit voor het project hebben gegolden? Voorzitter, wij hebben het allemaal op een rijtje gezet en geconcludeerd: dit is wat wij aan versoering kunnen doen.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Ik kom even terug op de opmerkingen van de gedeputeerde over de gemeente Sluis. Ik vind het nogal wat dat de gedeputeerde nu stelt: wij hebben medelijden met de wethouder. Ik wil niet voor de wethouder opkomen, maar denk hierbij: als men op een dergelijke wijze met elkaar rond de tafel zit... Het is de gemeenteraad die erover gaat; de wethouder hoort bij het uitvoerende college van B&W. Voorzitter, ik vind de manier waarop de gedeputeerde hierover spreekt, toch wel wat spijtig.

De heer **De Reu** (GS). Laat ik het dan op een andere manier zeggen: wij hakken niet op één van de partners in, ook niet op de gemeente Sluis, door te zeggen: en nu moet je maar eens wat doen. Dat doen wij niet; wij hebben begrip voor de moeizame manier waarop dit gaat. Laat ik het dan zó maar formuleren. Wij accepteren dat de situatie moeilijk is, maar wij willen wél verder. Dat is ook "het geluid" van de wethouder. Hoe lastig het ook is, als partners gaan wij verder om het project te realiseren. Voorzitter, als deze formulering beter overeenkomt met het gevoel van mevrouw De Milliano voor de wethouder, wil ik het graag op die manier zeggen.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Nou ja, dat klinkt inderdaad beter. Het leek er een beetje op dat de schuld naar die of die werd verschoven, maar het gaat erom dat gemeenteraad en Staten besluiten. En wie er dan aan die bestuurlijke tafel zitten... Ik vond het een beetje vreemd dat u het zo stelde, maar u heeft het nu uitgelegd; akkoord.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter, wij hebben een commissievergadering gehad waarin wij over dit voorstel hebben gesproken. De heer Van 't Westeinde stelde toen: wij gaan ervan uit dat ook de gemeente Sluis een bijdrage gaat leveren. Natuurlijk gaat zo iets --het is een openbare commissievergadering-- ook naar de gemeente Sluis. De veronderstelling dat de Staten vinden dat het maar moet, zou ergens uit opgerakeld kunnen zijn... In elk geval heb ik in de commissievergadering deze geluiden opgevangen, en daar ben ik het ook mee eens.

Door de SGP-fractie is onderstreept dat wij per augustus 2018 moeten weten hoe het verder gaat en zij heeft gesteld dat er geen sprake kan zijn van frivoliteiten; men dient zich te richten op datgene wat echt noodzakelijk is. Voorzitter. Het gaat mij te ver om het verharden van de paden een "frivoliteit" te noemen. Ik denk dat dat een serieus punt is, maar in de redenering die deze fractie volgt, ook in relatie met het verleden, kan ik mij volledig vinden.

Zijn de wandelpaden nu goed toegankelijk, zo vraagt de heer Van Hertum zich af. Ja, voorzitter. Zijn die wandelpaden nu zodanig dat er vee op kan lopen? Ja, voorzitter. Er zijn voorbeelden genoeg van. Zo zijn er ook op Schouwen-Duiveland paden met verharde klei, die prima voldoen, óók als er vee over loopt. Er komen geen afdrucken in en dat betekent dat dergelijke paden ook goed toegankelijk zijn voor rolstoelen, scootmobielen enz. Of er eventueel kan worden geasfalteerd... Er is ook nog een idee van Het Zeeuws Landschap: asfalteren is duurder, maar een mogelijkheid is om de paden smaller te maken. Wij gaan het er nog over hebben. Er moeten ook hulpdiensten overheen kunnen. Kortom, het is een kwestie die behoort bij het uitvoeringsproces, maar nu al staat vast: het gebied is goed toegankelijk.

Inderdaad heeft de heer Wijffels in Den Haag gezegd dat Waterdunen iets is dat organisch groeit, een ontwikkelingsproject. Het gaat dus niet om een plan waarbij vaststaat wat er jaar na jaar gebeurt, vanzelf. Nee, het is een project dat nog nooit eerder is gerealiseerd. Daarbij komt men problemen tegen die tijdens het proces moeten worden opgelost. Ook Molecaten geeft aan dat men het hele park organisch wil laten groeien. Met andere woorden: niet op voorhand wordt het hele gebied ingevuld, in de zin van: dit komt hier en dat komt daar. Molecaten heeft onlangs met een presentatie duidelijk gemaakt hoe men op dit moment denkt de met ons afgesloten overeenkomst uit te voeren. Wij gaan hierover verder met Molecaten in gesprek. Ook na 2018 zullen wij stap voor stap met partners, mogelijk andere partners, dingen invullen. Geen misverstand, voorzitter: het totale recreatieve gedeelte van Molecaten is niet klaar per 1 augustus 2018, maar de provincie is dan klaar; het plan is gerealiseerd en Molecaten gaat het recreatieve gedeelte verder invullen, met camping, huisjes enz.

De VVD-fractie verlangt inzicht in risico's en open eindjes. Voorzitter, dat hebben wij voor de Staten ter inzage gelegd. In die stukken kan men zien welke risico's wij nog inschatten en om welke percentages het gaat. Wij hebben dit door een bureau laten uitzoeken. Aan de hand van een best case- en een worst case-scenario is aangegeven wat de risico's zijn. Gelet op de geheimhouding waarover de Staten straks beslissen --het is wat bizar, voorzitter, dat wij over dingen praten terwijl dat besluit nog niet is genomen-- voeren wij

daarover nu niet het woord, maar ik verwijs er wel naar.

Voorzitter, heeft de heer Temmink contact gehad met Het Zeeuws Landschap over de verharding van paden en heeft men hem gezegd dat de verharding, zoals wij die nu voorstellen, een goede toegankelijkheid oplevert?

De heer **Temmink** (GL). Ja.

De heer **De Reu** (GS). Dat is dan een ánder verhaal dan dat waarmee de inspreker van Het Zeeuws Landschap kwam, maar goed, ik neem er met vreugde kennis van. Immers, dit past dan precies bij datgene wat wij de Staten voorstellen.

De fractie van de SP vraagt zich af of de provincie zich dit alles wel kan veroorloven. Voorzitter, dat is de afweging die de Staten straks mogen maken. Wij stellen voor dat hiervoor middelen uit de algemene reserve worden genomen. Dat is de manier waarop het ons inziens moet gebeuren en uiteraard denken wij, als college, dat wij ons dit kunnen veroorloven. Anders zouden wij de Staten dit voorstel niet voorleggen.

Voorzitter. De SP-fractie en de heer Babijn komen met rekensommen die ik niet kan volgen, in de zin van: het tekort is zoveel, er komt nog 3,7 bij van het Natuurpakket Westerschelde, met dat geld kun je geen andere dingen doen, dus is het zeven komma zoveel. Nee, de bijdrage uit het Natuurpakket Westerschelde is er om te voldoen aan de opgave die wij hebben om estuariene natuur te realiseren. Kan er met dat geld dan niet iets ánders worden gerealiseerd? Ja, voorzitter, dat is áltijd zo, maar wij doen het nu op déze manier, in Waterdunen. Dit klopt helemaal en het is in overeenstemming met de bedoelingen van het Natuurpakket Westerschelde. Het is daarnaast inderdaad prettig te kunnen constateren dat EZ ermee instemt dat het bedrag dat wij al ter beschikking hadden, wordt ingezet voor natuurontwikkeling.

De heer Willemse vraagt wat nu de plannen voor het beoogde hotel zijn. Voorzitter, ik heb al gezegd dat er onlangs een presentatie van Molecaten is geweest. Daarbij is aangegeven hoe dit naar het oordeel van de architect kan worden gerealiseerd. Wij zullen die visie toetsen aan de overeenkomst waarna wij de Staten zullen informeren.

De heer Babijn komt met de uitspraak "Ceci n'est pas une pipe" en noemt in dat verband de fluisterboten. Voorzitter, ik heb nog niet zo lang met dit project te maken, maar ik heb tot nu toe nog maar één persoon over fluisterboten gehoord, en dat is de heer Babijn. Ik kom ze verder nergens tegen, niet in de plannen en niet in de scope. Ik weet niet wat het Franse woord voor "fluisterboot" is... Ik zou zeggen: "ceci n'est pas une fluisterboot". Ik heb het betoog van de heer Babijn met veel

aandacht gevolgd. Ik vind het heel creatief dat hij met schilder Magritte aankomt om het project Waterdunen van een culturele en artistieke waarde te voorzien, maar zijn verhaal leek mij toch meer een voorbeeld van het werk van Salvador Dali dan van dat van Magritte.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Samengevat komt het betoog van de gedeputeerde erop neer dat wij open eindjes houden en dat bepaalde zaken onduidelijk blijven. Welnu, mijn fractie heeft er begrip voor dat antwoorden nu uitblijven, gelet op te voeren besprekingen met partners en op andere onzekerheden. Wél herinner ik eraan dat wij hebben gevraagd om deze kwestie in de nabije toekomst uit de risicoparagraaf te halen. Helaas lijkt het erop dat de gedeputeerde dit niet durft toe te zeggen. Al met al blijven er zorgen bestaan. Immers, de informatie is de afgelopen jaren al vaak bijgesteld. Wij zullen dus, ondanks alle begrip, dit project heel kritisch blijven volgen.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. Ik moet de heer Babijn toch een beetje gelijk geven waar het gaat om dat schilderij, die fluisterboten enz. Ik ken dezelfde plaatjes als de heer Babijn heeft gezien en die boten hebben er écht op gestaan. Dit is wat mij betreft toch een waarschuwing, in die zin dat wij als PS-leden niet iedereen op z'n blauwe ogen en mooie schilderijen moeten geloven. Het college heeft gelijk als gesteld wordt dat er in een bestek wat anders staat, en daarmee hebben wij ingestemd, niet met dat schilderij. Echter, wij zijn allemaal redelijk eenvoudige burgers en een plaatje zegt ons méér dan een bestek van duizend pagina's. Ik neem het mezelf kwalijk --ik kan wél een bestek lezen-- dat ik het niet heb gezien, maar het is echt waar dat ze erop stonden. Er stond ook een enorm restaurant enz. op. Daarmee is dit proces geschetst: de plaat en de praat waren niet hetzelfde.

Voorzitter, ik dank de gedeputeerde voor zijn toezegging dat hij er keihard aan gaat werken dat de open eindjes goed worden afgehecht. De vraag rijst echter: wordt dat gedaan vóór het einde van het project? Ik snap dat dat lastig is. Immers, de mogelijkheid bestaat dat de partners zeggen: toedeledokie, we wachten gewoon tot het einde van het project en dan is de provincie vanzelf weer aan bod; die statenleden zullen dan tóch wel weer roepen dat ze dit niet willen laten verzanden. Het is een enorm dilemma, voorzitter, maar dat dilemma moet ook bij de partners spelen. Als ze straks met een Waterdunen zitten dat binnen "no time" verzandt --of wanneer er iets anders gebeurt dat men niet wil-- hebben ook zij een probleem. Het kan niet zo zijn dat dan de overheid wéér aan zet is. Aangezien de provincie de regie heeft, is het de uitdaging voor het college om hiervoor op de een of andere manier een sleutel te vinden.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter, wij danken de gedeputeerde voor zijn uitleg.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Dat geldt ook voor mijn fractie. Daarnaast stel ik nog de volgende vraag. Is mijn conclusie juist dat, als alle financiële aspecten duidelijk zijn en er nog ruimte blijkt te zijn, de gedeputeerde naar de Staten komt met een voorstel om waar mogelijk de eerder vastgestelde ambitie waar te maken?

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Inderdaad heb ik contact gehad met de directeur van Het Zeeuws Landschap. Ook hij weet dat er nog besprekingen volgen, maar men verwacht toch dat de uitkomst zal zijn dat de paden goed toegankelijk zijn voor rolstoelers.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Als mijn fractie wordt beticht van creatief omgaan met cijfers, wil ik daar graag even op ingaan. Als je 3,7 miljoen uit de reserve haalt én 3,7 miljoen uit het Natuurpakket Westerschelde, wordt er een tekort van 7,4 miljoen afgedekt. Dát is wat wij bedoeld hebben. Voorts hebben wij geen reactie gekregen op onze opmerking dat wij nu blijven zitten met een structureel tekort van 50.000 euro, omdat de gemeente Sluis niet meedoet.

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Voorzitter. Wat de toegankelijkheid voor rolstoelen betreft vragen wij niet om een tussentijdse herziening. Wij vragen het college om tegen het einde van het project na te gaan wat de mogelijkheden zijn. Verder dringen wij erop aan dat er met betrekking tot de verder te voeren onderhandelingen sprake is van een goede sfeer, waarna de Staten van de resultaten op de hoogte kunnen worden gebracht.

De conclusie kan zijn, voorzitter, dat er nog open eindjes overblijven. Ik herhaal dat de gedeputeerde van mijn fractie te horen heeft gekregen: tot hier, en niet verder. Wat ons betreft krijgt hij geen blanco cheque mee. Wij vragen hem om zich tweemaal te bedenken voordat hij weer naar de Staten komt. Ik voeg hieraan toe dat elke partij het wel eens moeilijk heeft, of dat nou Sluis is of de provincie. Ook wij hebben het met Waterdunen wel eens moeilijk, maar dat wil niet zeggen dat de één de problemen kan doorschuiven naar de ánder. Ik hoop dat men er op een goede manier uitkomt en dat de gedeputeerde daarbij de bruggenbouwer kan zijn.

De heer **Babijn** (PvZ). Eigenlijk heb ik geen spreektijd meer...

De **voorzitter**. Dank u wel!

De heer **Babijn** (PvZ). ... maar de gedeputeerde heeft Salvador Dali erbij gehaald en ik voeg daaraan toe dat Waterdunen ook kan worden vergeleken met het werk van Rothko. Dat zijn van die vage vergezichten waar je van alles van kan maken. In feite geeft het college dat ook aan in zijn stuk, in de zin van: als je infrastructuurle werken plant, weet je op voorhand wat het gaat worden, maar bij Waterdunen kan het alle kanten uit.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik heb een vraag van orde. Vanochtend zag ik al aankomen dat wij te weinig spreektijd zouden hebben, maar ook van de heer Babijn kreeg ik geen steun om de spreektijd te verruimen. Nu blijft hij doorpraten...

De **voorzitter**. Dit was het laatste "vergezicht" van de heer Babijn...

De heer **Babijn** (PvZ). Nou, ik heb nog geen antwoord gekregen op mijn vraag of de Staten vandaag überhaupt nog wel nee kunnen zeggen tegen dit statenvoorstel. Immers, in de stukken staat dat dat juridische en financiële consequenties zou kunnen hebben. Zelfs het snijden in de toegankelijkheid kan daartoe leiden. Kunnen de Staten hier nu frank en vrij ja of nee tegen zeggen?

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. In antwoord op het betoog van de heer Veraart over het risicomanagement en de inspanningsverplichting in dat verband, kan ik zeggen dat het vreemd zou zijn als ik nu zou zeggen dat er géén risico is. Het moet er dus nu in. Een andere vraag is hoe wij er gedurende de onderhandelingen met de partners uit kunnen komen hoe dan dat beheer van het inlaatkanaal gaat plaatsvinden. Ik hoop de resultaten daarvan vóór 1 augustus 2018 aan de Staten voor te leggen. Wij hebben er dus nog de tijd voor om dit uit te onderhandelen.

De heer Van Burg was tijdens het overleg in de commissie over dit onderwerp elders, op een mooie plek. Hij heeft het nu over de plaatjes van de boten. Ik had tijdens de commissievergadering een mooie brochure voor mij waar al die plaatjes in stonden. Inderdaad heb ik toen gezegd: dit is geen bestek en het is ook geen scope. Het is een brochure die te maken heeft met de marketing van het project, en daarop baseren wij onze regelingen niet.

De heer **Van Burg** (SGP). Die folder ken ik niet, maar ik ken wél een plaatje uit 2010. Ik weet niet of dat dezelfde afbeeldingen zijn, maar in 2010 heeft de provincie het toch echt zélf getekend. Voorzitter, ik heb het zojuist gehad over "praat en plaat". Nogmaals, ik zie dit als een waarschuwing voor ons PS-leden.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Ik meen dat ik tegenover de VVD-fractie duidelijk ben geweest. Als er tussentijds wensen naar voren komen en er qua budget mogelijkheden zijn om iets te realiseren wat wij nu niet in de scope hebben zitten --en kunnen initiatieven van partners komen, of van de Staten-- kan daarover worden gesproken. Echter, wij gaan op voorhand geen besluiten nemen die daarop zijn gericht. Eventueel kom ik op dergelijke zaken terug, en dan moet er ook een dekking zijn.

Deze reactie geldt ook voor de CDA-fractie die over de paden heeft gesproken. Ik vind het lastig om daar op in te gaan want ik weet niet wat wij verder nog in verband met dit project tegen kunnen komen. Wij zouden hiervoor dan tóch in de post onvoorzien gaan zitten hengelen, en dat is link. Ik kan dus niet toezeggen dat wij tussentijds een voorstel doen om middelen uit de post onvoorzien te halen. Overigens, ik weet niet zeker of de heer Van 't Westeinde het zo heeft bedoeld.

De heer **Van 't Westeinde** (CDA). Zo bedoelen wij het inderdaad niet. Wij willen pas bij het afronden van het project nagaan of er dan mogelijkheden zijn om bepaalde paden te asfalteren. Het is niet onze bedoeling dat de hele structuur wordt verhard, maar er is wel sprake van een maatschappelijke opgave, óók voor de Staten.

De heer **De Reu** (GS). Dat wij dit tegen het einde van het project bekijken, kan ik onderschrijven .

Voorzitter. Mevrouw Van Unen kan ik zeggen dat onze redenering als volgt is: de 3,7 miljoen uit het Natuurpakket Westerschelde is een bijdrage aan de realisering van de natuuropgave die de provincie heeft. Dat dat tegelijkertijd helpt om het tekort weg te nemen, klopt. Wij hebben te maken met plussen en minnen, en datgene wat ten slotte "in de min" overblijft, ligt nu voor. Of er daarnaast nog sprake is van een structureel tekort, is een vraag die samen met de partners moet worden bekeken en onderhandeld. Als voorbeeld kan hier worden genoemd het beheer van de inlaatkreek, maar uit de ter inzage neergelegde stukken komt naar voren dat er wel méér risico's zijn. We zullen het allemaal moeten bezien in de loop van de realisering van dit project.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik ga nu niet de vraag stellen, voorzitter, wie er hier nu "creatief" rekent, maar dat structurele tekort van 50.000 euro --ik verwijs naar het besluit van Sluis om niet bij te dragen aan het onderhoud-- is mijns inziens een nieuwe factor. Hoe dit probleem moet worden opgelost, daarover heb ik de gedeputeerde nog niet gehoord.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter, dat bedrag van 50.000 euro ken ik niet. Nogmaals, wij gaan met de partners praten als wij een goed zicht hebben op de

werkelijke kosten. Vervolgens moet worden bepaald hoe wij, als partners, die inlaatkreek willen gaan beheren.

Kunnen de Staten nog nee zeggen en, zo ja, wat zou dat dan betekenen? Voorzitter, de meest basale factor is in dit verband het feit dat wij nogal wat gronden hebben aangekocht die dan niet voor dit project benut zouden worden, terwijl een en ander al in gang is. Je kunt overal nee tegen zeggen, maar er zou dan toch mijns inziens een heel bizarre situatie ontstaan.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Wij willen een echt goede afweging maken waar het gaat om het bedrag van 3,7 miljoen in het kader van Natuurpakket Westerschelde. Daarom verzoeken wij u om de stemming over het statenvoorstel na de lunchpauze aan de orde te stellen.

De **voorzitter**. Mij blijkt dat de Staten met deze werkwijze kunnen instemmen.

De vergadering wordt voor enige tijd geschorst.

De **voorzitter**. Zoals voor de lunchpauze is afgesproken, is thans aan de orde de stemming over het statenvoorstel inzake Waterdunen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik vraag om hoofdelijke stemming.

De **voorzitter**. Als een lid om hoofdelijke stemming vraagt, wordt dat toegestaan. De stemming zal aanvangen met nr. 30 van de presentielijst, het lid Van Veen-de Rechter. Drie statenleden zijn afwezig.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter. Wij hebben het gevoel dat wij bij deze stemming met de rug tegen de muur staan, terwijl er ons inziens te veel open einden zijn. Daarom zullen wij niet met dit voorstel instemmen.

Het statenvoorstel wordt met 28 tegen 8 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Van Veen-de Rechter, De Milliano-van den Heuvel, Kool-Blokland, Van 't Westeinde, Janssens, Geluk, Oudeman, Van den Berge, Dorst, Van Hertum, Van Haperen, Roeland, Heerkens, Bierens, Roelse, Van Geesbergen, Ruissen, Erbisim, Pijpelink, Van Gent,

Van de Velde, Van Burg, Willemse, Verburg, Rijksen-Blok, Temmink, Veraart en De Visser.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Dijk, Viergever, Tuinder, Bosch, Babijn, De Wit, Haaze en Van Unen.

25. Statenvoorstel Economische Agenda 2017-2021 (DIO-E&D-092)

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. De boekenwinkel en de specht... Het is een mooi voorbeeld waar het gaat om de Economische Agenda. De boekenwinkel is veranderd. De omzet liep al jaren terug en veel detaillisten dachten: dan gaan we er maar andere spullen bij verkopen, zoals speelgoed, spelletjes, snoepgoed enz. Sommige boekenwinkels werden gaandeweg een soort winkel van sinkel, van alles wat en net niks. Veel van deze winkels zijn inmiddels verdwenen want ze hadden geen focus en maakten geen scherpe keuzes; het was van alles wat.

En dan de specht, voorzitter. Telkens op dezelfde plek klopt hij op de boom, en dat heeft voor honderd procent te maken met focus. Hij klopt net zo lang tot er in de boom een gat zit, een huis om in te wonen. Zo'n klein fragiel vogeltje, en dan zo'n resultaat! Zo wonderlijk mooi is de schepping van God. Het gaat dus om focus. Met focus kun je veel bereiken, óók als je klein bent, óók als het gaat om een kleine provincie.

Voorzitter. Onze fractie vindt deze Economische Agenda echt een verbetering ten opzichte van de vorige, want er is nu meer focus. Wij kunnen niet álles en moeten dus scherpe keuzes maken. Het advies van mijn fractie aan het college bij de uitvoering is dan ook: ga vooral zo door: maak goede, scherpe keuzes. Daarnaast hebben wij nog wel wat ideeën en zien wij bepaalde kansen voor nog meer focus. Als voorbeeld noem ik het minder aandacht geven aan evenementen en festivals. Dan kan er meer aandacht worden gegeven aan bijvoorbeeld de geweldig mooie sector van landbouw en visserij.

Voorzitter, focus is goed voor Zeeland en voor de Zeeuwse economie. Al eeuwenlang is onze partij voorstander van Hollands welvaren, van het goede leven, van échte rijkdom, in de diepste zin. Daarom zijn wij zeer betrokken bij de economie van Zeeland.

Vervolgens hebben wij een vraag over de Strategic Board, die al sinds 2013 bestaat. Wat dit heeft gekost, wat er is gepresteerd, wat de resultaten zijn... Dit speelt zich bijna volledig af buiten ons gezichtsveld. Waarom gaan wij hiermee vier jaar door, zonder evaluatie en zonder informatie? Wij horen het graag van het college.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Het zal de heer Dorst deugd doen dat ik mij, in mijn bijdrage, probeer te focussen op één van de onderwerpen van de Economische Agenda, maar allereerst dank ik het college en de ambtelijke organisatie voor een echt goed leesbare, helder gestructureerde Economische Agenda. Het feit dat mijn fractie ervoor kiest om er één punt uit te halen, heeft ermee te maken met wij op 18 november bij de begrotingsbehandeling breder terugkomen op de speerpunten die het college zichzelf stelt.

Wij lezen, voorzitter, dat het college de adviezen van de commissie Balkenende --het zijn adviezen ter versterking van de Zeeuwse economische structuur-- terug wil laten komen in de Economische Agenda. Wij zien dit op veel punten inderdaad terugkomen, maar naar het idee van mijn fractie niet op alle punten even nadrukkelijk als de commissie Balkenende ons adviseert. Daarom vraagt mijn fractie aandacht voor de maatschappelijke opgave, de circulaire economie en de energietransitie. Zoals wij ook al eerder, bijvoorbeeld in commissievergaderingen, hebben aangegeven, vinden wij dat deze opgave er, vergeleken met andere opgaven, wat het budget betreft maar wat bekaaid van afkomt.

Voorzitter. Dit rijmt in onze optiek niet met de intentie van het college om de adviezen van de commissie Balkenende over te nemen. Immers, deze commissie is er in haar rapport toch heel duidelijk over: circulaire economie, smart Deltaresources en energietransitie worden door haar als eerste en tweede punt genoemd bij de prioritaire actie. Ons inziens ziet de commissie --wellicht is het wat vrijelijk geïnterpreteerd, maar ik denk het toch écht zo te mogen lezen-- in deze thema's kansen voor innovatie en dus ook voor werkgelegenheid. De PvdA-fractie wil dan ook graag van het college weten welke criteria er zijn gehanteerd bij het toekennen van budgetten in verband met de maatschappelijke opgave. Waarom wordt bij de uitwerking van het budget dat wordt toegekend aan de opgave inzake circulaire economie en energietransitie, niet de invulling gegeven aan de prioritering, de "ranking", van dit onderwerp die de commissie Balkenende er wél aan geeft?

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Voor ons ligt de beleidsnota Economische Agenda 2017-2021 waar mijn fractie graag de volgende punten uit wil lichten. Allereerst wordt er bij "Zichtbaar Zeeland" gesproken over het aanprijzen van Zeeland door middel van evenementen als Concert at Sea, het Zeeland Nazomerfestival enz., waarbij de provincie de huidige aanpak wil doorontwikkelen. Nu zijn wij in elk geval bij Concert at Sea hoofdsponsor. Bedoelt het college met dit "doorontwikkelen" van de huidige aanpak dat de provincie bij alle

genoemde evenementen hoofdsponsor wil worden? Wat mijn fractie betreft, voorzitter, is dat een uiterst onwenselijke situatie. Sterker nog: dergelijke grote evenementen, waarbij de markt in principe alle kosten ruimschoots moet kunnen dragen, behoeven ons inziens geen financiële steun van de overheid. Dat geld kunnen wij voor belangrijkere zaken inzetten.

Hetzelfde geldt voor mediaproducties. Ik citeer: "Als er een vraag binnenkomt, gaan wij helpen". Voorzitter. Graag verneemt mijn fractie wat het college met deze ruim te interpreteren formulering bedoelt. Ondanks het feit dat het voor mijn fractie belangrijk is dat Zeeland in een goed daglicht wordt gezet en zij de bedrijvigheid die mediaproducties met zich meebrengen van harte verwelkomt, vindt zij ook hier dat dergelijke projecten geen financiële ondersteuning van de provincie zouden moeten krijgen.

Wat de circulaire economie betreft ondersteunt mijn fractie het advies van de commissie Balkenende van harte. In onze ogen kan een dergelijke insteek immers de werkgelegenheid voor langere tijd zeker stellen. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat er zuinig wordt omgegaan met datgene wat wij uit de aarde halen en datgene wat wij van de aarde vragen, zodat toekomstige generaties eenzelfde, wellicht betere levenskwaliteit tegemoet gaan. Sterker nog, wat mijn fractie betreft zou voor Zeeland "cradle to cradle" dé norm moeten worden. Ondernemingen die op grond van dit principe opereren, zouden voorrang moeten krijgen waar het gaat om ondersteuning door de provincie.

Ook in de Tweede Kamer ziet men de noodzaak om de Zeeuwse economie weer op gang te krijgen, de aanbevelingen van de commissie Balkenende in acht nemend. Dit blijkt overduidelijk uit de motie die afgelopen dinsdag aan de orde is gesteld en waarmee de regering wordt geforceerd om de miljoenen die wij nu zo hard nodig hebben, alsnog vrij te maken. Daarbij accepteert men absoluut geen "nee" en is men desnoods bereid om zélf middelen beschikbaar te stellen wanneer de regering dit opnieuw nalaat. Onze complimenten voor het college, in verband met de sterke lobby.

Wat de energietransitie betreft vinden wij het jammer dat er opnieuw veel aandacht wordt gegeven aan windenergie, met wéér nieuwe windparken, met een capaciteit van zo'n 2000 megawatt. Voorzitter, mijn fractie ziet liever dat de middelen hiervoor, en ook andere resources die hierbij aan de orde zijn, worden ingezet voor het opwekken van energie uit water, zoals de getijdencentrale, of voor bewezen technologie, zoals zonnepanelen, waarvan het college zélf zegt dat ze "zowel ruimtelijk als financieel de beste optie is."

Voorzitter. Wij vinden het een zeer goede zaak dat het college zich zo inzet voor het optimaal

benutten van Europese subsidies. Het standpunt van de PVV ten aanzien van de EU is genoegzaam bekend, maar zolang wij daarvan nog deel uitmaken en zolang wij elk jaar zoveel geld overboeken naar Brussel, moeten wij zelf ook optimaal profiteren van de mogelijkheden, lees: de subsidies, die de EU ons biedt. Iedere euro die wij terug kunnen laten vloeien in de Zeeuwse economie, moeten we pakken.

De **voorzitter**. Gefeliciteerd met uw maidenspeech.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Ook mijn fractie dankt het college voor dit voorstel. Bij de behandeling van de kadernota hebben wij diverse opmerkingen gemaakt, onder andere over sociaal ondernemen en duurzaamheid. Het is mooi dat wij deze termen terug kunnen vinden in het voorliggende voorstel. Sociaal ondernemen past binnen ons streven om met maatschappelijke doelstellingen, vragen en opdrachten bezig te zijn. Deze zaken kunnen wij, als overheid, niet altijd direct beïnvloeden --dat is duidelijk-- maar een voorbeeldfunctie is prima. Ik zou zeggen: draag dit verder uit.

Voorzitter. Bijna in één adem, na het voorgaande, noemt het college de koppeling met de circulaire economie. Ik zie hier echter toch een belangrijk verschil en ik onderstreep de opmerkingen die mevrouw Pijpelink hierover heeft gemaakt. Als men zich richt op groei, gaat dat ten koste van vrucht dragen. Dit principe is zichtbaar in de natuur, in het leven van mensen, en ook in de economie. Door in te zetten op circulaire economie kunnen wij een bijdrage leveren aan het halen van klimaatdoelstellingen. Ook levert dit kansen op voor bedrijvigheid en werkgelegenheid. Het realiseren hiervan vraagt onder meer de inzet van het MKB. Deze sector wordt bij diverse actiepunten genoemd. Hoe gaat het college het MKB bereiken en hoe wordt deze sector hierbij betrokken?

Het rapport "Zeeland in een stroomversnelling" zien wij terug in de acties waarmee men aan de slag gaat. Dit vraagt een ándere manier van werken, ook van de ambtelijke organisatie. Wij wensen de medewerkers flexibiliteit, denkkracht en inzicht toe.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Al eerder, in de commissie, heb ik waardering uitgesproken voor de aanpak van de voorliggende Economische Agenda. Natuurlijk noopten de afgenomen provinciale middelen al tot het maken van scherpe keuzes, maar de ontwikkelingen van de afgelopen tijd --ik verwijs naar de commissie Balkenende, Campus Zeeland, DELTA, de kerncentrale, de werkgelegenheid enz.-- zijn door het college adequaat bijeen gebracht in een Economische Agenda die focus en scherpe keuzes uitstraalt.

De brief aan premier Rutte van 29 september benoemt niet alleen problemen, maar ook oplossingsrichtingen ten aanzien van die onderdelen van de economie waarin Zeeland al sterk is maar zonder steun in de rug niet sterk kan blijven. Alle ogen zijn nu even gericht op Den Haag.

Ik herhaal graag, voorzitter, wat ik al in de commissie heb gezegd: het college heeft, vergeleken met start- en kadernota, de weg van de veilige abstractie verlaten. Dat is goed want inmiddels weten we dat minister Kamp hoge eisen stelt.

Er is veel in de economie dat het college en de Staten niet kunnen beïnvloeden. Nederland en Zeeland zijn spelers in een mondiale economie. Dat uit Zeeland zaken zijn verdwenen, hebben wij niet kunnen voorkomen. Ook de actuele inkrimping bij Heerema kent een directe relatie met zaken die mondiaal aan de orde zijn, waaronder de afnemende vraag naar olie en gas. Echter, de provincie kan wél bepalend zijn in de voorwaardenscheppende sfeer. Een onderdeel daarvan is de infrastructuur op land en water. Voor sommige infrastructuur geldt dat wij afhankelijk zijn van andere overheden, meestal het Rijk. De nieuwe sluis in Terneuzen komt er, de lijn Axel-Zelzate is nog niet binnen bereik en ook het wegnemen van de drempel in de Wielingen hangt af van de medewerking van het Rijk. Voor de Seine-Noordverbinding hebben wij zelfs het buitenland nodig.

Maar, voorzitter, voor onze eigen infrastructuur hebben wij gelukkig alleen onszélf nodig. Binnenkort staan wij voor een belangrijke keuze met betrekking tot een vitaal onderdeel van de Zeeuwse infrastructuur, een keuze die belangrijk is voor onze verre toekomst. Bedrijfsleven en burgers kijken met spanning uit naar het te nemen besluit. De VVD-fractie ziet uit naar het voorstel van het college en bereidt zich voor op een constructieve gedachteswisseling in de Staten.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik hoor andere woordvoerders spreken over de circulaire economie, maar dat onderwerp mis ik in de bijdrage van de heer Van Geesbergen. Heeft zijn fractie daar helemaal geen aandacht voor?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik heb mijn eigen keuze gemaakt, mijnheer Veraart.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Voor ons ligt een Economische Agenda-nieuwe stijl. Er zijn geen jaarplannen meer nodig, maar wel is er sprake van jaarlijkse toetsing via de versterkte cyclus van planning en control. Daarmee houden de Staten niet alleen beter zicht op het respecteren van de financiële kaders; zij kunnen ook nagaan of concrete doelen worden benaderd. Dat gebeurt dan niet alleen per programma of groot project, maar

ook nog eens maatschappelijk omdat nadrukkelijk maatschappelijke opgaven zijn benoemd.

Voorzitter, mijn fractie beseft dat factoren als werkgelegenheid, werkloosheid, krimp, voorzieningen enz. niet alleen op conto van de provincie geschreven kunnen worden, maar zij vindt wel dat de provincie hier katalysator moet zijn. De Economische Agenda dient een sterke leidraad te zijn, vooral ook omdat daarmee nadrukkelijk wordt "gelinkt" met de vijf ankers van het actieprogramma "Zeeland in stroomversnelling". De circulaire economie, de biobased economy, de duurzame havensamenwerking, de gezonde regio met betaalbare en goed bereikbare voorzieningen, inclusief onderwijs... Deze onderwerpen zijn zó uit het programma van GroenLinks gehaald. Echt, voorzitter, het doet ons deugd te mogen constateren dat datgene wat wij al jaren noemen, uiteindelijk door meerdere partijen wordt onderschreven. Zo zijn wij sámen op de goede weg.

Nogmaals vraag ik aandacht voor de kansen die er voor Zeeland liggen waar het gaat om de vergroening van de economie, de energietransitie. Zeeland heeft hiervoor werkelijk álles in huis en dit is goed voor de werkgelegenheid, op grote en kleine schaal. Het gaat echt niet alleen om het duurzaam opwekken van energie, maar ook om bijvoorbeeld besparing door middel van isolatie of slim beheer. Er zijn kansen voor proeftuinen, letterlijk en figuurlijk. Daarop kom ik later nog terug bij de bespreking van het onderwerp Campus Zeeland.

Voorzitter, mijn fractie heeft in de commissie aandacht gevraagd voor maatschappelijk ondernemen. In het voorjaar van 2017 zou er in verband met dit onderwerp een grote conferentie worden georganiseerd. Kan de gedeputeerde hierover al wat meer zeggen: datum, plaats, deelnemers?

In deze Economische Agenda worden ook zaken genoemd waar wij wat minder blij van worden. Die zaken staan dan ook niet in ons programma. Wat het toerisme betreft, voorzitter, erkennen wij dat dit voor Zeeland een belangrijke bron van inkomsten is. Echter, er moet voor worden gezorgd dat het karakter van de provincie, de schoonheid van de natuur, de cultuur, de landschappen en kernen, niet worden aangetast. Zeker wat de kust betreft zullen wij daar zeer alert op zijn.

En dan, voorzitter, is er ook nog de paragraaf mobiliteit. Meer vervoer over water en spoor juichen wij toe, evenals goed en betaalbaar OV. Echter, mijn fractie heeft al eerder gezegd dat zij niets ziet in het nog eens miljoenen steken in asfalt, voor de Midden-Zeeland-route, voor de N62, voor de N59. Wij komen hierop terug als de desbetreffende voorstellen aan de orde zijn.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Ook wij vinden deze Economische Agenda een overzichtelijk, duidelijk en goed leesbaar verhaal. Dat met deze agenda wordt aangesloten bij de opbouw van de begroting en bij het advies van de commissie Balkenende helpt daar zeker bij.

Een aardig gedeelte van de Economische Agenda kan rekenen op onze goedkeuring. Ik denk hierbij aan de circulaire economie, sociaal ondernemerschap, de digitale bereikbaarheid en de focus op afstemmen van vestigingslocaties voor bedrijvigheid. De aandacht die er is voor de leefbaarheid kan bij mijn fractie rekenen op extra interesse. Daar staan zeker goede punten bij maar, ondanks het feit dat wij snappen waarom de gedeputeerde kiest voor stedelijke aantrekkelijkheid, blijft dit bij ons een gevoelig punt, vooral ook omdat wie betaalt bepaalt, waarmee niet noodzakelijkerwijs een voor heel Zeeland optimale verdeling ontstaat. Daarnaast zal de focus op de steden ervoor zorgen dat voor veel Zeeuwen zaken minder goed bereikbaar worden.

Zoals al is aangegeven, is het rapport-Balkenende een belangrijke leidraad voor de Economische Agenda. Dit rapport was iets waarover mijn fractie te spreken was. Dat gold in elk geval voor de intentie die daaruit naar voren kwam, de vinger die op de zere plek werd gelegd en de extra aandacht die werd gevraagd van het Rijk. Dat nu de Economische Agenda dezelfde lijnen aanhoudt, is logisch en ons inziens een goede ontwikkeling. Echter, wél spraken wij bij de behandeling van het rapport al uit dat wij de verdere uitwerking graag tegemoet zagen om de onderdelen stuk voor stuk op hun inhoud te kunnen beoordelen.

Voorzitter. In deze Economische Agenda zien wij ook de nodige punten waarmee wij moeite hebben. Ik denk hierbij aan de kustbebouwing, hotspot Breskens. Ook denk ik aan de zorgrecreatie; rendabele onderdelen van de zorg worden als krenten uit de pap genomen terwijl de rest van de zorg achterblijft. Verder noem ik de wens van het college om grote sportevenementen aan te trekken. Zoals iedereen wel weet, zijn wij daarvan geen warm pleitbezorger. Weliswaar zijn wij te spreken over de monitoring om spin-off en dergelijke zaken te meten, maar wanneer daarvoor aan de knoppen wordt gedraaid door aan de provincie gelieerde partijen, bekijken wij dat met de nodige argwaan. Ik verwijs naar de evaluatie van de Tour de France-finish. Ook de kwestie Campus Zeeland begint mijn fractie steeds meer zorgen te baren, vooral in combinatie met de financiële tegenvallers, armlastige gemeenten en een vooralsnog wat stugge rijksoverheid, maar daarover komen wij vandaag nog te spreken.

Kortom, voorzitter, het zijn allemaal zaken ten aanzien waarvan wij al eerder, onder andere bij

de behandeling van de kadernota, onze bezwaren naar voren brachten.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Ik hoor de SP-fractie bijzonder weinig zeggen over de circulaire economie, en daarmee over de werkgelegenheid. Ik dacht toch dat dat een punt voor de SP is. Is de SP-fractie het met mijn fractie eens dat de punten, aangedragen door de commissie Balkenende, garant staan voor langdurige werkgelegenheid? Wat is haar standpunt met betrekking tot het principe "cradle to cradle"?

De heer **Viergever** (SP). Ik kan nu natuurlijk, evenals de heer Van Geesbergen heeft gedaan, zeggen: ik heb mijn eigen keuzes gemaakt...

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Dat zou ik doen!

De heer **Viergever** (SP). ... maar ik heb wel degelijk iets gezegd over de circulaire economie. Daar staan wij positief tegenover en dat geldt ook voor innovatie.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. De fractie van de SP is mij iets te vaag op het punt van de stedelijke aantrekkelijkheid. Wat is nu haar standpunt waar het gaat om het al dan niet stimuleren hiervan?

De heer **Viergever** (SP). Wat mijn fractie betreft doet zich hierbij het probleem voor dat er wordt gefocust op de Z4, de bekende steden. Sommige gedeeltes van Zeeland liggen daar ver van af; neem Schouwen-Duiveland en Tholen. Worden zaken in de steden geclusterd, dan vallen voorzieningen weg in gebieden waar ook nog eens mensen wonen die niet zeer mobiel zijn, terwijl het OV niet optimaal is. Ik voeg hieraan toe dat de gedeputeerde in de commissie heeft gezegd: wie betaalt, bepaalt. Daarmee hebben wij heel weinig invloed op wat waar komt, zodat geen goede verdeling voor heel Zeeland kan worden gerealiseerd.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Uit veel onderzoeken blijkt dat --als er aan de ontwikkeling van steden impulsen worden gegeven op cultureel, economisch en sociaal gebied-- dit zorgt voor innovatie, nieuwe bedrijvigheid enz. Dat gebeurt minder snel in minder dichtbevolkte gebieden. Verder vraag ik mij af wat u nu precies bedoelt met "wie betaalt, bepaalt". Wie betaalt waarvoor?

De heer **Viergever** (SP). Die uitspraak is gebaseerd op datgene wat de gedeputeerde in de commissie heeft gezegd. Als je in overleg gaat met gemeenten aan de hand van de vraag wie wat gaat uitvoeren, bepaalt de gemeente die een en ander betaalt, hoe en waar zaken worden uitgevoerd. Er

zal dan niet altijd sprake zijn van goed overleg met omliggende gemeenten om de doodeenvoudige reden dat die er niet aan meebetalen of niet aan mee kunnen betalen.

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. Aan de vooravond van de Amerikaanse presidentsverkiezingen verkeer ik als politieke junkie in Amerikaanse sfeer. Vandaar dat ik deze bijdrage graag begin met de woorden van Ronald Reagan die hij dertig jaar geleden uitsprak tijdens een conferentie over het MKB: "Governmentsview of the economy could be summed up in a few short phrases. If it moves, tax it; if it keeps moving, regulate it; if it stops moving, subsidise it." Voorzitter, zo moeten wij ons economische beleid in Zeeland dus vooral niet inrichten. Wij moeten het MKB juist stimuleren om te innoveren en zo vooruit te komen.

Dat er in Zeeland bijzondere en baanbrekende innovaties worden gerealiseerd, blijkt wel als je kijkt naar de winnaar van de Zeeuwse Pioniersprijs, Vitro Plus. Dit bedrijf heeft een krop sla ontwikkeld die in zijn verpakking groeit, van zaadje tot krop. En wat te denken, voorzitter, van de genomineerden voor de Zeeuwse Innovatieprijs Emergo 2016 die volgende week, op de Contacta wordt uitgereikt.

Misschien komt, trouwens, de gedeputeerde zelf ook wel in aanmerking voor een innovatieprijs want dit is de eerste beleidsnota die volledig in een digitale versie is aangeboden. Op een aantrekkelijke manier wordt weergegeven wat de Economische Agenda allemaal omvat en, voorzitter, dat is nogal wat. Allereerst is zowel de inhoud als de structuur afgestemd op het actieprogramma van de commissie Balkenende, en mijn fractie vindt het goed dat de provincie alle zeilen bijzet om dit programma gerealiseerd te krijgen. Dat kunnen wij echter niet volledig zonder hulp, ook financiële hulp, uit Den Haag. De CDA-fractie ondersteunt, binnen en buiten de eigen partij, de Zeeuwse lobby hiervoor en zij volgt de ontwikkelingen in onder andere de Tweede Kamer op de voet.

Voorzitter, als minister Kamp vraagt om concrete, uitgewerkte plannen, denkt mijn fractie dat die er al volop zijn, of op zeer korte termijn kunnen komen, zulks mede dankzij de nu voorliggende nieuwe Economische Agenda. Over de concrete plannen in verband met Campus Zeeland komen wij later nog te spreken. Verder denkt mijn fractie aan Smart Deltasources, gericht op industriële symbiose. Het kán toch niet anders dan dat er uitgewerkte businesscases gereed liggen bij deelnemende bedrijven, die met financiële steun van overheden gerealiseerd kunnen worden? Graag hoor ik van de gedeputeerde of wij het bij het rechte eind hebben.

Ook denken wij aan de sector agro-food en aan de uitgewerkte plannen die men in deze sector al op de plank heeft liggen. Tijdens de de vorige week afgesloten Dutch Agri- and Food-week bracht deze sector weer eens duidelijk voor het voetlicht wat Nederland, en zeker ook Zeeland, op dit terrein te bieden hebben. "Big data" en "smart farming" kunnen bovendien de innovatie in de sector nog een grote "boost" geven. Zeeland speelt daar, met deze nieuwe Economische Agenda, verder op in. Zo moet, bijvoorbeeld, Colijnsplaat uitgroeien tot "living lab" --u hoort het, voorzitter, ik gebruik vandaag Engelse termen-- voor plantaardige teelten. Mijn fractie kan deze ambitie van harte ondersteunen. Op basis van deze nieuwe Economische Agenda kunnen wij ook voor andere sectoren een dergelijk pleidooi houden, en aangeven welke uitgewerkte plannen er liggen om uit te voeren, maar daarvoor ontbreekt de spreektijd.

Voorzitter. In 1986 zei Ronald Reagan: "The nine most terrifying words in the English language are: "I'm from the government and I'm here to help."". Juist deze negen woorden --"ik ben van de overheid; ik kom hier helpen"-- zou Zeeland heel graag uit Den Haag horen, of ze nu van minister Kamp, van minister Dijsselbloem of van premier Rutte komen. Immers, voor de realisatie van alle ambitieuze plannen, vermeld in deze Economische Agenda, is steun vanuit Den Haag onmisbaar.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik geniet altijd van de betogen van de heer Oudeman en ik constateer dat hij als voorbeelden dezelfde iconen noemt als ik. Ik heb even opgezocht of het werkelijk zo is geweest als hij nu heeft aangegeven en daarbij trof ik het volgende citaat van Ronald Reagan aan: "Government is not the solution to our problem; government is the problem.". In dat licht vraag ik de heer Oudeman wat de waarde van zijn betoog is.

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter, ik wilde de heer Faasse haast zeggen: volgens mij zijn wij lid van dezelfde partij... Ik weet niet voor 100% zeker of dat nog zo is... Hoe dan ook, ik ken het gegeven citaat van Ronald Reagan en de heer Faasse heeft gelijk als hij bedoelt dat wij, als overheid, moeten voorkomen dat wij onderdeel van het probleem zijn, in plaats van onderdeel van de oplossing.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. In de stukken lezen wij dat in de begroting voor 2017 en die voor de volgende jaren een bestemmingsreserve, investeringsagenda, is opgenomen van 28,5 miljoen. In verband daarmee roep ik in herinnering een aantal dossiers: Thermphos, alleen al aan beheerkosten 8,4 miljoen per jaar; Perkpolder, een BV met een negatief eigen vermogen, waarbij de provincie aan de lat staat voor allerlei tekorten;

Waterdunen waarvoor wij vandaag beslist niet de laatste bijraming hebben gezien; DELTA.

Wat de energietransitie betreft behoort daar, wat de PvZ betreft, windenergie niet bij te worden betrokken. Verder hebben wij het ook een beetje gehad met extra nieuwe natuur.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Ik dank de woordvoerders die hun waardering hebben uitgesproken voor de vorm van deze Economische Agenda. Wij hebben gepoogd de nieuwe methodes toe te passen en zijn blij dat dat wordt gewaardeerd, zeker wanneer zoveel zaken met elkaar verbonden zijn: een nieuwe Economische Agenda, een nieuwe begroting en een rapport van een commissie dat in stukken moet worden vervlochten.

Terecht is gesteld dat focussen en kiezen zeer belangrijk zijn. Wij hebben wat dat betreft stappen gezet, maar het blijft bijzonder moeilijk. Immers, er gaat geen dag voorbij of er komt weer een nieuw initiatief langs dat interessant is. Hoe gevaarlijk is het dan om iets niet te doen, terwijl blijkt dat het iets heel goeds is. Die worsteling van focussen en kiezen zal altijd wel aan de orde blijven. Niettemin zullen wij accenten daadwerkelijk gaan verleggen. Ik denk daarbij aan het meer vormgeven aan de circulaire economie. Dat is een keuze die definitief is gemaakt en waaraan wij meer en meer gaan werken.

Tegen deze achtergrond, voorzitter, was ik wat verrast door een vraag van de heer Bosch over het principe "cradle to cradle", dat in 1987 naar voren kwam en in de jaren negentig is ontwikkeld. In 2002 werd er weer afscheid van genomen omdat het zich wat te beperkend richtte op alleen maar recycling. Daarna is het denken over de circulaire economie ontstaan, een benadering die echt een stap verder gaat. Ik denk dat wij het snel eens kunnen worden wanneer wij concluderen dat "cradle to cradle" een onderdeel is van de circulaire economie, in het kader waarvan ook wordt ingegaan op de "voorkant" van de recycling.

De heer **Bosch** (PVV). In mijn perceptie houdt "cradle to cradle" in dat datgene wat is geproduceerd later weer bij het desbetreffende bedrijf terugkomt of elders gerecycled wordt, en ten minste verwerkt wordt tot hetzelfde product of, liever nog, iets beters. In die zin is het inderdaad een onderdeel van de circulaire economie.

De heer **De Bat** (GS). Heel goed. Ik dacht al, voorzitter, dat wij het eens waren.

De heer Dorst heeft terecht de sector landbouw en visserij genoemd, evenals de heer Oudeman. Deze sector is nog steeds een belangrijke pijler onder onze economie en mag beslist niet worden vergeten. Wat de door de heer Dorst genoemde strategische board betreft geef ik

direct toe dat het daar het afgelopen jaar wat stil is geweest. Ik zeg toe dat wij wat dit betreft hopelijk nog dit jaar met interessante informatie zullen komen. Er is sprake van een transitieproces. Deze opzet heeft gefunctioneerd in een tijd dat dat nodig was, een tijd waarin de verhoudingen tussen de provincie en de regio's wat "geholpen" moesten worden. Wij constateren nu dat het, mede gelet op de opmerkingen van de commissie Balkenende, anders kan en wij zijn bezig om tot hervormingen te komen. Tegen het einde van dit jaar of in het begin van 2017 kom ik hierop terug. In feite willen wij per 1 januari 2017 starten met een nieuwe werkwijze. De kern is overigens dat wij datgene wat wij aan structuren tussen overheid en bedrijfsleven hebben, overeind houden en dat wij ons kritisch opstellen tegenover datgene wat daar nog overheen zit. Wij gaan na of dat allemaal nog wel nodig is.

Mevrouw Pijpelink richt zich op de verdeling over de verschillende maatschappelijke opgaven. Voorzitter. Wij hebben nu gekozen voor een eerste opzet en bij die keuze zijn twee criteria zeer belangrijk geweest. Het eerste criterium is het feit dat wij historische budgetten hadden en dat de omvorming naar maatschappelijke opgaven inhield dat oude programma's werden samengevoegd. Zo kwamen wij uit bij een nieuw budget. Afsproken is dat er niet al te veel wordt gewijzigd. De echte focus en de doorvertaling komen de komende jaren wel aan de orde.

Het tweede criterium was dat wij wel heel graag bestedingsgerede doelen en plannen zouden willen zien. De eerlijkheid gebiedt te erkennen dat er juist op de terreinen van de circulaire economie en de energietransitie wel veel ideeën leven, maar heel concrete plannen zijn er nog niet. De opgave is dus dat daarop wordt gefocust, dat er een doorontwikkeling van ideeën ontstaat. Als er vervolgens extra geld nodig is, heeft men bij de behandeling van de begroting voor het volgende jaar de afweging te maken: kunnen wij hiervoor geld vrijmaken? Op dit moment, voorzitter, verkeren wij nog in de stimulerende en regisserende rol, en die kost nog minder geld. Zodra er echte plannen zijn opgesteld, zal er zeker ook wat de middelen betreft een focus komen.

De heer Bosch noemde de provincie als "hoofsponsor" van Concert at Sea. Dat was voor mij nieuws, voorzitter. Wij zijn wel partner maar gelukkig betalen andere partijen de grootste rekening.

De heer **Bosch** (PVV). Op de website staat toch echt dat de provincie hoofdsponsor is.

De heer **De Bat** (GS). Het is maar net, voorzitter, hoe je dat begrip uitlegt. Nogmaals, wij zijn partner maar wij zijn maar één van de vele. En dat is maar goed ook, want het is een té groot evenement voor de provincie alleen. Nog afgezien daarvan hebben

wij bij het doorontwikkelen van evenementen niet voor ogen dat wij daarvan dé grote sponsor moeten zijn. Veel meer gaat het erom, ook in het kader van "Zichtbaar Zeeland", dat iedere keer wordt nagegaan wat een evenement kan bijdragen aan de doelstellingen die wij voor Zeeland hebben. Kunnen andere partijen daardoor Zeeland leren kennen? Wij kijken er breder naar.

Dat geldt ook voor filmproducties. Wij gaan niet met filmproducenten aan de slag. Wél is duidelijk dat er regelmatig vragen komen. Met alle hierbij betrokken partijen, waaronder de VVV en Toeristisch Zeeland, proberen wij die vragen te "begeleiden" zodat initiatieven niet in het niets vallen maar ermee aan de slag wordt gegaan. Zeeland kan op die manier een decor zijn voor producties, hetgeen ons helpt om bekend te worden.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter, zegt de gedeputeerde hiermee dat hij met "helpen" --ik verwijs naar de stukken-- bedoelt: alles behalve op het financiële gebied? Is hij het met mijn fractie eens dat middelen die hiermee gemoeid zijn, beter ingezet kunnen worden voor belangrijkere zaken dan evenementen en mediaproducties?

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter, geld moet áltijd worden ingezet voor de belangrijkste dingen. Daarover zijn wij het eens. Over het algemeen wordt bij filmproducties gebruik gemaakt van locaties, hetgeen niet per definitie geld kost. Soms komt het voor dat ons wordt gevraagd om mee te doen, maar dat leidt dan tot een afweging die apart wordt gemaakt, met inachtneming van de beleidsdoelstellingen die wij hanteren. Het is dus niet zo dat de provincie films gaat produceren. Hooguit zou er sprake kunnen zijn van een film over de wijze waarop de Staten functioneren, zoals het vorige jaar het geval is geweest.

Voorzitter. Ik begrijp het standpunt van de PVV-fractie over de windparken, maar ik wijs er tegelijkertijd op dat de ontwikkeling daarvan op zee wel eens tot een aanzienlijke stimulans van de werkgelegenheid zou kunnen leiden. Wellicht brengt dit de PVV-fractie in een dilemma. Dit zou zomaar eens honderden banen kunnen opleveren wanneer Zeeland Seaports zou gaan functioneren als uitvalsbasis voor ontwikkeling en onderhoud van windparken. Misschien zou de PVV-fractie kunnen komen tot de conclusie: als het dan tóch moet, dan maar vanuit Zeeland.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ik heb de uitspraken van Ronald Reagan nog op mijn scherm staan... In hoeverre worden de problemen die zich nu met betrekking tot de conventionele energie voordoen, veroorzaakt door het subsidiëren door de "government" van windenergie? Je kunt wel zeggen dat windenergie veel nieuwe banen met zich

brengt, maar gesubsidieerde energie verdringt elders vormen van energie-opwekking die mijns inziens nog altijd waardevol zijn.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter, ook in mijn partij wordt er gediscussieerd over nut en noodzaak van windenergie, maar die windparken komen er nu eenmaal. Dat is een gegeven, en als ze moeten worden gebouwd en onderhouden, zie ik graag dat dat vanuit Zeeuwse havens gebeurt. Dan profiteren wij er in elk geval nog van, in de vorm van werkgelegenheid.

Mevrouw Rijkssen kan ik zeggen dat wij het aspect sociaal ondernemen serieus hebben genomen omdat wij wat dat betreft nieuwe ontwikkelingen zien. Hierbij is inderdaad in eerste instantie de voorbeeldfunctie van belang, maar het gaat ook --ik verwijs naar de bijeenkomst waarop de heer Temmink heeft bedoeld-- om het organiseren van stimulering en kennisdeling, zodat ondernemers hiermee iets gaan doen. Het is immers iets dat moet worden ontwikkeld; het ontstaat niet van vandaag op morgen.

De heer Van Geesbergen heeft terecht gesteld dat wij, waar het gaat om mondiale vraagstukken, niet de regie in handen hebben. Hij noemde Heerema, een kwestie die ons raakt. Wij moeten met elkaar proberen de schade te beperken en verbindingen te leggen tussen mensen die daar wellicht over compleet zijn en mensen die wellicht elders nodig zijn. Dat is een rol die wij kunnen spelen, maar het is in eerste instantie aan bedrijven en bonden om hiermee aan de slag te gaan. Wij zorgen ervoor dat wij goed geïnformeerd blijven en, waar nodig, kunnen meedenken.

De heer Temmink kan ik zeggen dat het altijd prettig is om partijprogramma's van meerdere partijen uit te voeren... Dat helpt. Op het betoog van de heer Viergever over stedelijke aantrekkelijkheid is al gereageerd door mevrouw Pijpelink; dat behoef ik dus niet meer te doen. Met de term "wie betaalt, bepaalt" heb ik niet willen zeggen dat je dat dan ook maar zonder meer moet accepteren. Neen, voorzitter, stedelijke aantrekkelijkheid is een factor die er nu eenmaal is en daarnaast is het van belang dat samen met de steden wordt bekeken wat hun functie in de regio is en hoe kan worden voorkomen dat ieder voor zich het beste gaat doen voor de regio. Men dient een breder beeld voor ogen te hebben. Overigens, als wij die stedelijke aantrekkelijkheid niet op peil houden, gaat het voorzieningenniveau in de omliggende gebieden net zo goed omlaag.

Voorzitter. De heer Oudeman heeft een mooi verhaal gehouden, maar geen vragen gesteld. Het betoog van de heer Babijn was bijzonder kort.

Mevrouw **Rijkssen-Blok** (CU). Voorzitter. Ik herinner aan mijn vraag over de relatie met het MKB. Er

worden veel plannen gelanceerd, waaronder die voor Campus Zeeland, maar hoe kan het MKB worden aangesproken?

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. De gedeputeerde is zijn betoog begonnen met de opmerking dat het een hele worsteling is om te blijven focussen. Welnu, ik meen dat wij hem een goede suggestie hebben voorgelegd: er kan een onderdeel worden geschrapt waarmee wij niet al te veel verliezen. De vrijkomende middelen kunnen elders worden ingezet. Ons inziens zou dat een belangrijke stap kunnen zijn. Op die manier kan de worsteling van de gedeputeerde kleiner worden gemaakt. Voorzitter, ik heb dit geluid ook breder in de Staten gehoord.

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. De gedeputeerde heeft vast goed geluisterd, maar hij heeft tóch een vraag gemist. In verband met Smart Delta Resources (SDR) heb ik hem gevraagd of het klopt dat er al uitgewerkte plannen klaar liggen die, als het Rijk over de brug komt, uitgevoerd kunnen worden. Mogelijk geldt dit ook voor andere sectoren. Ik verzoek de gedeputeerde om hier nog even op in te gaan.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. In mijn beleving bestaat er in ons beleid geen onderscheid tussen het "grote" bedrijfsleven en het MKB. Wij bereiken beide sectoren door ze te bezoeken, door ze te ontmoeten, door overleg met ze te organiseren enz. Zo komt aanstaande maandag en dinsdag Thomas Rau, en de provincie heeft ervoor gezorgd dat hij 's avonds bij Contacta aanwezig is, zodat 200 MKB'ers met hem in gesprek kunnen gaan. Wij proberen ook op deze wijze het MKB te bereiken.

De heer Dorst zou ik willen zeggen dat een pleidooi voor focussen niet betekent dat iedereen dezelfde focus heeft. Ik begrijp zijn betoog, maar wij weten dat er verschillend wordt gedacht over de plaats die evenementen in onze provincie hebben. Waar het gaat om de mogelijkheid dat er op grond van een bepaalde beleidsdoelstelling wat eenzijdig naar evenementen wordt gekeken, wijs ik erop dat wij dat breder willen trekken. Een evenement moet meerdere doelen gaan dienen, wil het nog door de provincie worden gesteund.

Voorts is gesproken over de SDR en andere plannen in verband met de commissie Balkenende. Ja, voorzitter, er zijn uitgewerkte plannen en die zijn op papier voorgelegd aan de desbetreffende stuurgroep. Een en ander wordt ook met het ministerie gedeeld. De kunst is nu om voor de uitwerking van al die onderdelen nauw contact te onderhouden. Op die manier kan worden voorkomen dat er discussie ontstaat op grond van de vraag hoe concreet een plan nu eigenlijk is. Dat dreigt nu een beetje en daar moeten wij van

wegblijven. Op een gegeven moment is het gewoon een kwestie van willen.

Het voorstel wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SGP, de CU, de PVV, het CDA, de PvdA, de VVD, GL, D66, 50-Plus en ZL voor dit voorstel hebben gestemd.

26. Statenvoorstel Masterplan Campus Zeeland (DIO-E&D-096)

De heer **Van Gent** (VVD). Voorzitter. Omdat in het voorliggende stuk mijn werkgever diverse malen wordt genoemd, zal ik niet deelnemen aan de beraadslaging en de besluitvorming over dit voorstel.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik kan mijn bijdrage kort houden. Immers, eigenlijk zijn wij allemaal wel voorstander van Campus Zeeland, in meer of mindere mate. Ik voeg daaraan toe dat het overbekend is dat D66 dé onderwijspartij is. Campus Zeeland en, met voorrang, het Bèta College krijgen onze hartelijke steun.

Ik zeg dit met enige trots omdat wij hebben gezien dat onze partijgenoten in de Tweede Kamer tijdens een algemeen overleg met de ministers van EZ en Financiën stevig hebben ingezet op steun aan de regionale economische structuurversterking, en tegen die achtergrond kijken wij naar dit masterplan. Het gaat ons inziens niet uitsluitend om een onderwijsaangelegenheid; hiermee wordt ook, bij uitstek, een koppeling gelegd met de versterking van de werkgelegenheid in en de regionale economie van Zeeland. Zo zien we, voorzitter, dat D66 niet alleen dé onderwijspartij is, maar ook de échte "Partij voor Zeeland"...

De **voorzitter**. Wellicht heeft men gezien dat het college door zijn spreektijd heen is. Welnu, daar ben ik de oorzaak van omdat mijn eigen CdK-pasje het niet doet. Daardoor "lift ik mee" op een GS-pasje. Overigens, dit neemt niet weg dat ik ook de leden van het college blijf oproepen om kordaat op de bijdragen van de Staten te reageren.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. In onze provincie is er veel aandacht voor innovatie. Het steviger neerzetten van innovatie- en kennisnetwerken is een doelstelling die mijn fractie graag krachtig wil onderstrepen. Er gaat op dit punt veel goed in onze provincie. Op 14 oktober waren wij bij DOK 41 en bij die gelegenheid heeft mijn

fractie kennis kunnen nemen van een aantal prachtige initiatieven.

Evenals de fractie van D66, voorzitter, wil mijn fractie vooral insteken op het Bèta College. Ook wij zien dit als een prioriteit. Immers, het bedrijfsleven staat te springen om technisch goed opgeleid personeel, en daarop moet het onderwijs in Zeeland op worden afgestemd. Dit is afgelopen maandag nog eens bevestigd in een artikel in de krant, onder de kop: "TU-studenten slaan alarm". Wij zijn blij met de unanieme steun van alle partijen in de Tweede Kamer voor een motie van de SGP-Kamerfractie die erop is gericht dat het kabinet uiterlijk een week voor de stemmingen over de begroting-2017 de Kamer moet informeren over de wijze waarop het kabinet steun verleent aan de uitvoering van de adviezen van de commissie Balkenende, inclusief de financiële middelen die vanuit bestaande begrotingsartikelen en regelingen in 2017 specifiek beschikbaar worden gesteld of worden gereserveerd.

Voorzitter, het gaat dus de goede kant op voor Campus Zeeland. Echter, minister Kamp heeft óók aangegeven dat Zeeland met concretere plannen moet komen. Daarom stellen wij de volgende vraag. Gaat het college het plan-Beta College nog verder verfijnen om het daarna zo spoedig mogelijk aan het ministerie voor te leggen?

De heer **Van Hertum** (PvdA). Eigenlijk kan ik niet meer over het betoog van de SGP-fractie heen... We zijn het volledig eens. Niettemin vraag ik aandacht voor de bijdrage van mijn fractie.

Voorzitter. Zeeland staat voor nieuwe uitdagingen. Wij willen werkgelegenheid naar Zeeland halen en werkgelegenheid behouden. Om dit te bewerkstelligen hebben wij kansen nodig om als provincie te kunnen investeren in technische vooruitgang, om studenten aan te trekken en om de Zeeuwse steden aantrekkelijker te maken. Op die manier komen bedrijven naar Zeeland en blijven ze. Welnu, Campus Zeeland biedt een zeldzame kans; zo benadert mijn fractie dit grote onderwijsproject. De commissie Balkenende heeft gesteld dat Zeeland met initiatieven voor de toekomst moet komen. Welnu, dit is een van die initiatieven.

Voorzitter, mijn fractie heeft twee groepen vragen voor de gedeputeerde. Campus Zeeland moet er voor héél Zeeland zijn. Hoe kan het dat tot nu toe alleen de gemeente Middelburg 2 miljoen apart heeft gezet? Waar blijven de bijdragen van andere gemeenten? Waar blijft de bijdrage van het Rijk? Is het mogelijk dat ook de EU een bijdrage levert?

De tweede groep vragen heeft betrekking op samenwerking. Campus Zeeland kan alleen slagen wanneer het bedrijfsleven, de overheden en de onderwijssector de handen ineenslaan en in harmonie op zoek gaan naar succes. Welke zichtbare stappen heeft de onderwijssector tot nu

toe gezet? Welke zichtbare stappen heeft het bedrijfsleven gezet? Zijn er al bedragen toegezegd?

Voorzitter. Voor mijn fractie staan de kansen voor Campus Zeeland centraal. Laten wij samen die kansen gaan pakken.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Campus Zeeland is een netwerk van bedrijven, provincie, gemeenten en kennisinstellingen, van belang om de concurrentiekracht van de Zeeuwse economie te versterken en om oplossingen te bieden voor maatschappelijke opgaven. Het is dus geen nieuwe organisatie. De uitvoering van projecten wordt bij de partners neergelegd. Er wordt over de volle breedte ingezet. Op grond van een drietal hoofdthema's zijn investeringen gedaan en door het doen van verdere investeringen in de kennisinfrastructuur wordt een multipliereffect verwezenlijkt. Dit proces is essentieel voor de verdere ontwikkeling van de Zeeuwse economie. Daarom onderstreept mijn fractie het belang van Campus Zeeland. Met de gedeputeerde zijn wij het eens dat dit gezamenlijk moet worden opgepakt: provincie, gemeenten, kennisinstellingen en bedrijven.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Wij constateren dat in verband met Campus Zeeland de nadruk wordt gelegd op het vlaggenschip Bèta College. Het plan bestaat uit drie onderdelen; de kennis- en innovatienetwerken worden genoemd als onderdeel, naast onderwijsinvesteringen. Dat het nodig is om de kennisintensieve werkgelegenheid te versterken en de jongeren in Zeeland vast te houden, bleek deze week weer uit een aantal ING-rapporten over de regio's. Daaruit kwam naar voren dat veel jeugd uit de provincie wegtrekt. Het is dus heel belangrijk dat deze drie programma's worden doorgevoerd.

Evenals de SGP-fractie zien wij dat op dit moment de technische universiteiten plaatsgebrek hebben. Dit biedt ons inziens een mooie gelegenheid om hierop in te springen, het ijzer te smeden als het heet is. De timing is heel goed.

Voorzitter. Wat de innovatienetwerken betreft denk ik dat het van groot belang is dat er "bottom-up" projecten worden opgehaald. De secretaris van Campus Zeeland heeft al twaalf initiatieven binnengekregen. Wij vragen ons af hoe straks de aansturing daarvan gaat plaatsvinden en vragen de gedeputeerde om hierop in te gaan.

Tijdens een van de sessies met de commissie Balkenende werd een "economic board" geopperd, maar die optie is afgeschoten. De heer De Bat heeft aangegeven dat er een andere manier van werken komt. Wellicht kan de heer Van der Maas wat dit betreft een tipje van de sluier oplichten.

Voorzitter. De provincie is doende met grote projecten en ook in dit geval gaat het om veel geld, meer dan 50 miljoen, en om een in politieke zin heel belangrijk thema. De economische vitaliteit en continuïteit van de provincie zijn hiermee gemeoid. Het lijkt ons dan ook heel zinvol om wat dit betreft per kwartaal een update te krijgen, inclusief informatie over het risicomanagement. Is het college voornemens om Campus Zeeland als groot project in te regelen?

De heer **Roelse** (VVD). Voorzitter. In het voorliggende statenvoorstel stelt het college voor om kennis te nemen van het masterplan-Campus Zeeland en in te stemmen met het voornemen dat de provincie bestuurlijk, ambtelijk en financieel een bijdrage levert. Welnu, mijn fractie gaat graag met beide beslispunten, en daarmee met het voorstel, akkoord. Wél verkrijgt zij nog graag recente informatie over toezeggingen van anderen in het deelnemersveld, te weten onderwijssector, kennisinstellingen, ondernemers en andere overheden. Immers, wij hebben te maken met een Zeeland-brede opgave.

Het advies inzake Campus Zeeland van 2015, aangereikt door de Onderwijsautoriteit, en het rapport Economische structuurversterking vormen de basis voor het masterplan-Campus Zeeland. Als doel noemt het college het versterken van de Zeeuwse economische structuur. Daarbij gaat het over dynamiek, werkgelegenheid en vestigingsklimaat. Ten einde de doelstellingen te kunnen realiseren, is er ook een rol voor de landelijke politiek. In zijn brief van 21 oktober aan de minister van EZ verwijst het college naar het algemeen overleg van 12 oktober over het advies van de commissie Balkenende, en vraagt aandacht voor de vorming van het Bèta College en de vorming van een structuurversterkingsfonds, het Zeeland-ontwikkelfonds. De werkgelegenheid in Zeeland is van het grootste belang en het is terecht dat daar prominent, wat ons betreft permanent aandacht voor is; dank daarvoor.

Zoals gezegd, voorzitter, kan mijn fractie instemmen met dit voorstel. Rest mij nog het college veel succes toe te wensen, op weg naar de in 2017 te behalen resultaten.

De **voorzitter**. Ik feliciteer u met uw maidenspeech.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Wij horen en zien het telkens terugkomen: het belang van goede voorzieningen. Het in stand houden en versterken van een goede Zeeuwse onderwijs- en kennisinfrastructuur, waarmee kwalitatief en kwantitatief wordt aangesloten bij datgene wat het bedrijfsleven wil, is wat dat betreft een voorbeeld. Overigens, als het aan mijn fractie ligt, wordt er ook aangesloten bij de maatschappelijke opgaven.

Voorzitter. De contouren van Campus Zeeland lijken hiervoor genoeg openingen te bieden. Echter, wij moeten ons dan wél richten op datgene wat specifiek voor Zeeland van belang is, ook waar het gaat om het Bèta College. Het moet ons inziens breder worden getrokken, ook in de richting van HBO, VWO, MBO enz. Graag lardeer ik dit met een voorbeeld uit mijn eigen praktijk. In de bovenbouw van een kleine basisschool vroegen leerlingen: meester, kunnen we niet iets doen met het regenwater; er valt zoveel? Wat was hun idee? Al dat water zou kunnen worden gebruikt om dagelijks de toiletten door te spoelen; daarvoor zou geen kraanwater meer nodig zijn. De daad bij het woord voegend, hebben wij ons gericht tot het VO. Leerlingen van de technische school hebben dit als afstudeerproject gedaan, en al jarenlang maakt de school op deze manier gebruik van opgevangen regenwater.

Voorzitter, leerlingen en studenten zijn zeer goed in staat om proeftuinen en onderzoekopties aan te reiken. Ik vraag de gedeputeerde of hij bij de uitwerking van de Campus Zeeland-plannen ook aandacht wil vragen voor de mogelijkheid om het breder aan te pakken, gericht op allerlei vormen van onderwijs.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. In de commissie heeft mijn fractie al aangegeven dat zij twijfels begint te krijgen in verband met dit plan. Daarbij gaat het niet om de inhoud ervan of om de noodzaak om in onderwijs te investeren. Wij vinden nog steeds dat dat van belang is voor de Zeeuwse economie. Onze twijfels richten zich op de financiële aspecten. Er wordt vandaag ingestemd met het masterplan en met het beschikbaar stellen van 1,1 miljoen maar in dit voorstel wordt óók aangegeven dat er 13,3 miljoen beschikbaar moet zijn voor investeringen in de komende twee jaar. Wij vragen ons echt af, voorzitter, of de provincie zich dit wel kan veroorloven. Wij hebben het vandaag over Waterdunen gehad, wij hebben Thermphos nog, wij hebben de Sloeweg nog, we hebben de kerncentrale nog, we hebben DELTA nog, we hebben de Tractaatweg nog en ook met betrekking tot Perkpolder zijn er nog onzekerheden.

Wij vragen ons ook af of de provincie, als controleur van een onder preventief financieel toezicht staande gemeente, van die gemeente kan vragen dat zij 2 miljoen bijdraagt. Is dat wel een goed signaal? Voorzitter, wij zullen niet tegen dit voorstel stemmen, maar als het college ons later vraagt om die 13 miljoen beschikbaar te stellen, moet het er rekening mee houden dat wij van oordeel zijn dat de provincie zich dit niet kan veroorloven.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Vandaag stemt de SP-fractie niet tegen. De volgende keer wél?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Vandaag gaat het om ruim 1 miljoen, maar binnen twee jaar hebben wij het over 13 miljoen. Het zou heel goed kunnen dat -als wij alle bedragen in verband met Thermphos, de Sloeweg enz. optellen-- de provincie die 13 miljoen gewoon niet meer heeft. Zo realistisch stellen wij ons op, voorzitter.

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. Wij kenden al de "drie O's": onderwijs, ondernemers en overheden. Dankzij Campus Zeeland hebben wij nu de "drie K's" van gedeputeerde Van der Maas: kennis, kunde en kassa. Sinds het overleg in de commissie Economie hebben wij ook de "drie J's" van collega Van Hertum: ja, jongeren en juichen. Ik ben benieuwd hoe hard straks de PvdA-fractie tekeer gaat bij de stemming over dit voorstel... Voorzitter. Ik ben niet zo inventief als collega Van Hertum, en dus staan in mijn bijdrage de drie letters C, D en A centraal: commitment, draagvlak en actie.

Vandaag wordt aan de Staten gevraagd om hun commitment uit te spreken voor de gekozen prioriteiten, verwoord in het masterplan-Campus Zeeland, en mijn fractie is blij met de focus die is aangebracht. Voor het Bèta College ziet mijn fractie dit voorstel als een soort intentieverklaring van de provincie, waaruit naar voren komt dat zij de bereidheid heeft om een substantiële financiële bijdrage te leveren. Die bereidheid heeft ook de CDA-fractie. De recent afgekondigde studentenstop bij diverse technische instellingen, ziet mijn fractie als een teken aan de wand; er is behoefte aan en er zijn kansen voor een Bèta College. Is de gedeputeerde dit met mijn fractie eens?

Voorzitter. Voor alle prioriteiten in verband met Campus Zeeland geldt dat het draagvlak cruciaal is. Ik denk aan het draagvlak bij HZ, UCR en andere Zeeuwse onderwijsinstellingen, aan draagvlak bij het Zeeuwse bedrijfsleven en de gemeenten, maar ook aan draagvlak bij ten minste één Nederlandse technische universiteit, bij ministeries enz. Kan de gedeputeerde ons melden hoe het hiermee staat? Kan hij aangeven waar eventueel nog verbetering nodig is en hoe die kan worden bereikt?

Ten slotte, voorzitter, noem ik de A van actie. Gelukkig is er de afgelopen anderhalf jaar al veel gebeurd. Zo hebben wij in het derde hoofdstuk kunnen lezen wat er al is bereikt. Ik denk hierbij aan de continuïteit van het NIOZ en Imares, en aan het opgerichte Deltaplatform. Met het voorliggende masterplan in de hand kan Campus Zeeland volle kracht vooruit, en mijn fractie wenst daarbij de gedeputeerde en alle andere betrokkenen veel succes toe. Zij zal de voortgang, in het bijzonder waar het gaat om de doelstellingen voor 2017, met veel interesse blijven volgen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Ik beschouw deze bijdrage als een ondersteuning van ons standpunt. Inderdaad heeft de heer Oudeman tijdens de commissievergadering goed naar ons geluisterd. Ik herhaal even wat wij bij die gelegenheid hebben gezegd: we doen het voor de Jongeren; dat is de eerste J. De tweede is dat de Staten dadelijk hopelijk Ja gaan zeggen. De derde is dat wij hopen dat wij in de toekomst kunnen gaan Juichen. Wij hopen dat de CDA-fractie dan met ons mee juicht.

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter, wij volgen het goede voorbeeld van de PvdA-fractie, maar ik begrijp dat er nog niet wordt gejuicht na de stemming over dit voorstel. Dat is iets voor de toekomst.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Onderwijs is een steunpilaar voor onze economie; dat realiseert mijn fractie zich terdege. Niettemin moet er altijd zakelijk naar een voorstel worden gekeken. Zijn de risico's voldoende in kaart gebracht? Is de financiële onderbouwing waterdicht? Voorzitter, in dit geval moet het antwoord op beide vragen "nee" zijn. De financiële onderbouwing ontbreekt immers totaal en in het licht van alle al eerder door mij genoemde tegenvallers vindt mijn fractie het niet verantwoord om hierin mee te gaan, in elk geval niet in dit stadium.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Ziet de heer Babijn dit project niet als een grote kans? Er zijn toch ook positieve aspecten? Hij onderstreept negatieve aspecten maar goed onderwijs is van groot belang voor de toekomst van de jongeren.

De heer **Babijn** (PvZ). Het is met pijn in het hart dat ik tegen stem. Eerder, bij de uitwerking van een en ander, is de PvZ-fractie meegegaan. Nu is het verder in kaart gebracht en zien wij een gapend gat van vele miljoenen. Welnu, dat zien wij gewoon als een fors risico. Voor een goede afronding van het Sloeweg-project is geld nodig. Wat Thermphos ons gaat kosten... Ik heb geen idee. Daarnaast zijn er de andere dossiers die ik al heb genoemd. Je kan wel van alles willen --en inderdaad gaat het om een steunpilaar voor onze economie-- maar bij een ontbrekende financiële onderbouwing vindt mijn fractie het in dit stadium onverantwoord om weer een nieuw avontuur aan te gaan.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, de fracties van PvZ en PvdA verschillen op dit punt fundamenteel van mening. Wij zijn wél voor onderwijs, wél voor vooruitgang.

De heer **Babijn** (PvZ). Dat is de PvZ ook, maar dan moet het college wél met goed onderbouwde voorstellen komen. Het zou ons inziens niet van

goed bestuur getuigen wanneer de PvZ-fractie hierin vandaag klakkeloos zou meegaan.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Wat de bijdrage van de PvZ-fractie betreft, had ik gehoopt dat de jongeren in Zeeland zich ook daardoor aangesproken zouden kunnen voelen, maar dat blijkt niet het geval te zijn. Ik betreur het, mijnheer Babijn, dat u in feite zegt: wij kiezen níet voor de jongeren in Zeeland. Ik begin mijn betoog met u, omdat ik uw opstelling écht niet begrijp.

Hetzelfde, voorzitter, geldt voor de bijdrage van de SP-fractie die in feite stelt: eerst de infrastructuur, Sloeweg en Tractaatweg. Daar ben ik dankbaar voor --die zaken zitten óók in mijn portefeuille-- maar als vervolgens wordt gesteld dat onderwijs een sluitstuk is, luister ik liever naar de fractie van D66 die zich "onderwijspartij" noemt. Inderdaad, wij gaan voor de jongeren in Zeeland; daar gaat ook dit college voor. Als men onderwijs als sluitstuk ziet, krijgt men mij daar niet in mee.

De heer **Babijn** (PvZ). Ik wijs de gedeputeerde er opnieuw op dat het ons gaat om het ontbreken van een goede financiële onderbouwing. Wat hij er nu van maakt, is gewoon niet aan de orde.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Eerst "creatieve cijfers", en nu creatief taalgebruik... Voorzitter, wat de gedeputeerde nu aangeeft, heb ik nooit gezegd. Ik heb alleen gesteld dat, als al die zaken moeten worden afgerekend, het zomaar zo zou kunnen zijn dat wij die 13 miljoen niet meer hebben.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. De fractie van D66 heeft de aftrap gegeven door steun uit te spreken voor de voorliggende plannen. Zij stelt dat jongeren deze aandacht verdienen, óók in Zeeland. Ik sluit mij daarbij aan. Wij zien Campus Zeeland als middel, als voertuig, om Zeeland nog beter te positioneren als kennisregio. Hoe kan in Zeeland worden ingestoken op innovatie en kennis, zodat wij hier met de goede dingen bezig zijn, voor het bedrijfsleven, voor onze economie en dus ook voor de leefbaarheid? Dan willen mensen hier wonen en werken, óók de jongeren. Daarvoor is nodig dat wij in onze provincie meer opleidingsmogelijkheden krijgen, nog meer dan nu het geval is. Natuurlijk kan dat maar gedeeltelijk. Voor bepaalde opleidingen zal men altijd naar instellingen buiten de provincie moeten gaan, maar het is van belang dat zoveel mogelijk jongeren aan onze regio worden gebonden.

Daarom is het zo belangrijk dat de "drie O's" samenwerken. De onderwijssector kan het niet alleen. De overheid speelt een faciliterende rol maar heeft hier geen kerntaak. Juist omdat het hierbij gaat om de regionale economie doen wij van harte mee. Dat geldt ook voor de ondernemers, het bedrijfsleven. Immers, men gaat steeds meer inzien

dat de handen ineen moeten worden geslagen. Onderzoek en onderwijs moeten sterker worden gekoppeld en vooral ook moeten er keuzes worden gemaakt.

Met het plan dat nu voor ons ligt, is er getrechterd. Gepoogd is om goede keuzes te maken, om écht op bepaalde zaken in te zetten en andere dingen te schrappen of onder te brengen in een plan B. Er móeten keuzes worden gemaakt. Zet men op álle mogelijkheden in, dan zou het wel eens zo kunnen zijn dat géén van die zaken goed van de grond komt.

Dat, voorzitter, is de paraplu die er boven hangt: Zeeland positioneren als kennisregio. Waar de innovatiekracht sterk is, daar treft men in Europa de sterke regio's aan. Zeeland ligt heel mooi in het deltagebied tussen Rotterdam en Antwerpen. De regio heeft veel potentie, maar die komt er niet altijd uit. Ik denk dat dat, als wij de voorliggende plannen kunnen realiseren, veel meer het geval zal kunnen zijn.

Door de SGP-fractie is gevraagd of het plan voor het Bèta College nog verder wordt verrijkt. Voorzitter. Wij hebben dit plan voorgelegd aan de ministeries van OCW en EZ, en wij hebben daarbij gezegd: zo zou het kunnen. Ik verwijs naar het plan van professor Hans van Duijn, die hier in januari met een aantal wetenschappers en hoogleraren aanwezig was om een programma te maken. Hoe zou dat Bèta College er dan uit moeten zien? Waar heeft het bedrijfsleven behoefte aan? Welke getalenteerde jongeren willen wij hier opleiden en vervolgens toeleiden naar de arbeidsmarkt?

Dat programma ligt er, voorzitter, maar wij merken ook wel dat daarmee niet ineens kan worden gezegd: wij hebben een Bèta College met -pak 'm beet-- 600 studenten. Dat moet tot stand komen met een groeimodel. Mede om het proces in financiële zin beheersbaar te houden, moet je aan de hand van fasen gaan werken. Er ligt nu een meer uitgewerkt plan, dat een groeimodel laat zien. In dat model spelen HZ en UCR een belangrijke rol. Die instellingen hebben wij echt nodig om te komen waar wij graag willen zijn.

Voorzitter. De heer Van den Berge kan ik zeggen dat de ministeries het plan kennen en dat het plan ook wordt gedeeld met de "drie O's". Wij zijn van oordeel dat het bedrijfsleven echt moet aantonen waar de meerwaarde ligt. Wij willen dat het bedrijfsleven niet alleen aangeeft wat het nodig heeft; het bedrijfsleven moet ook echt meedoen. De kennis die bij bedrijven aanwezig is, willen wij inzetten voor de opleiding.

Inmiddels is mij meegedeeld dat op 1 en 2 december een delegatie van OCW naar onze provincie komt. Het gaat om een tweedaags werkbezoek dat breder is georiënteerd dan alleen op Campus Zeeland. Men gaat na waar de "haakjes" zitten, wat de ambities zijn in verband met het rapport van de commissie Balkenende enz.

De plannen voor Campus Zeeland krijgen deze twee dagen royaal de aandacht. Wij zijn bezig met het opstellen van een programma dat erin voorziet dat de goede ideeën van onze provincie worden geëtaleerd. Wat goed is voor Zeeland is ook goed voor de BV Nederland. Immers, een sterke regio is goed voor heel het land, ook voor heel Europa. Voortdurend zal de vraag aan de orde zijn waar het ministerie ons mee kan helpen. Waar liggen de interesses van de landelijke overheid? Getracht moet worden om daarbij aan te sluiten.

Door de fractie van de PvdA en andere fracties is gevraagd naar de bijdragen van andere partijen. Welke zichtbare stappen zijn er inmiddels gezet? Voorzitter. Voor ons ligt een voorstel: mocht het inderdaad tot een rijp plan komen voor het Bèta College, dan gaan wij vanzelfsprekend na hoeveel geld wij daarvoor beschikbaar kunnen stellen. Daarnaast gaan wij de hele onderwijskolom bedienen. Ik doel nu op het totale masterplan, vertaald in financiën. Dát is het provinciale deel; daar gaan wij over. Daarnaast heeft Middelburg aangegeven in principe 2 miljoen beschikbaar te willen stellen voor het Bèta College. Het bedrijfsleven heeft gezegd: u mag best bij ons langskomen en wij willen best meedenken, bijvoorbeeld wanneer u onderzoeksfaciliteiten nodig heeft, bijvoorbeeld een lab. Andere gemeenten hebben wel interesse getoond, maar dat nog niet vertaald in een concrete bijdrage.

De vraag is, voorzitter, in hoeverre dit allemaal gaat lukken. Daarbij moet niet worden vergeten dat wij nog niet zo lang onderweg zijn. Het gaat om een belangrijke uitdaging. Ik zie het als een opgave. Als partijen niet meedoen, gaat het niet lukken. Deze kwestie moet wél leiden tot commitment, ook in de zin van een duit in het zakje. NIOZ en Imares hebben inmiddels aangegeven dat zij zich nog sterker in de provincie willen settelen en dat zij nog meer de verbinding willen zoeken. Het zijn partijen die al hebben geïnvesteerd. Dat geldt ook voor HZ en UCR, die in relatie met eigen opleidingen gelden vrijspelen. Mocht het allemaal worden uitgebreid, dan zullen ook zij een bijdrage gaan leveren. Dat móet ook want als dat niet gebeurt, kan het niet zo zijn dat alleen de provincie in financiële zin de kar trekt. De gesprekken lopen en iedereen is enthousiast. Iedereen is bereid, maar dat heeft nog niet geresulteerd in de uitspraak: zoveel krijgt u van ons. Het zal in de komende tijd verder moeten blijken.

Voorzitter. Bij het Centrum voor Onderwijsexcellentie is men druk bezig om zich nog meer te settelen en uit te breiden. Ook het Roosevelt Studiecentrum heeft plannen om een gezond en toekomstbestendig instituut neer te zetten. Je ziet dat er aan alle kanten wordt gewerkt. Wij hebben het heel veel over het Bèta College -- daar staan de schijnwerpers op-- maar daarnaast zijn er ook de andere kleine parels die minder

kwetsbaar zijn, en sterke parels die aan het groeien zijn.

Er wordt niet alleen gewerkt in de stuurgroep, waarin de "drie O's" vertegenwoordigd zijn, maar ook via het zogenaamde achterbanoverleg. De "drie O's" vaardigen personen af in het achterbanoverleg --ze krijgen ook mandaat mee-- waarin de plannen verder op inhoud worden besproken en uitgewerkt. Het is een goede zaak, een sterke opzet, dat wij er op deze wijze aan kunnen werken. De plannen passeren de stuurgroep-Campus Zeeland.

Voorzitter. De PVV-fractie heeft steun uitgesproken voor de plannen; dank daarvoor. Wij hebben deze steun echt nodig. Immers, als wij weer met "verdeelde tongen" gaan spreken, doen we het niet goed. Ik roep partijen op om met één mond te spreken, binnen en buiten Zeeland, zodat de provincie meer wordt gepositioneerd als kennisregio.

Naar aanleiding van opmerkingen, gemaakt over de aansturing van de kennis- en innovatietafels, kan ik zeggen dat er al veel expertise aanwezig is bij de Kenniswerf en Impuls. Daarvan moet gebruik worden gemaakt. Het gaat niet aan weer iets op te tuigen of te gaan organiseren terwijl een ander de beoogde expertise al in huis heeft.

Terecht is de vinger gelegd bij de informatievoorziening. Voorzitter, wij hebben gemerkt hoe belangrijk de communicatie is. Je moet het verhaal duidelijk naar voren brengen. Veel mensen hebben wel het een en ander gehoord over Campus Zeeland, of niet, maar wat dat nou precies is en wat men in dit verband zou kunnen bijdragen, dat is onvoldoende bekend. Juist dat aspect krijgt, onder leiding van Paul Bleumink, bestuurssecretaris, veel aandacht. Hij is doende met het opstellen van een communicatieplan. Willen wij in de provincie de gewenste brede steun krijgen, dan moeten wij ook in de communicatie investeren.

Hoe blijven de Staten op de hoogte? Voorzitter, dat gaan wij de komende tijd verder uitwerken, maar dat de Staten goed moeten worden "gevoed" waar het gaat om de stappen die worden gezet --de successen die er zijn en ook de dingen die niet lukken-- is duidelijk.

Voorts is er gesproken over Campus Zeeland als "groot project". Voorzitter, de Staten gaan er zelf over om iets als groot project aan te wijzen. Ik voeg hier aan toe dat dit iets is van de "drie O's", van heel Zeeland. Wij doen eraan mee, maar het masterplan is iets van heel veel partijen. Wij bepalen zelf of wij aan dat plan meedoen en, zo ja, in welke mate. Gaat het nu om een groot project? Voorzitter, wij kunnen niet zomaar zeggen dat wij dit als een groot project naar ons toe trekken. Nogmaals, wij doen mee, in het kader van een programma. Je zou kunnen zeggen dat er sprake is

van een netwerkaanpak. Wij participeren en maken van tijd tot tijd onze eigen afweging.

De heer Roelse kan ik zeggen dat wij voor een en ander in Den Haag meer los kunnen peuteren dan nu het geval is. Immers, er moeten wél financiële middelen komen. Zonder die middelen kunnen wij dit niet realiseren.

De heer Temmink dringt aan op een bredere aanpak. Ja, voorzitter, ik heb al gesproken over de hele onderwijskolom. Het Centrum voor Onderwijsexcellentie gaat van primair onderwijs tot HBO en WO. Ook noem ik Centrum Toptechniek in Zeeuws-Vlaanderen en het MBO dat wij een hart onder de riem willen steken. Inderdaad, de volle breedte, maar wat betreft basis- en voortgezet onderwijs hebben wij geen primaire taak. Dat is wél het geval waar het gaat om de regionale economie, en zó benaderen wij het onderwijs.

Ik snap, voorzitter, dat de SP-fractie bij de financiële aspecten de vinger legt. Die 10 miljoen moet men zien als een indicatie. Alleen wanneer het plan rijp is en haalbaar lijkt te zijn, wanneer meerdere partijen gaan bijdragen, wordt aan de Staten een apart voorstel voorgelegd. Het gaat er nu om een doorkijkje te geven zodat de Staten straks niet worden verrast door de mededeling: wij hebben 10 miljoen nodig.

De gemeente Middelburg gaat er zélf over, of men 2 miljoen beschikbaar stelt of niet, maar men zal voor toestemming inderdaad wel even langs de provincie moeten gaan. Niettemin zijn wij blij dat de gemeente heeft gesteld in principe te willen bijdragen.

De CDA-fractie vraagt zich af of het Bèta College onmisbaar is. Voorzitter. Onderzoek en onderwijs moeten worden gekoppeld en daarbij zien wij het Bèta College als een middel en niet als een doel, om jongeren hier op te leiden en te binden aan het Zeeuwse bedrijfsleven. Dat is het grote doel. Wat de communicatie betreft verwijs ik opnieuw naar Paul Bleumink, onze bestuurssecretaris. Dat is een gedreven baasje; hij werkt goed samen met alle partijen.

Ten slotte vraag ik --het is een ultieme poging-- de heer Babijn om deze prachtige plannen te steunen. Mijns inziens moeten de jongeren zich ook bij de PvZ thuis kunnen voelen. Ik begrijp zijn bezorgdheid wel maar laten wij hier sámen de schouders onder zetten. Ik zal de Staten goed informeren over de stappen die worden gezet en wat de financiële middelen betreft zullen wij met goed onderbouwde plannen komen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Als de jongeren niet bij de PvZ terecht kunnen, zijn ze altijd bij de PvdA welkom.

Wij zijn enthousiast over het betoog van de gedeputeerde. Zijn woorden zijn ons uit het hart gegrepen en wij geven hem als opdracht mee om

zo snel mogelijk meer concreet de toezeggingen en bedragen van partners op papier te krijgen.

Ten slotte herinneren wij aan onze vraag over de EU. Zijn er contacten in verband met de mogelijkheid dat er Europese subsidies worden verkregen?

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Het laatste is tot op heden niet gelukt --ook al zijn pogingen ondernomen-- terwijl door Europa nou juist wordt gekeken naar regio's als Zeeland. Ik bedoel Zeeland als deltaregio, die te maken heeft met bepaalde demografische ontwikkelingen. Nogmaals, het is nog niet gelukt om een goed "haakje" te vinden. Niettemin doet Milos echt z'n best om na te gaan waar de mogelijkheden liggen. Ik ben dan ook hoopvol.

De **voorzitter**. "Milos" is onze provinciale lobbyist in Brussel. Ik zeg het voor de kijkers thuis.

Het voorstel wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de CU, de SGP, de PVV, D66, de VVD, het CDA, de PvdA, GL, 50-Plus, de SP en ZL voor dit voorstel hebben gestemd.

27. Statenvoorstel Implementatie Wet natuurbescherming (DIO-WBN-087)

De heer **De Visser** (SGP). Voorzitter. Mijn fractie kan zich vinden in het voorstel om tot snelle implementatie van deze wet te komen. Wat de rol van de Faunabeheereenheden (FBE) betreft willen wij aansturen op een zo gering mogelijke bureaucratie voor de jagers. Daarom zijn wij mede-indiener van de amendementen van de fractie van de CU.

Voorzitter, wij komen even terug op het bekende "broodje distelverhaal" van collega Van Burg. Graag horen wij van de gedeputeerde of dit is opgenomen in de implementatie van deze wet. Door de ambtelijke organisatie is ons verteld dat, naar aanleiding van onze vragen, vanaf 2017 gedurende drie jaar de meldingen inzake overlast door onder andere distels worden gemonitord. Onderzocht wordt welke overlast is gemeld en wat er met die meldingen is gedaan. Er zullen steekproeven worden genomen. Kan de gedeputeerde dit bevestigen?

Voorts vonden wij het een goede zaak te horen dat er vanuit de provincie, in de vorm van de Provinciale commissie groene ruimte (PCGR), ook wordt gekeken naar andere soorten onkruid, zoals Jacobskruiskruid, en naar vraat- en andere schade.

Bovendien is er overleg met de stakeholders. Kan de gedeputeerde hierover nog wat meer zeggen?

Vervolgens richt ik mij op de compensatie voor het behandelbedrag-Faunafonds. Voorzitter, mijn fractie wil die compensatie graag behouden, zulks ter ondersteuning van de agrarische sector. Wij zijn voor beleidsarm overnemen, maar wel met inachtneming van eerder aangenomen moties.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Met het oog op de volle agenda en onze beperkte spreektijd concentreer ik mij op het onderwerp faunabeheer.

Het maatschappelijke klimaat met betrekking tot faunabeheer en jacht is sterk gepolariseerd, waarbij opposenten vaak niet meer naar elkaar luisteren. Tegelijkertijd --hoezeer het ons, als PvdA, soms ook spijt-- ontkomen wij in een aantal gevallen niet aan actief beheer, soms ook afschot van dieren. De damherten in de duinen en de problematiek van de ganzenschade zijn daarvan de duidelijkste voorbeelden.

Voorzitter, mijn fractie is van mening dat aan dit beheer en aan eventueel afschot altijd een goede belangenafweging ten grondslag moet liggen. De FBE speelt daarbij een cruciale rol. Dat is de plek waar alle partijen aan tafel zitten. Wij vinden het dan ook een goede zaak dat met de nieuwe Wet natuurbescherming, naast boeren, jagers en natuurbeheerders, ook maatschappelijke organisaties deel gaan uitmaken van het bestuur van de FBE. De discussies in dat bestuur zullen niet altijd eenvoudig zijn, maar een constructief werkklimaat daar biedt het beste uitzicht op een evenwichtige belangenafweging en een goed faunabeheer.

De rol van de Staten is hierbij om, via de nu voorliggende verordening, kaders te stellen en randvoorwaarden te creëren waarbinnen het college en het bestuur van de FBE hun werk kunnen doen. Daarbij is het van belang dat, met de inwerkingtreding van de nieuwe wet en de voorliggende verordening, zich veel nieuwe jurisprudentie zal moeten gaan ontwikkelen. Het valt te verwachten dat verschillende partijen in het geschetste gepolariseerde klimaat naar de rechter zullen gaan om te proberen de jurisprudentie in een door hen gewenste richting om te buigen. Dat zijn dan partijen van heel verschillende pluimage: jagers, wellicht de dierenbescherming enz. Het is van belang dat met de nu voorliggende verordening een basis wordt gelegd voor de juiste procedures en de garantie voor een goed en doordacht Faunabeheerplan, dat uiteindelijk stand houdt bij de rechter.

Voorzitter, mijn fractie spreekt graag haar vertrouwen uit in de verordening zoals die er nu ligt. Deze verordening is het resultaat van een voorbereiding waarbij specialisten en juristen van verschillende provincies betrokken zijn geweest. Wij begrijpen de wens van verschillende

maatschappelijke partijen om de verordening op specifieke punten te wijzigen, maar wij vinden dat toch een slecht idee. Immers, het fundament van de verordening wordt daar alleen maar zwakker door, hetgeen uiteindelijk slechts verliezers oplevert.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Natuurbescherming beschouw ik als een ingewikkelde materie. Het natuurbeschermingsrecht is al ingewikkeld genoeg, en dus is mijn fractie blij dat gekozen is voor een eenvoudige omzetting van de bestaande wetgeving naar nieuwe provinciale verordeningen. Het is dus goed dat er niet voor is gekozen om bij deze overgang zaken nog ingewikkelder te maken. Dat andere partijen toch blijven nadenken over aanpassingen met betrekking tot het faunabeheer is prima, maar mijn fractie stelt voor om die discussie maar uit te stellen totdat er sprake is van een verdere uitwerking van de Zeeuwse Natuurvisie.

Voorzitter. Op één punt is mijn fractie het niet eens met de voorgestelde overzetting, namelijk de teruggaveregelings-legeskosten bij de behandeling van aanvragen om vergoeding-ganzenschade. Dat onderwerp is hier al eerder aan de orde geweest. Mijn fractie vindt nog steeds dat deze kosten daar moeten blijven waar ze thuishoren, namelijk bij de agrarische ondernemers.

Vandaag hebben verschillende fracties Ronald Reagan aangehaald, wellicht als voorbeeld en icoon. Daarbij hebben zij steun betuigd aan zijn afschuw van overheidsbemoeienis waar die niet effectief, ondoelmatig, zelfs vernietigend kan zijn voor initiatieven en normale marktsituaties. Ik neem dan ook aan, voorzitter, dat zij straks zullen instemmen met het amendement dat wij gaan indienen...

Tijdens de statenvergadering van juli hebben wij gestemd tegen de motie waarvan het voorstel voor de legesverordening het resultaat is geweest. Ik denk, voorzitter, dat het goed is om op dwalingen terug te keren. Daarom roepen wij de Staten op om in te stemmen met een amendement dat erop is gericht om een deel van de legesverordening niet op te nemen.

De **voorzitter**. Door het lid Veraart is het volgende amendement ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 4 november 2016;

kennisgenomen hebbend van het statenvoorstel implementatie Wet natuurbescherming en, in het bijzonder, de voorgestelde wijziging van de Legesverordening Zeeland;

overwegende dat:

- de nieuwe verordening mede wordt ingegeven door de nieuwe Wet natuurbescherming die per 1 januari 2017 in werking zal treden;
- deze inwerkingtreding beleidsneutraal wordt aangepast, maar dat hierop in de voorgestelde aanpassing van de Legesverordening een belangrijke uitzondering wordt gemaakt in de vorm van de restitutieregeling van de leges voor de behandeling van onder andere een verzoek tot tegemoetkoming van vermeende faunaschade;
- de voorgestelde restitutieregeling uitsluitend in het leven wordt geroepen voor schade in het ganzenrustgebied of faunaschade, en dit niet in lijn is met de keuze om de implementatie beleidsneutraal uit te voeren;

besluiten om de voorgestelde regeling van artikel 6, onderdeel B, "Teruggaaf leges als bedoeld in onderdeel 7.1 van de tarieventabel" in artikel III, onder B, in de Legesverordening te laten vervallen.

Dit amendement krijgt nr. 5.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. De ChristenUnie ziet natuurbeheer als een opdracht die ons mensen is meegegeven in de schepping. Dat vraagt om inzet en om het maken van keuzes, om gezamenlijk natuur en landschap te bouwen en te bewaren. Hierbij staat ons voor ogen dat het beheer zodanig dient te zijn dat de biodiversiteit wordt gehandhaafd, zo mogelijk wordt bevorderd. Bovendien dient te worden bevorderd dat wildschade en economische schade voor agrariërs worden beperkt. Daarnaast zijn er aspecten als verkeersveiligheid, het aanrijden van wild, de waterveiligheid en de ondergraving als gevolg van vossenburchten in dijken.

Voorzitter. In de aanloop naar deze statenvergadering is er met belanghebbende partijen intensief overleg geweest over de wijze waarop zaken moeten worden geformuleerd, zodat voor iedereen duidelijk is waar men aan toe is; voorwaar, een heel gedoe. Met respect en waardering wil ik de inzet en de nauwgezetheid noemen waarmee mevrouw Heerkens heeft beoogd de artikelen en toelichtingen zó aan te passen dat men binnen de kaders blijft die door de wetgeving zijn aangereikt.

Voorzitter. Het beleidsarm doorvoeren van een en ander vraagt om aanpassingen van de verordeningen. Nu blijkt, dat vanuit de praktijk --ik heb toch maar eens her en der navraag gedaan-- verbeteringen worden voorgesteld om het geheel werkbaar te houden. Wat wij nu doen, voorzitter, is het aanpassen van verordeningen; daarna gaan wij het over beleid en uitvoering hebben. Dat klinkt voor mij niet logisch, maar zo gaat het nu. Kan de gedeputeerde aangeven wanneer de Staten de

voorstellen kunnen verwachten inzake --ik haal nu de kadernota-Natuurvisie aan-- de gebiedsbescherming, de bescherming houtopstanden, de soortenbescherming, de jacht, de schadebestrijding en de tegemoetkoming in verband met schade?

Vervolgens verwijs ik naar de formulering van de toelichting op artikel 4.4, waar wordt gesteld dat het Faunabeheerplan, naast populatiebeheer en schadebestrijding op basis van ontheffingen, ingevolge de Wet natuurbescherming een bredere functie heeft. Het heeft tevens betrekking op schadebestrijding op basis van vrijstelling en uitoefening van de jacht. Voorzitter. Wordt hiermee erkend dat, op grond van hun kennis, ook jagers een wezenlijke bijdrage leveren aan het behoud van kwetsbare soorten en aan het bevorderen van de verkeersveiligheid, en dat, net als de visserij, de jacht een zelfstandig belang dient?

Voorts vermeld ik de brief van de "Vossenwerkgroep". Voorzitter, ik vind dit een akelig woord; alsof het alleen over vossen gaat. Is het college bereid om in te gaan op de uitnodiging van deze groep om, onder voorzitterschap van de provincie, deel te nemen aan de Vossentafel, om gezamenlijk tot een beleidskeuze te komen die ertoe leidt dat biodiversiteit, schadebestrijding met betrekking tot landbouwgewassen en verkeers- en waterveiligheid worden gewaarborgd?

Voorzitter, ik heb mijn best gedaan om afgelopen woensdag, vóór 12.00 uur, een aantal amendementen op iBabs te krijgen. Het is gebruikelijk dat tijdens statenvergaderingen alle moties en amendementen worden geprint en rondgedeeld. Wanneer er vandaag bijvoorbeeld zeven moties en amendementen aan de orde komen --sommige beslaan twee kantjes-- kom ik uit op tien maal vijftig, dus vijfhonderd blaadjes die even later bij het oud papier komen te liggen. Ik pleit er daarom voor om moties en amendementen op tijd op iBabs te zetten zodat ze hier niet behoeven te worden geprint.

Wij zijn gewend geraakt aan het begrenzen van natuurgebieden. In de visie van de ChristenUnie stopt de natuur echter niet bij een hek. Als schepsels hebben wij een interactieve rol met onze omgeving. Dit maakt het voor ons allemaal, samen met de inzet van terreinbeheerders en vrijwilligers, tot een uitdaging om met liefde en gezond verstand te zorgen voor de natuur in Zeeland. Onderschrijft het college de stelling dat de uitvoering van het faunabeleid een gezamenlijke opdracht is en dat het daarom noodzakelijk is dat alle betrokken partijen, óók de natuurorganisaties, hierin participeren? Het is tegen deze achtergrond dat ik een amendement indien dat erop is gericht om artikel 5.5 te laten vervallen. In dit artikel wordt gesteld dat deelname door natuurorganisaties aan WBE's niet verplicht is. Wij

vinden het van belang dat ook natuurorganisaties hun gegevens en kennis inbrengen.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Ik heb dit amendement gelezen en stel daarover een vraag. Stel dat een natuurbeheerorganisatie besluit om iemand uit Brabant in Zeeland afschotwerk of beheerwerkzaamheden te laten verrichten. Vindt de CU-fractie het dan nodig dat hij lid is van een WBE? Waarom is dat nodig als de betrokkenheid van de bedoelde natuurbeheerder bij het werk in Zeeland al is gegarandeerd?

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). U bedoelt dat een natuurbeheerder vanuit Brabant...

De heer **Van Haperen** (PvdA). Bijvoorbeeld een personeelslid van Staatsbosbeheer dat van zijn baas opdracht krijgt om herten op Schouwen te gaan schieten. Waarom moet hij dan lid zijn van een WBE op Schouwen, als de beheerder daar zelf al actief is?

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Je hebt mensen nodig die de omgeving kennen en daar contacten hebben. Ingezet moet worden iemand die betrokken is bij de tellingen, het afschot, het inventariseren van schade, het maken van plannen enz. Het gaat erom dat je iemand hebt die weet waar het over gaat. Daarom pleiten wij ervoor dat ook natuurorganisaties onderdeel zijn van de WBE's. Het gaat om een gezamenlijke opdracht en van belang is dat werkelijk alle gegevens worden aangeleverd.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. De verordening staat toe dat een natuurbeheerder lid wordt van een WBE. Als hij dat is, is het mijns inziens niet nodig dat een personeelslid dat de uitvoering voor zijn rekening neemt, ook nog eens lid wordt.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Ik zie toch verschil tussen meepraten over het faunabeleid en uitvoering.

Voorzitter. Voorts willen wij artikel 4.7 aanpassen en dienen wij daartoe een amendement in, met daaraan gekoppeld een amendement betreffende artikel 1.1. Wij realiseren ons overigens dat het voor volksvertegenwoordigers lastig is om een verordening zó te amenderen dat die verordening helder blijft en in juridische zin klopt. De fractie van de CU is vóór actief beheer. De natuur is té kwetsbaar om haar aan haar lot over te laten. Met het bedoelde amendement beogen wij dat er sprake is van niet méér bureaucratie dan strikt noodzakelijk en wettelijk verplicht. Beheer moet geen tellen en invullen van tabellen worden, terwijl aangeleverde gegevens geen bron van

discussie moeten zijn. Hopelijk wordt dit met de voorgestelde formulering bereikt.

Natuurontwikkeling en -beheer moeten worden gerealiseerd met de passie van mensen voor hun omgeving, waar zij leven, werken en gewoon genieten. Dat vraagt om respect voor elkaar, communicatie en samenwerking tussen economie en ecologie, kortom om samenwerking tussen alle partijen die in een gebied wonen, werken en recreëren.

De **voorzitter**. Ik stel voor om de door mevrouw Rijksen gedane suggestie om moties en amendementen in iBabs op te nemen en niet meer te printen, voor te leggen aan het Presidium. Mijns inziens zijn hieraan voor- én nadelen verbonden.

Inderdaad is het voor een gemiddeld statenlid lastig om juridisch goede teksten te maken, maar de griffie kan de leden daar altijd bij ondersteunen. Als men vooraf aangeeft wat de bedoeling is of al een concept heeft, kan de griffie altijd helpen om te komen tot een goed geformuleerd amendement.

Door de leden Rijksen, De Visser en Geluk is het volgende amendement ingediend:

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 4 november 2016;

wijzigen het besluit, behorend bij het statenvoorstel Implementatie Wet natuurbescherming, als volgt:

artikel 5.5 vervalt.

Dit amendement krijgt nr. 6.

Door de leden Rijksen, De Visser, Geluk en Heerkens zijn de volgende twee amendementen ingediend:

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 4 november 2016;

wijzigen het besluit, behorend bij het statenvoorstel Implementatie Wet natuurbescherming, als volgt:

aan artikel 1.1, begripsbepalingen, wordt toegevoegd:

kwantitatieve gegevens: voor de in het Faunabeheerplan beschreven diersoorten telcijfers (trendtellingen), schattingen en afschotcijfers en op basis hiervan een analyse van populatietrend.

Dit amendement krijgt nr. 7.

De Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 4 november 2016;

wijzigen de toelichting op de verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017, behorend bij het statenvoorstel Implementatie Wet natuurbescherming, als volgt:

in artikel 4.7, eisen aan een Faunabeheerplan; uitoefening jacht, wordt de passage:

"Onder andere op basis van de op grond van artikel 3.13 van de Wnb verplicht door jachtaktehouders te overleggen afschotgegevens, wordt in het Faunabeheerplan richting gegeven aan de nodige inspanningen. In aanvulling op de wettelijke bepalingen is het wenselijk om via het Faunabeheerplan inzicht te krijgen in de uitoefening van de jacht."

vervangen door de passage:

"Bij het opstellen van het Faunabeheerplan wordt gebruik gemaakt van de verplicht door de jagers te overleggen afschotgegevens (artikel 3.13 Wnb) en door eenieder vrijwillig te verstrekken schattingen, trends en --waar redelijkerwijs mogelijk-- trendtellingen. Deze gegevens kunnen door soortengegevens verzamelende organisaties worden verstrekt."

Dit amendement krijgt nr. 8.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. Enkele maanden geleden hebben wij afgesproken dat een en ander beleidsneutraal zou worden overgenomen, zij het met inachtneming van uitzonderingen die te maken hebben met aangenomen moties en amendementen. Tegen die achtergrond ben ik wat verrast door het amendement van de D66-fractie inzake het behandelbedrag bij wildschade. Dit onderwerp staat daardoor nu wederom ter discussie terwijl wij daarover een paar maanden geleden al hebben besloten.

De heer **Veraart** (D66). Bent u dan ook verrast over datgene wat u zelf afspreekt, bijvoorbeeld in het kader van het coalitie-akkoord? De échte verrassing is natuurlijk geweest dat onder andere úw fractie deze zomer zo'n vreemde draai maakte...

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter, een paar maanden geleden hebben wij hierover gestemd. Ik zie er de meerwaarde niet van in wanneer nu over precies hetzelfde onderwerp opnieuw moet worden gestemd.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik hoop dat de D66-fractie zich bewust is van het feit dat in het verleden --toen afspraken werden gemaakt in verband met de aanleg van nieuwe natuur-- is gesteld dat niet alleen de lusten maar ook de lasten gezamenlijk zouden worden gedragen. En nu wil deze fractie de lasten uitsluitend bij de landbouw leggen...

De heer **Veraart** (D66). Ik stel voor, voorzitter, dat mevrouw Heerkens haar betoog vervolgt. Ik zal straks iedereen van repliek dienen.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. De échte discussie over de natuurbescherming volgt nog. Een en ander wordt nu beleidsneutraal overgenomen. Van de gedeputeerde hoor ik graag wanneer wij inhoudelijk over welk onderwerp gaan discussiëren. Voorts denk ik dat er nog enkele puntjes op de i kunnen worden gezet. Ik denk hierbij aan aanvullende verplichtingen voor de jacht, in verband met de tellingen. Daarom hebben wij de amendementen van de CU-fractie die daarover gaan, mede ingediend.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Dit voorstel kan worden gezien als het laatste onderdeel van het decentralisatie-akkoord. Vanaf 1 januari 2017 zijn de provincies verantwoordelijk voor onder andere natuurbescherming en -beheer, voor mijn fractie twee zeer belangrijke onderdelen. Verzaken wij wat dit betreft, dan is de kans heel groot dat er steeds minder van de Zeeuwse natuur, in alle diversiteit, te genieten valt.

In de commissie heb ik al gezegd dat het verleidelijk is om in te gaan op de belangen van de diverse soorten dieren en planten, en op de ecologische samenhang en ook de achteruitgang in biodiversiteit. Echter, het risico bestaat dan dat men verzandt in een discussie over oorzaak en gevolg. Daarom, voorzitter, houd ik mij aan datgene wat mijn fractie al in de commissie naar voren heeft gebracht: het gaat hierbij om een beleidsarme invoering, met een paar onvermijdbare aanpassingen of vernieuwingen in verordeningen. Daar gaan wij mee akkoord, waarmee overigens niet is gezegd dat mijn fractie de genoemde discussie uit de weg wil gaan. Integendeel, maar het lijkt ons beter om die discussie te voeren wanneer de Natuurvisie aan de orde is.

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter. De CDA-fractie hecht zeer aan goed regisseurschap van de provincie bij het nastreven van bescherming van de door ons zo geliefde natuur en landschap. Essentieel voor die bescherming is goed functionerende wetgeving. Om de beoogde bescherming te realiseren, dienen algemeen geldende regels te worden opgesteld. Welnu, mijn fractie is van oordeel dat bepaalde regels, gesteld

aan Faunabeheerplannen, FBE's en WBE's, aangepast moeten worden om een goed functionerende wet mogelijk te maken. Eén van die aanpassingen houdt in dat ook de drie terreinbeherende organisaties in Zeeland verplicht lid zijn van een WBE. Immers, wij zijn allemaal verantwoordelijk voor onze mooie natuur, en niet alleen de landbouw. De amendementen ter zake van de CU-fractie worden dan ook door mijn fractie volledig ondersteund.

Verder geeft mijn fractie steun aan de oproep van de heer Babijn om te komen tot een Vossentafel. Echter, die steun geldt niet voor de hierover in te dienen motie. Ons inziens kan namelijk de Vossentafel een plaats krijgen binnen een bestaande FBE. Alle partijen die in de motie worden genoemd, hebben zitting in het bestuur van een FBE.

Al vaker heeft mijn fractie aandacht gevraagd voor de vossenproblematiek. Wat ons betreft is duidelijk dat de vos geen bescheiden rol speelt bij onder meer de teruggang van het aantal weidevogels. Voor ons staat vast dat wettelijke belangen worden geschaad. Echter, wij weten niet hoe omvangrijk schade en overlast zijn, veroorzaakt door de vos. Ook waar het gaat om andere in het wild levende dieren is dat vaak niet bekend. Daarom dient mijn fractie een motie in, gericht op een goed en effectief faunabeheer. Deze motie is mede-ondertekend door de CU-fractie. Effectief faunabeheer kan alleen worden gerealiseerd wanneer wij weten hoe omvangrijk schade en overlast van in het wild levende dieren is.

Voorzitter, wat het amendement van de D66-fractie betreft, vindt mijn fractie het zeer teleurstellend dat er nu opnieuw moet worden gediscussieerd over een kwestie waarover de Staten op 15 juli door middel van het aanvaarden van een motie al een uitspraak hebben gedaan. Die motie is op democratische wijze aangenomen. Nu wordt hierover opnieuw gesproken omdat de D66-fractie toen niet met die uitspraak kon instemmen. De CDA-fractie is van mening dat de Staten wel wat beters te doen hebben dan iedere keer terugkomen op eerder genomen besluiten. Wij vinden dat de teruggave van behandelbedragen aan agrariërs gehandhaafd dient te worden.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Tijdens de vorige statenperiode is op een verstandige manier besloten om iets te doen aan de relatief hoge kosten, verbonden aan het behandelen van aanvragen voor compensatie, terwijl het ging om schaden van geringe omvang. Uiteindelijk komt het treffen van een maatregel erop neer, dat je veel minder aanvragen te behandelen krijgt en er dus op doelmatige wijze kan worden gewerkt, terwijl men -- als het om aanzienlijke schaden gaat-- toch blijft uitkeren. Deze werkwijze leidt ertoe dat de

provincie bij relatief kleine risico's niet met hoge behandelkosten wordt opgezadeld. Wat vindt de heer Geluk hier nu van? Is deze werkwijze nu zó dom?

De heer **Geluk** (CDA). Volgens mij is het zo --het is ook in de in te dienen motie verwoord-- dat bij ten onrechte ingediende aanvragen, die niet worden goedgekeurd, het behandelbedrag niet wordt terugbetaald. Ik vind dat daarmee datgene wat de heer Veraart bedoelt, voldoende is ondervangen. Ik voeg hieraan toe dat aangetoond is dat datgene wat wel wordt gezegd over agrariërs en hun claimgedrag, in de praktijk helemaal niet aan de orde is. Ofwel: het niet terugbetalen van het behandelbedrag heeft niet geleid tot een daling van het aantal claims.

De heer **Veraart** (D66). Dat moet ik toch echt bestrijden. Voorzitter, ik tracht de heer Geluk duidelijk te maken --voor wie wil, is het al duidelijk-- dat het toch eigenlijk onzinnig is om, als je voor een paar honderd euro schade hebt, van de provincie te verlangen dat een ongeveer even groot bedrag wordt uitgegeven voor de behandeling van de claim. Dergelijke kleine schaden kan men ook gewoon rekenen tot het ondernemersrisico.

De heer **Geluk** (CDA). Dat is dan úw mening. Wij zijn ervoor dat het behandelbedrag teruggaat naar de agrariërs.

De **voorzitter**. Door de leden Geluk en Rijkse-Blok is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 4 november 2016;

constaterende dat:

- gegevens over schade, veroorzaakt door in het wild levende dieren (wildschade), bij agrariërs, terreinbeherende organisaties en particulieren vaak niet compleet zijn;
- gegevens over deze wildschade slecht terug te vinden zijn;

overwegende dat:

- het noodzakelijk is een breder beeld van schade en overlast door in het wild levende dieren te verkrijgen, zodat de provincie als bevoegd gezag een goede invulling kan geven aan het faunabeheer onder de Flora- en faunawet;

dragen het college op om alles in het werk te stellen om:

- een effectieve registratie van windschade te realiseren, zodanig dat betrokkenen weten waar ze de schade dienen te melden;

- ervoor te zorgen dat de schadegegevens voor iedereen toegankelijk zijn;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 9.

Ik geef het woord aan de heer Babijn voor een korte bijdrage.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik heb een opmerking over de orde. Eerder vandaag heeft u, als voorzitter, gezegd dat er geen sprake zou zijn van verlenging van spreektijd. De vergadering heeft daarmee ingestemd. Ik hoor graag Zeeuws Vlaamse geluiden, en ook andere geluiden, maar ik vraag mij nu af of er impliciet is besloten om de spreektijd toch met een half dagdeel of een dagdeel te verlengen. Misschien kunnen wij dat dan nu beter expliciet maken, hoewel ik er geen voorstander van ben om, als de vergadering al een tijd loopt, met betrekking tot de spreektijd wat te wijzigen. Mijn conclusie is dat het nu toch een beetje uit de hand loopt.

De **voorzitter**. Ik constateer dat wij hebben afgesproken om alles op alles te zetten, zodat wij het met twee dagdelen kunnen doen. Er zijn fracties die over de limiet zijn, sommige wat meer dan andere. Ik kan mij voorstellen dat wij elkaar eraan houden dat er kort en krachtig wordt gesproken, maar omdat er nog onderwerpen behandeld moeten worden, kan ik mij ook voorstellen dat wij elkaar de gelegenheid geven om een inbreng te leveren, en niet te zeggen dat ik, als voorzitter, leden het spreken onmogelijk moet maken. Het laatste doet geen recht aan het democratische proces. Mijn voorstel is dat men de discipline opbrengt om kort en bondig te formuleren.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik wil hierop graag in het Presidium terugkomen. Ik constateer dat de fractie van de PvZ haar spreektijd nu al met acht minuten heeft overschreden en ik vraag mij af of dit recht doet aan de democratische orde die wij met elkaar hebben afgesproken. Daar kunnen vraagtekens bij worden gezet. Nogmaals, ik kom er in het Presidium op terug.

De **voorzitter**. Dat lijkt mij een goede zaak. Er zijn fracties die hun bijdragen goed plannen en trachten zich te beperken of te matigen. Er zijn ook fracties die kennelijk zeggen: ik ga eens kijken waar ik op uitkom. Ik ben het met u eens dat wij dit zorgvuldig in het Presidium moeten evalueren. Kunt u er voor dit moment mee instemmen dat de oproep wordt gedaan om bijdragen kort en bondig te houden, zodat de agenda nog vanmiddag kan worden

afgewerkt? Ik constateer dat u daarmee akkoord gaat. Met die oproep geef ik nu, kort, het woord aan de heer Babijn.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De voorzitter van de SGP-fractie heeft een punt. Meestal heb ik spreektijd over, maar vandaag ga ik over de schreef. Ik hoop dat ook hier uitzonderingen de regel bevestigen.

Voorzitter. De PvZ streeft evenwicht na maar met betrekking tot het onderwerp waarover wij nu spreken, is het evenwicht verstoord. Ik doel nu op de vossen. Het is in ieders belang dat dit verstoorde evenwicht wordt hersteld. Door de CDA-fractie is gesteld dat de motie die wij hierover willen indienen, niets toevoegt, maar hoe verklaart zij dan waarom alle WBE's en andere organisaties dit verzoek bij de provincie neerleggen? Dat is dan toch vreemd.

De **voorzitter**. Door het lid Babijn is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 4 november 2016;

constaterende dat:

- *vossentellingen vanaf 2006/2007 t/m 2015/2016 een sterke toename van het aantal vossen laten zien;*
- *de predatie door vossen binnen de provincie Zeeland daarmee jaarlijks recht evenredig toeneemt;*
- *het voortbestaan van kwetsbare diersoorten (o.a. weidevogels) ontegenzeggelijk in gevaar is gekomen;*

overwegende dat:

- *het in ieders belang is dat het verstoorde evenwicht wordt hersteld;*
- *het daarom wenselijk is dat alle betrokken partijen, o.a. natuurbeschermers, landbouwers en jagers, rond de tafel gaan om een voor ieder aanvaardbaar compromis uit te werken, teneinde ervoor te zorgen dat het voortbestaan van met name kwetsbare diersoorten gewaarborgd kan worden;*

besluiten, het college opdracht te geven om, onder voorzitterschap van de hierbij betrokken gedeputeerde, een "vossentafel" met genoemde partijen en eventueel nog anderen te beleggen, met als doel in gezamenlijkheid te spreken over (beleids)keuzes aangaande de vossenpopulatie, en vervolgens met een gedragen voorstel te komen naar Provinciale Staten;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 10.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS).

Voorzitter. De heer De Visser heeft het "broodje distel" van de heer Van Burg genoemd. Ik kan hem zeggen dat dit broodje niet is opgenomen in de verordening, maar ik kan bevestigen dat wij een jaar lang gaan inventariseren waar en hoe de disteloverlast gemeld en bestreden wordt, welke oplossingen worden aangereikt enz. Na een jaar komen wij met een evaluatie en wanneer dan blijkt dat maatregelen nodig zijn, zullen we met het treffen daarvan geen drie jaar wachten.

Ik voeg hieraan toe dat mijns inziens de PCGR een heel goed platform is dat ons adviseert, ook in dit stadium, in relatie met de Natuurvisie, vergunningen enz., en ook in deze commissie wordt gesproken over de overlast, veroorzaakt door distels, Jacobskruid enz. Wij hebben daar de verschillende partijen aan tafel en duidelijk is dat gezamenlijk wordt nagegaan of een oplossing mogelijk is, met inachtneming van de verschillende standpunten. Wij hebben een heel goed overleg met de PCGR en waarderen dit adviesorgaan zeer.

De heer Van Haperen stemt in met het statenvoorstel en vraagt aandacht voor de jurisprudentie. Voorzitter, daar ben ik óók benieuwd naar. Wat dat betreft zal er het komende jaar het nodige te doen zijn. Mogelijk dat wij --wanneer blijkt dat zaken bij de rechter niet stand houden-- met aanpassingen naar de Staten moeten gaan. Inderdaad gaat het om het laatste gedeelte van de decentralisatie en ik ben benieuwd hoe wij daaraan met elkaar invulling kunnen geven, samen met de andere provincies.

De heer Veraart heeft een amendement ingediend dat is gericht op het terugdraaien van datgene wat de Staten ons in juli hebben opgedragen. Voorzitter, ik moet het aanvaarden van dit amendement ten eerste ontraden omdat het college tegemoet is gekomen aan deze wens van een meerderheid van de Staten. Mijns inziens móet dit in de verordening worden opgenomen.

Mevrouw Rijkse stelt enkele vragen over het beleidsarm doorvoeren van de verordening en geeft, samen met andere fracties, aan dat bepaalde onderdelen verduidelijkt kunnen worden. Ik doel nu op de twee amendementen die voorzien in een tekstuele aanvulling, onder meer in verband met de trendtellingen. Voorzitter, het zijn amendementen waarmee wij heel goed uit de voeten kunnen. Ze leiden tot verduidelijking van de toelichting. Ook het amendement betreffende artikel 4.7 beschouwen wij als een ondersteuning van ons beleid. Of er nog over deze amendementen moet worden gestemd... Daar ga ik niet over, maar in elk geval kan de inhoud ervan worden verwerkt in onze verordening.

Voorts is gevraagd of de jacht een zelfstandig belang dient. Voorzitter, volgens mij

gaat het om een maatschappelijk belang, en tegen die achtergrond is het antwoord: ja. Jagen is enerzijds een hobby, maar anderzijds beheer van de stand van het wild.

Mevrouw **Rijkse-Blok** (CU). Ze noemen het "een zelfstandig belang ter benutting", zoals dat ook geldt voor de visserij. Vissen doe je om vis te vangen...

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Hoe het ook wordt genoemd... Ik denk dat wij hetzelfde bedoelen. In elk geval onderschrijf ik het nut van de jacht.

De heer Babijn heeft een motie ingediend, gericht op het instellen van een "Vossentafel" en ook mevrouw Rijkse heeft over dit onderwerp gesproken. Voorzitter. Wat het college betreft is de vossentafel heel goed "belegd" bij de FBE. Wij hebben een FBE, een koepel waarin alle partijen zijn vertegenwoordigd, en nu voorzien van een heel goede voorzitter. De verschillende belangen worden daar bijeen gebracht. Ik meen dat dát de tafel is, waar ook het vossenbeleid thuishoort. Ik weet dat de voorzitter hier aanwezig is, en hij luistert dus mee, maar ik zal het belang van de vossentafel nog eens bij de FBE naar voren brengen. Een extra vossentafel, onder mijn leiding... Ik meen terecht dat dat geen goede zaak zou zijn. Wij hebben een FBE en daar moeten wij niet weer een tafel naast zetten, met weer een andere voorzitter. De aanvaarding van motie nr. 10 moet ik dan ook ontraden.

Mevrouw Rijkse vraagt voorts aandacht voor de begrenzing van natuurgebieden. Ja, voorzitter, natuurlijk is dat een gezamenlijke taak en geldt daarvoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Echter, of dat impliceert dat de terreinbeheerders lid moeten zijn van de WBE's... Dat is mijns inziens niet zo. Wij hebben ook over dit onderwerp, waarover de meningen verschillen, overleg gehad met de FBE. Met de voorzitter is afgesproken dat het hier bedoelde artikel wordt gehandhaafd. Ik hecht eraan om het overleg met het veld --lees in dit geval de FBE-- goed in te vullen. We zullen elkaar hard nodig hebben. Voorzitter, ik ontraad de Staten het aanvaarden van het amendement inzake het lidmaatschap van de WBE.

Mevrouw **Rijkse-Blok** (CU). Voorzitter. Ons gaat het er vooral om dat door terreinbeheerders alle gegevens worden aangeleverd.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Ja, voorzitter, maar daarvoor heeft een terreinbeheerder niet lid te zijn van een WBE. De gegevens worden via de FBE opgeleverd. Volgens ons is het voldoende om het op die manier te organiseren.

Door de VVD-fractie en andere fracties is gevraagd wanneer er meer duidelijkheid ontstaat. Voorzitter, wanneer de Natuurvisie aan de orde komt, wordt duidelijk wanneer er nader over zaken, vermeld in de verordening, wordt gesproken. Mevrouw Rijkse heeft in dit verband het hele rijtje opgesomd. De Staten krijgen wat dat betreft keurig de antwoorden wanneer de Natuurvisie wordt behandeld, in december van dit jaar. Het ziet er geweldig uit; ik heb het concept gezien.

De opmerking van de heer Geluk over de vossentafel is mij uit het hart gegrepen. Wordt er aandacht gevraagd voor de vossenproblematiek in relatie met de weidevogels, dan is dat natuurlijk wat anders. Dat is geen "dingetje" meer, maar een kwestie waar we echt wat van moeten vinden. Laten wij dat in overleg met de FBE doen. Ik denk dat daar, indien nodig, goede maatregelen uit voort kunnen komen.

Voorzitter. In verband met de wildschade is een motie ingediend die, in mijn beleving, overbodig is. Immers, wij hebben "Bij 12" en daar kunnen dergelijke schades worden gemeld. Deze organisatie brengt jaarlijks een verslag uit, met getallen en cijfers. De motie kan worden gezien als ondersteuning van het beleid. Ik wacht af wat de Staten hiermee doen.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Naar aanleiding van het amendement van de fractie van D66 herinner ik eraan dat mijn fractie in juli tegen de desbetreffende motie heeft gestemd. Wij zijn het inhoudelijk met de fractie van D66 eens, maar de discussie over dit onderwerp is toen gevoerd en op basis van de uitkomst daarvan heeft het college de verordening voorgelegd zoals die nu aan de orde is. Wij zijn voor die verordening en zullen dus tegen het amendement stemmen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Het door ons ingediende amendement betreft compensatie voor het behandelbedrag dat bij claims in rekening wordt gebracht. De discussie hierover loopt inderdaad al langer. Ik proef bij andere fracties weinig bereidheid om nu op die discussie terug te komen. Ik wijs erop dat die discussie niet alleen al langer loopt maar ook voortdurend terugkomt. Ook als wij het hierover al drie, vier keer hebben gehad, vind ik 200.000 euro belangrijk genoeg om hiervoor nogmaals de aandacht te vragen. Inderdaad is in juli teruggekomen op datgene wat bij de vaststelling van de Voorjaarsnota in het kader van de bezuinigingen was gebeurd. Er zat aanvankelijk geen ruimte in de begroting, maar de Staten hebben besloten om dit toch weer aan te passen, met als gevolg zo'n 200.000 euro aan kosten. Wij stellen voor om dit terug te draaien en zien die handeling als consistent omdat ons inziens op deze wijze wordt gekozen voor een beleidsneutrale

invoering van de Wet natuurbescherming en de bijbehorende verordening.

Voorzitter. Het gaat om een drempel van 300 euro en omdat die drempel er niet meer is, pakt het totale schadevergoedingsbedrag hoger uit. De heer Geluk heeft geprobeerd uit te leggen dat het allemaal niet uitmaakt, maar natuurlijk is dat niet zo; het maakt wel degelijk uit. Het maakt 200.000 euro verschil, en daar kunnen wij ook heel andere dingen mee doen, in Zeeland en voor Zeeland.

Mevrouw **Rijkse-Blok** (CU). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor haar beantwoording en voor haar reactie op amendementen en moties. Ik heb verder geen vragen, maar ondanks de geruststellende woorden over de artikelen 4.7 en 1.1 --het college zal een en ander "meenemen"-- handhaven wij de daarop gerichte amendementen, zodat zwart op wit duidelijk is waar wij voor staan. Hetzelfde geldt voor het amendement met betrekking tot artikel 5.5, omdat wij hechten aan een gezamenlijke aanpak.

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter. Ik reageer nog even op het betoog van de heer Veraart. Waar het om ging bij de eerder over dit onderwerp gevoerde discussie, was de vraag: zijn --als het om geringe bedragen gaat-- de kosten niet hoger dan de "baten"? Welnu, ik wijs erop dat iedereen een eigen risico heeft van 250 euro. Ik meen dat daarmee het door de heer Veraart aangevoerde argument volledig van tafel is.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik verzoek u de vergadering voor enkele minuten te schorsen zodat het mogelijk wordt om de moties en amendementen nader te bestuderen.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Mijns inziens heeft onze motie over de vossentafel wel degelijk meerwaarde. Ik verwijs naar het voorbeeld van de zwijntafel in Noord-Brabant; de gedeputeerde is daar rechtstreeks bij betrokken. De voorstellen die daaruit naar voren komen, staan een stuk steviger bij de rechter. Er moet gericht beleid worden ontwikkeld, en van dat proces dient de gedeputeerde deel uit te maken. Op die manier kan er gezamenlijk beleid worden gemaakt. Wat de vossen betreft is het evenwicht verstoord en dat probleem kan op deze manier worden aangepakt.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, mijn fractie gaat de Staten verbazen want zij gaat tegen alle amendementen en moties stemmen omdat zij van mening is dat daardoor het voorstel wordt verslechterd. Wij zullen vóór het voorstel van het college stemmen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Hoewel wij het jammer vinden dat de gedeputeerde niet ingaat op de uitnodiging om zelf voorzitter te zijn --daar zien wij wél de meerwaarde van in-- gaan wij dat niet afdwingen. Je moet het wel willen...

De **voorzitter**. Even dacht ik dat dit zou kunnen betekenen dat u amendementen ging intrekken, maar dat blijkt niet het geval te zijn...

De heer **Temink** (GL). Voorzitter. Wat amendement nr. 5 van de fractie van D66 betreft, handhaven wij het standpunt dat wij eerder hebben ingenomen.

Amendement nr. 5 van het lid Veraart over teruggaaf behandelbedrag claims faunaschade, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, 50-Plus en GL voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 6 van het lid Rijksen-Blok c.s. over het laten vervallen van artikel 5.5, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de CU, de SGP, het CDA, ZL en de PvZ, in totaal 16 leden, voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 7 van het lid Rijksen-Blok c.s. over het toevoegen van een begripsbepaling aan artikel 1.1, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de CU, de SGP, het CDA, de VVD, de PVV, D66, 50-Plus, ZL en de PvZ voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 8 van het lid Rijksen-Blok c.s. over wijziging van de toelichting op artikel 4.7, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de CU, de SGP, het CDA, de VVD, de PvdA, ZL en de PvZ voor dit amendement hebben gestemd.

Het statenvoorstel, zoals het is gewijzigd na de aanvaarding van de amendementen nrs. 7 en 8 wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

Motie nr. 9 van het lid Geluk c.s. over centrale registratie wildschade, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de CU, de PVV, de SGP, de VVD, het CDA, 50-Plus, ZL en de PvZ voor deze motie hebben gestemd.

Motie nr. 10 van het lid Babijn over een vossentafel wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvZ en ZL voor deze motie hebben gestemd.

28. Statenvoorstel Sanering Thermphos (DIO-ONtractaatweg-097)

De **voorzitter**. Ik maak de leden erop attent dat wordt voorgesteld, vandaag alleen het eerste gedeelte van het ontwerpbesluit in stemming te brengen. Het tweede gedeelte komt aan de orde tijdens de statenvergadering van 18 november, zodat het college de Staten nog aanvullende informatie kan toesturen.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. De aanleiding voor dit voorstel is de voortgang in de afronding van de werkzaamheden ten behoeve van de sanering van het Thermphos-terrein. Bij dit saneren staan --het geldt ook voor het college-- bij mijn fractie de aspecten veiligheid en milieu voorop. Aan de Staten wordt gevraagd om in te stemmen met het beschikbaar stellen van budgetten om de genoemde werkzaamheden zodanig te laten verlopen dat aan de eisen die met deze aspecten te maken hebben, wordt voldaan.

Voorzitter. Op 15 december moet Van Citters Beheer (VCB) met een goed onderbouwd plan komen voor de afronding van de werkzaamheden, en dat is een toch wel erg zorgelijk verhaal aan het worden. Immers, ervaren mensen en ingevlogen experts weten het niet. Het verwerken van fosfor gaat veel langzamer dan eerder werd gedacht. Het lijkt erop dat iedereen de moed een beetje in de schoenen aan het zakken is, en dat is begrijpelijk.

Deze kwestie is een zwaard van Damocles dat de provincie boven het hoofd hangt.

Op verzoek van de commissie Bestuur laat de gedeputeerde verder onderzoeken waar de juridische verantwoordelijkheden voor deze sanering precies liggen. De resultaten van dit onderzoek ziet mijn fractie met belangstelling tegemoet. Het is een goede zaak dat de juridische kant van deze kwestie wordt onderzocht, maar dat is maar één kant van dit verhaal, waar vele kanten aan zitten. Wat mijn fractie betreft vormt het enorm hoge risico dat een vervuild fosforterrein nu eenmaal met zich brengt, een morele verantwoordelijkheid voor de overheid om dit probleem niet door te schuiven naar toekomstige generaties.

Hoe moeilijk en moeizaam ook, dit probleem moet worden opgelost. Wij zijn het aan toekomstige generaties verplicht om de grond schoon achter te laten. Aan huidige generaties zijn wij het verplicht, de veiligheid te garanderen. Bovendien ligt dit terrein op een toplocatie, waar het gaat om mogelijkheden voor grootschalige bedrijvigheid. Je moet dan niet willen dat daar een soort "dump" ontstaat met afval van de meest gevaarlijke soort. Daar is de grondprijs echt te hoog voor. Bovendien zou dit niet goed zijn voor het imago van Zeeland.

Voorzitter. Ik heb zojuist gesproken over een morele verantwoordelijkheid voor "de overheid". Dat deze sanering de draagkracht van de provincie Zeeland en haar inwoners overstijgt, of dreigt te overstijgen, is evident. Wij komen daarover later nader te spreken. Mijn partij zal de landelijke overheid zeker wijzen op haar rol in dezen, mede gelet op het feit dat een enorm belangrijke oorzaak voor het faillissement van Thermphos de dumping van fosforeerts door Kazachstan is geweest. De EU en ook Nederland hebben geweigerd om daartegen maatregelen te nemen.

Voorzitter. Op deze plaats --omdat de actualiteit weer zo schrijnend is-- vragen wij of het mobiliteitscentrum, opgezet naar aanleiding van de faillissementen van Zalco en Thermphos, nog functioneel is en kan worden ingezet in verband met de ontslagen bij Heerema.

Terug naar Thermphos, voorzitter. Onze fractie stemt in met het statenvoorstel, niet omdat wij denken dat wij er daarmee zijn, maar omdat wij het voorgestelde zien als een noodzakelijke, volgende stap in een moeizaam proces. Wij willen ons niet aan onze morele verantwoordelijkheid onttrekken.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Inderdaad zitten er vele kanten aan de kwestie Thermphos, en ik vraag aandacht voor weer een ander aspect.

Kijken wij terug naar de vergadering die wij eerder over deze zaak hebben gehad, dan kan worden geconstateerd dat dat een heel emotioneel

gebeuren is geweest. De mensen voelden zich flink overvallen door de desbetreffende brief. Er was veel onbegrip, ongeloof en ook boosheid: "woorden te kort"...

Je ziet, voorzitter, dat in feite al vanaf het begin de signalen alarmerend zijn geweest. Bij het begin van dit proces is door mijn fractie enkele malen gevraagd om alternatieve scenario's. Destijds was de visie dat er maar één weg was. Je zou bijna kunnen zeggen dat er sprake was van een tunnelvisie. Nu het bedrag van 40 miljoen op is, wordt er tóch naar alternatieven gekeken. De berichten van VCB en de gedeputeerde waren aanvankelijk onveranderd positief en de Staten kregen het bericht dat nog vóór de kerst de boel opgeruimd zou zijn. Echter, op het moment dat wij hoorden dat slechts 22% was opgeruimd, werden wij "van onze hoeven geslagen".

De situatie is enorm zorgwekkend. Dat het proces zeer weerbarstig is, geloven wij wel, voorzitter; dat kunnen wij ons goed voorstellen. Echter, hoe kan het toch bestaan dat wij --met een professionele organisatie, met professioneel project (risico)management-- ons zó in de luren hebben laten leggen, ons zó hebben laten bedotten? Die vraag zouden wij graag beantwoord zien. Mocht dat nu niet mogelijk zijn, dan graag een volgende keer. In die zin nemen wij een voorschot op de discussie die wij op 18 november voeren.

Vervolgens stel ik nog enkele vragen. Hoe gaan wij voorkomen dat dit opnieuw gebeurt? Welke plannen heeft het college in dit verband? Hoe kunnen wij het werk dat nu gedaan móet worden --inderdaad kan dit probleem niet worden doorgeschoven naar volgende generaties-- op zo'n manier doen, en met zulke prikkels, dat de belangen van de opdrachtgever en de opdrachtnemer meer in elkaars verlengde liggen? Daarmee kan worden bereikt dat zij partners zijn bij het zoeken naar oplossingen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, mijn fractie stemt in met het voorstel waarover wij het nú hebben: het beschikbaar stellen van het nog resterende bedrag van ruim 2,5 miljoen. Het totale budget was 41 miljoen... Over twee weken spreken wij nader over dit probleem, mede aan de hand van de informatie die wij nog van het college krijgen. Wij zijn daar zeer benieuwd naar. Het mag duidelijk zijn dat mijn fractie zeer kritisch kijkt naar en bezorgd is over de ontstane situatie. Ook wij vragen ons af: hoe heeft het zóver kunnen komen? Deze vraag is alvast een voorschot op de discussie die wij over twee weken met het college voeren.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Geschokt, verbijsterd... Het zijn gevoelens die wij hadden, hebben en houden in verband met Thermphos, mede gelet op de recente informatie over de stand van zaken. Er is al eerder gewaarschuwd en men is

op zoek naar alternatieven. Het proces móet doorgaan, zulks om wille van milieu en veiligheid.

Voorzitter, mijn fractie gaat akkoord met dit voorstel, onderschrijft de zojuist verwoorde invalshoek en bewaart haar overige opmerkingen en vragen tot 18 november.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Opnieuw moeten wij in deze kwestie een besluit nemen met de rug tegen de muur. In de commissie heb ik erop gewezen dat de Staten in een eerder stadium hebben gevraagd of hiervoor niet een reserve zou moeten worden ingesteld. Ik heb het even opgezocht in de notulen: tijdens de behandeling van de Voorjaarsnota van 2014 hebben sommige fracties hier al om gevraagd.

Voorzitter. Er is nu 41 miljoen besteed en ik hoop niet dat wij het niveau van het aanvankelijk genoemde bedrag van 70 miljoen gaan bereiken. Nog steeds is er sprake van een open einde. Als we klaar zijn met het fosfor, hebben wij nog radioactief afval. Dan is het terrein nog steeds niet schoon en dan zijn wij nog steeds verantwoordelijk. Wat betekent nu precies een "turnkey-overeenkomst" als deze kwestie blijft aanvoelen als een open einde?

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Mijns inziens maakt mevrouw Van Unen de zaak nóg moeilijker door te zeggen dat hier nog een heleboel achteraan komt. Dat is nou precies waarom de positiebepaling van de provincie zo belangrijk is. Ik onderstreep dat de provincie alleen aan de lat staat voor fase 1, en dat is niet datgene wat er allemaal achteraan komt. Ik zou zeggen: laten we de zaken zuiver houden en niet gaan denken aan zaken waarvoor wij nog meer verantwoordelijk zouden kunnen zijn, terwijl dat niet zo is.

Mevrouw **Van Unen** (SP). U heeft gelijk als u het over fase 1 heeft, maar daarmee hebben wij toch nog altijd in onze provincie een terrein dat vervuild is.

De heer **Van de Velde** (SGP). Dat raakt nu precies de overeenkomst die de provincie heeft met de curator en Zeeland Seaports. Zij hebben gezegd: met de opbrengsten die wij in verband met dit terrein krijgen, kunnen wij het verder allemaal schoonmaken. Tegen die achtergrond zijn er zorgvuldige keuzes gemaakt. Nogmaals: de provincie staat alleen aan de lat voor het veiligstellen in de eerste fase: het opruimen van het fosforslib.

Mevrouw **Van Unen** (SP). En waarom voelt het dan niet goed wanneer wij "gerustgesteld" worden, in de zin van: nu hebben wij een turnkey-overeenkomst, nu is het geregeld? Wij weten nog steeds niet wat ons boven het hoofd hangt.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Thermphos begin langzamerhand een project te worden met zeer veel extra kosten voor de provincie. Steeds weer worden wij achtervolgd met tekorten, terwijl de bodem van de Zeeuwse schatkist aardig in zicht komt. Is dit nog wel verantwoord? Evenals de kerncentrale is Thermphos voor Nederland een unieke kwestie, maar wij in Zeeland zitten wél met de gebakken peren. Wij moeten de kosten voor lief nemen.

Voorzitter, mijn fractie verbaast zich erover waarom, na faillissement, deze fosforfabriek op een zó ondeskundige wijze is stopgezet. Het is toch gebruikelijk dat een chemisch bedrijf zorgvuldig wordt leeggedraaid en pas daarna wordt stopgezet? Zou dit in het geval van Thermphos zijn gebeurd, dan zouden wij nu wellicht niet zulke hoge kosten hebben gehad. Nu wordt dit op de schouders van de belastingbetalers gelegd. In de PZC van 27 oktober spreken de curatoren dit tegen, maar mijn fractie vindt dit op z'n minst een onderzoek waard.

Destijds heeft Thermphos eraan meegewerkt om de fosforfabriek in Kazachstan te bouwen en op te starten. Wat is in dezen nu precies de rol van Thermphos, of misschien wel de dubbelrol?

Voorzitter. Binnen de grenzen van de provincie hebben wij in de vorm van Thermphos een loodzwaar probleem. De saneringskosten lopen steeds maar op terwijl een in economische zin belangrijk terrein voorlopig niet kan worden gebruikt voor andere doeleinden, met de bijbehorende werkgelegenheid.

Ik stel nog enkele vragen. Hoeveel fosforslib ligt er nog? Hoe hoog is het fosforgehalte van het slib? Kan de fosfor op een andere wijze uit het slib worden gehaald? Kan het fosfor vrij worden gemaakt en kan men resten spontaan, onder controle, laten ontbranden?

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Tijdens de laatste vergadering van de commissie Bestuur heeft mijn fractie heel veel van de vragen die de heer Willemse nu stelt, al gesteld. Vervolgens zijn die vragen toen door de gedeputeerde beantwoord. Ik stel voor dat de heer Willemse via die weg kennisneemt van de antwoorden.

De heer **Willemse** (50-Plus). Wellicht stel ik enkele vragen die als aanvullend kunnen worden beschouwd; van andere antwoorden zal ik kennisnemen.

Is nog geld terug te verdienen uit de sloop van de fabriek en de gebouwen? Wat heeft tot nu toe de fosfor bij verkoop opgebracht? Is die opbrengst bij het opstellen van de cijfers betrokken?

Voorzitter, er wordt nu nog eens 2 miljoen gevraagd voor de periode tot 31 december. In 2017

komt men met een nieuw voorstel naar de Staten. Waar is het einde? Overigens, de Staten worden in deze zaak goed op de hoogte gehouden, hetgeen mijn fractie zeer waardeert.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter. Voor mijn fractie is Thermphos een zeer moeilijk dossier. Dat dat niet alleen voor mijn fractie geldt, is duidelijk. De Nederlandse taal kent in dit verband veel termen, waaronder "hoofdpijndossier", "buikepijndossier", "kromme tenen", "grijze haren" enz. Mevrouw Van Unen kan ik zeggen dat wij wat dit betreft nooit "gerustgesteld" zijn geweest. Altijd hebben wij geweten dat hier heel veel zorgen omheen zaten.

Voorzitter, bij dit alles heeft mijn fractie wél waardering voor de wijze waarop het college de Staten informeert. Uit het feit dat er de laatste keer tóch sprake was van een verrassing, blijkt weer hoe moeilijk dit dossier is. Het is voor ons allemaal een dossier, een werkproces, zonder precedent.

Helaas, ook door alle informatie wordt deze kwestie niet mooier. Voor mijn fractie zijn hierbij drie aspecten van groot belang. Als eerste, boven alles, noem ik de veiligheid. Dat móet gewoon; het kan niet anders. Het maakt dat wij nu wel móeten instemmen met het beschikbaar stellen van de nodige middelen. Nu gaat het om middelen die door het Rijk beschikbaar zijn gesteld. Puur voor de veiligheid moeten ze nu worden ingezet.

In de tweede plaats moet er zo efficiënt, snel en praktisch mogelijk worden gehandeld. Snelheid levert geld op. Het zijn algemene grootheden --ik weet het-- maar dit is wél de opdracht. In de derde plaats mag deze kwestie geen erfenis voor de toekomst worden. Wij móeten dit probleem hoe dan ook oplossen en wij mogen dit niet in een onbeheersbaar blok beton doorgeven aan de toekomst. De site moet veilig worden beheerd.

Het is met pijn in het hart, voorzitter, dat wij op deze weg verder gaan en ja, wij hebben behoefte aan een verdieping van de discussie, mét alle vragen die er nog liggen. Wij zien de discussie hierover op 18 november, over twee weken, tegemoet. Wij spreken dan nader over alle financiële en juridische problemen.

Nog steeds vragen wij met klem aan het college om de Staten van elke stap nauwgezet op de hoogte te houden. Wij verwachten dat al het mogelijke wordt gedaan om deze sanering te bespoedigen en zorgvuldig uit te voeren.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Helaas, mijn fractie is niet verrast. Al vaker hebben wij hiervoor de aandacht gevraagd. Vanochtend heeft één van de GS-leden verklaard: alles wat in de krant staat, klopt. Welnu, ooit konden wij in de krant lezen dat de beheerkosten waren teruggebracht tot vier ton, en nu lezen wij in dezelfde krant dat die kosten zeven ton per maand bedragen, ofwel 8,4 miljoen

per jaar. Voorzitter, heb ik iets verkeerd geïnterpreteerd? Of heeft de krant toch een foutje gemaakt? Ik verneem het graag van het college.

Ik zal dit voorstel uiteraard steunen. Immers, je kán niet anders. Op 18 november gaan wij écht de discussie over deze kwestie aan.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Inderdaad, op 18 november gaan wij het debat over deze kwestie met het college aan, mede aan de hand van de in de commissie gevoerde discussie. Bij die gelegenheid werd breed de oproep gedaan om het éérst met elkaar te hebben over de positiebepaling van de provincie, en daarover niet pas in december te spreken, als het plan van de aannemer er ligt. Dat lijkt ook ons een heel goede volgorde. Immers, de "geruststelling" die de SP-fractie heeft verwoord, is er in elk geval bij ons niet. Elke keer weer hebben wij opgeroepen om te kiezen voor een harde, zakelijke opstelling, als men wil een zuiver zakelijke opstelling. De noodzaak om daarvoor te kiezen, komt elke keer naar voren. Wij roepen de gedeputeerde daartoe op.

Thans wordt voorgesteld om de middelen die door het Rijk voor Thermphos zijn bestemd, vrij te geven. Daar stemmen wij mee in. Een ánder gesprek zouden wij hebben gehad wanneer nu ook het tweede punt van het dictum ter besluitvorming zou zijn voorgelegd. Ik doel nu op het voorstel om met eigen middelen een bijdrage te leveren ten behoeve van Thermphos. Voorzitter, zo ver zijn wij absoluut nog niet; laat dat helder zijn.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Veiligheid altijd eerst, en dus hebben wij nu in feite geen keuzemogelijkheid. Echter, wij hebben veel zorgen en zien grote risico's. In deze kwestie lijken risico's voortdurend te worden bewaard. Waar wij een poosje terug nog dachten dat een en ander onder controle was, moeten wij ons nu toch ernstig zorgen maken. Over twee weken praten wij verder. Dan is er meer informatie beschikbaar. Op dit moment nemen wij, overeenkomstig het voorstel, onze verantwoordelijkheid met betrekking tot de veiligheid.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Met dit voorstel vraagt het college de Staten om middelen beschikbaar te stellen. Voor ik daarop inga, heb ik er behoefte aan om u even drieënhalf jaar in de tijd mee terug te nemen. We schrijven voorjaar 2013 en de PVV-fractie neemt ene Pieter Lakeman in de arm om eens te bepalen hoe groot het bedrag is waarvoor de Zeeuwse belastingbetaler zijn broek gaat scheuren bij een faillissement van Thermphos. Hij becijfert op dat moment dat het wel eens 23 miljoen zou kunnen zijn wat het de provincie zou kunnen gaan kosten. Deze schatting was gebaseerd op openbare verslagen van de curator. De PVV-fractie verzocht op dat moment het college

tevergeefs om een voorziening op te nemen. Zelfs gingen wij tweemaal tot aan de minister van Binnenlandse Zaken; zo belangrijk vonden wij deze zaak. Dezelfde openbare verslagen van de curator noopten de heer Lakeman in juli van 2014 zijn schatting te verhogen tot 38 miljoen. Echter, noch in de begroting voor 2013, noch in die voor 2014 werd ook maar één euro als voorziening opgenomen.

Voorzitter, waarom breng ik dit naar voren? Het is ons inziens ontzettend belangrijk --ik verwijst naar de houding van het college op dit moment; de Staten worden goed geïnformeerd-- dat niet alleen de PVV-fractie op het puntje van de stoel zit, maar ook het college. Welnu, dat was in 2013 niet het geval.

Ook mijn fractie stemt zonder meer in met het nu voorliggende statenvoorstel; het is belangrijk genoeg. Op een later moment zal het college op basis van een plan een nieuw voorstel aan de Staten voorleggen. Evenals andere fracties weet mijn fractie heel goed wat de financiële situatie van de provincie is. Op het moment dat het bedoelde plan wordt besproken en duidelijk is wat wij moeten doen om dit tot een goed einde te brengen, zullen wij bepaalde zaken moeten weten. Wat is onze positie, wat houdt nu precies die turnkey-overeenkomst in? Als ten aanzien van die zaken voldoende duidelijkheid wordt geboden, kunnen de Staten op een goede wijze tot besluitvorming komen.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Na de commissievergadering hebben wij een email verzonden, met daarin het verzoek om te reageren op onze behandeling van gestelde vragen. Ik ben blij met de reacties die daarop zijn ontvangen. Mijn conclusie is dat wij op 18 november met elkaar over de juiste informatie zullen kunnen spreken. Ook uit de discussie van vandaag blijkt dat --vóór je het weet-- verleden, heden en toekomst allemaal tegelijkertijd aan de orde komen, en dat is in dit dossier wel héél erg ingewikkeld. Ook de afgelopen week is er weer van alles binnengekomen. Iedereen reageert, en het is goed om al die berichten op hun juistheid te checken, en om te weten waarom bepaalde afwegingen worden gemaakt. Daar is tijd voor nodig. Wij zullen, in de aanloop naar 18 november, nog nadere informatie verstrekken over het "waarom toen", over de wijze waarop informatie is verwerkt en over gemaakte keuzes.

Wij zullen echter vooral moeten focussen op het heden. Wat kunnen wij nú doen, gelet op het contract dat eerder is afgesloten? Wij kunnen achteraf wel constateren dat dat contract misschien niet goed is geweest, maar daar hebben wij toch nú mee te handelen. Wij moeten er nú voor zorgen dat de veiligheid gewaarborgd is. Ik heb toegezegd dat eveneens wordt nagegaan wat wij kunnen doen om

het minimaal veilig te maken. Als voorbeeld noem ik het bevriezen, stil leggen van de boel. Is dat mogelijk en, zo ja, wat zijn dan de opties? Verder moet worden bekeken wat er kan worden gedaan om de opbrengstpotentie waarop ook vandaag is bedoeld, te realiseren. Dit aspect moet bij de businesscase worden betrokken. Het zijn allemaal zaken die aan de orde moeten komen omdat ze voor het proces noodzakelijk zijn.

Vervolgens, voorzitter, kom ik met een soort "winstwaarschuwing". Op 18 november zullen wij nog niet kunnen beschikken over het plan dat wij voor december hebben gevraagd, waarmee een antwoord kan worden gegeven op de vraag: hoe kunnen wij datgene wat nu voorligt, versnellen? Dat plan komt pas later. De heer Van de Velde heeft terecht gesteld dat die twee zaken uit elkaar moeten worden gehouden: enerzijds onze positie en anderzijds de oplossing. Wij gaan die zaken los van elkaar bespreken.

De heer Van Burg heeft een voor mij wat moeilijke zin gebruikt: hoe is het mogelijk geweest dat wij ons zo in de luren hebben laten leggen? Voorzitter, dat vind ik wel érg ver gaan. Immers, op deze manier worden er al conclusies getrokken, wordt er ingegaan op iets dat wij wellicht vermoeden of aanvoelen, mogelijk zelfs in de onderbuik voelen. Ik zou zeggen: laten wij daar nog even voorzichtig mee zijn en de nader te verstrekken informatie afwachten. Dat moment komt na 15 december. Ik herhaal dat er contracten en juridische afspraken zijn. Zodra dat alles is geduid, kunnen wij misschien ingaan op de zojuist gestelde vraag.

De heer Van Burg heeft voorts gevraagd: hoe gaan wij voorkomen dat dit opnieuw gebeurt? Voorzitter, ook deze vraag dient zeker aan de orde te komen, maar ook daarop hebben wij 15 december nog geen antwoord. Het is op dit moment voor mij heel ingewikkeld om op deze vraag in te gaan.

Een andere vraag van de heer Van Burg is op dit moment wél heel gerechtvaardigd. Deze vraag heeft te maken met datgene wat wij twee weken geleden hebben gedaan. Met alle partijen aan tafel is opnieuw nagegaan of er geen kennisbronnen zijn vergeten en of wij de juiste wetenschap aan boord hebben, zodat de beoogde versnelling kan worden gerealiseerd. Dan doen wij dus wel degelijk.

Terecht stellen fracties zich kritisch en bezorgd op, onder meer waar het gaat om de eventuele eigen bijdrage die de provincie zou moeten leveren. Voorzitter, bij de beantwoording van gestelde vragen zullen wij uitleggen waarom het onvermijdelijk is, de overbruggingsperiode te verlengen tot op z'n minst 15 december. Wij snappen heel goed dat wij dit moeten onderbouwen met de juridische verantwoordelijkheid die wij hebben, en dat zullen wij ook doen.

Voorzitter, zou het bedrag waarover nu wordt gesproken, niet worden vrijgegeven, en zou men vervolgens tegen een faillissement aanlopen, dan zouden wij nog verder van het pad af raken. Uiteindelijk moeten wij met elkaar vooruit, en wij zullen het op een goede manier proberen te duiden.

Gevraagd is of een en ander nog vóór 18 november nader kan worden besproken. Voorzitter, wij zullen moeten nagaan of wij, als er naar aanleiding van de brief nog vragen rijzen, nog voor de achttiende bij elkaar moeten komen, maar dat laat ik over aan de Staten, op basis van beschikbaar gestelde informatie. Als dat nodig blijkt te zijn, zijn wij daartoe graag bereid.

Voorzitter, mevrouw Van Unen heeft alles, fase 1 en fase 2, bij elkaar gehaald. Inderdaad komt men dan uit op de door haar genoemde bedragen, maar ik wijs erop dat er bewust een knip is gemaakt. Fase 1 gaat over het veiligstellen, zodat dat de vergunning beëindigd kan worden. Fase 2 heeft betrekking op de businesscase die ZSP gaat opstellen en die betrekking heeft op het saneren van de rest van het terrein en op sloop, waarna de grond weer in erfpacht kan worden uitgegeven. Het lijkt mij terecht dat wij dit onderscheid vasthouden, gelet op de verschillende verantwoordelijkheden.

De heer Willemse heeft de curator genoemd. Voorzitter, in onze informatieverstrekking --dan wel voor 18 november, dan wel voor 15 december-- wordt ingegaan op datgene wat er in 2013 inhoudelijk ten aanzien van dit proces is gebeurd. Het lijkt mij nuttig om deze informatie te delen.

Voorts is gevraagd hoeveel slib er nog ligt. Dat is meer dan 2000 ton, nog steeds een hele berg. Je moet het zien om te beseffen hoeveel het is. Al enkele malen hebben wij aangegeven dat wij deskundigheid uit allerlei hoeken hebben aangetrokken. Er is dus goed naar gekeken. Kan men dit spontaan laten ontbranden? Voorzitter, dat heeft men in Amerika gedaan door het gewoon uit te rijden, op het land te laten ontbranden, te ploegen en opnieuw te ploegen, grond eroverheen, en klaar. Welnu, de wet- en regelgeving die wij in Nederland hebben, staat dit gewoon niet toe, terecht niet. Met andere woorden: andere methoden zijn er niet binnen de geldende wet- en regelgeving.

Wat verkochte fosfor heeft opgebracht, voorzitter, kan ik nu niet precies aangeven, maar in het contract staat dat die opbrengst voor de aannemer is, evenals de opbrengst bij verkoop van sloopmateriaal. Als men dit exact wil weten, kan ik het navragen maar het is geen factor die voor óns van belang is.

Welke woorden zijn er om te duiden hoe je je voelt... Dat is soms ingewikkeld. Soms heb je een sprankje hoop, later zie je weer tegenslag. Zo gaat het vaak heen en weer. Ik ben het met mevrouw Kool eens dat het noodzakelijk is om de Staten van

elke stap op de hoogte te houden. Keer op keer zullen wij de Staten informeren, zodat zij weten in welke richting wij hiermee gaan.

Voorzitter. Ik ga niet in op de vraag of altijd alles goed in de krant wordt weergegeven. De heer Babijn kan ik zeggen dat in elk geval de beheerkosten ooit 1 miljoen waren en dat ze daarna zijn verminderd tot vijf ton. Echter, hierbij wordt geen rekening gehouden met de beheerkosten aan de kant van VCB. Daarom spreken wij consequent over een niveau van zeven ton. Dat is het totale bedrag dat men nodig heeft om op de huidige manier de boel in stand te houden: de fabriek onder druk, de brandweer aanwezig, de veiligheidsdeskundigen in positie enz. Andere bedragen zijn hiervan afgeleid, maar het gaat om die zeven ton.

De heer Van de Velde dringt aan op een zuivere, zakelijke opstelling. Voorzitter, daarover hebben wij eerder gesproken en dat is precies zoals wij erin zitten. Wij gaan zakelijk de gesprekken aan en weten zakelijk waar wij heen willen. Tegelijkertijd beseffen wij dat partijen elkaar nodig hebben om oplossingen te bereiken. Die twee benaderingen kunnen heel goed samengaan.

Voorzitter, de heer Haaze heeft mij nieuwe informatie verschaft. De heer Lakeman had ik nog niet op mijn netvlies, maar blijkbaar is er in 2013 sprake geweest van een uitvoerige discussie. Wat wij proberen is om, op grond van de positie die wij nú hebben, te zoeken naar oplossingen. Wij hopen dat het plan dat op 15 december aan de orde komt, zodanig houvast biedt dat wij vooruit kunnen. Wij zullen de komende tijd de Staten voortdurend informeren.

Het voorstel wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

29. Vragensessie

30. Vragen van het lid **De Milliano-van den Heuvel** over de uitspraak van het gerechtshof over **DELTA**

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. De afgelopen week heeft het gerechtshof een uitspraak gedaan --het gaat om een tussenvonnis-- in de zaak DELTA-de Staat. Wij horen graag van de gedeputeerde welke impact deze uitspraak heeft. Welke stappen worden er tegen deze achtergrond in de onderhandelingen gezet? Worden te zetten stappen aangepast?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Ik dank de CDA-fractie voor het stellen

van deze vragen omdat zij mij daarmee in de gelegenheid stelt om op deze kwestie in te gaan, zij het dat de situatie nog prematuur en nog heel vers is. De uitspraak van het hof is er nog maar nét. Het betreft een tussentijds arrest dat wij nu aan het bestuderen zijn. Met "wij" doel ik op DELTA, de provincie, de andere aandeelhouders en het Rijk. Die bestudering moet eerst worden afgerond, vóór wij inhoudelijk conclusies kunnen trekken. Ik geef dus een eerste reactie.

Voorzitter. Wij zien deze uitspraak als een steun in de rug bij onze gesprekken met het Rijk. In onze beleving heeft het hof toch wel precies gezien waar de schoen wringt, namelijk een onverkoopbare kerncentrale die wij hier in Zeeland hebben, die ervoor zou kunnen zorgen dat DELTA onderuit wordt gehaald, in financiële zin ten onder gaat. Daar moet een oplossing voor komen, zoals wij tegen het Rijk hebben gezegd. Wij hebben hiervoor de hulp van het Rijk gevraagd en verlangen een oplossing voor de verlieslatende kerncentrale. De kerncentrale op zich is natuurlijk niet verlieslatend, maar het bedrijf DELTA wél, als gevolg van het tolling-contract.

Nogmaals, wij zijn met het Rijk in gesprek over een oplossing en de minister heeft de Kamer een brief gestuurd, mét het rapport van Roland Berger. De minister geeft in die brief als voorwaarde aan dat aandeelhouders een kapitaalinjectie zouden moeten geven, maar dat is voor de aandeelhouders bijzonder moeilijk. Hoe sterk zijn wij met elkaar om zoiets te doen?

Uit het arrest zou men kunnen opmaken, voorzitter, dat nu DELTA en het Rijk aan zet zijn. Ik moet nog van het Rijk horen hoe men hier tegenaan kijkt. Door het Rijk wordt gesteld dat het bedrijf DELTA wat anders is dan de aandeelhouder van DELTA. Wij hebben het Rijk gevraagd hoe men erin staat. Is dit nu inderdaad een zaak tussen bedrijf en Rijk, terwijl wij nu in gesprek zijn als aandeelhouder en Rijk?

Voorzitter, de inzet van alle aandeelhouders is nog steeds dat men, mét de hulp van het Rijk, komt tot een totaaloplossing waarbij DELTA én splitst, én twee gezonde organisaties achterlaat. Nogmaals, daar hebben wij de hulp van het Rijk bij nodig. Wij hebben tegenover het Rijk aangegeven dat wij graag in gesprek blijven om uiteindelijk een oplossing te kunnen bereiken. Ook als het het bedrijf en het Rijk zouden zijn die hier tot een oplossing zouden moeten komen, vinden wij nóg dat wij als aandeelhouder een partij zouden moeten zijn.

Het Rijk moet nog met alle hierbij betrokken partijen overleggen. Wij zitten aan tafel met Financiën, Binnenlandse Zaken, toezichthouders enz. Wij hopen dat wij in de loop van de komende week een standpunt van het Rijk krijgen. Als wij dat hebben, wordt duidelijk hoe de procedure er verder

uit zal zien. Ik zal de Staten hierover schriftelijk informeren.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor haar toelichting.

Aanvankelijk werd aangegeven dat het, gelet op de situatie van DELTA, beter zou zijn wanneer DELTA zou stoppen met het proces tegen de Staat. Echter, dit tussenvonnissen is best wel positief voor het bedrijf; zo zou je het althans kunnen uitleggen. Kan de conclusie zijn dat dit hét moment is voor DELTA om te stoppen met procederen tegen het Rijk?

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. In deze zaal en ook daarbuiten is er door velen op aangedrongen dat DELTA zou stoppen met zijn procedure tegen de Staat. Immers, dat zou de sfeer in de te voeren gesprekken niet ten goede komen. Nu hebben wij altijd gedacht dat zo'n bedrijf daartoe vast bereid zou zijn wanneer daar iets tegenover zou staan. En zie, voorzitter, dat vindt de rechter blijkbaar ook. Ons inziens komt de uitspraak daar op neer. De rechter zegt in feite: DELTA wordt, anders dan bijvoorbeeld Eneco, onevenredig zwaar getroffen door de regels die door DELTA worden aangevochten. Dit zou rechtvaardigen dat er een extra compensatie plaatsvindt voor DELTA. Welnu, dat is volgens mij precies datgene wat wij in Zeeland steeds van het kabinet hebben verwacht.

De procedure tegen de Staat is niet door DELTA geannuleerd, althans niet zonder daarvoor iets terug te krijgen. Nu ziet het er, achteraf bekeken, naar uit dat die strategie best verstandig was. Ik voeg hieraan toe dat wij, als aandeelhouder, onze rol moeten spelen met respect voor de eigen positie en verantwoordelijkheid van het bestuur van de vennootschap. Wij zijn wel eens dicht bij een situatie geweest, waarbij wij wat dit betreft mogelijk over de schreef zouden kunnen gaan. Het lijkt mij goed om nu vast te stellen dat het bedrijf blijkbaar gelijk had met zijn standpunt dat de procedure niet zonder compensatie moest worden geannuleerd. Als wij nu concluderen dat dit goed is voor Zeeland, kunnen wij eensgezind verder bij het onder de aandacht brengen van het kabinet dat het nu, op basis van de uitspraak van het hof, écht over de brug moet komen.

De **voorzitter**. Ik herinner eraan dat wij nu bezig zijn met een vragensessie. Ik verzoek de leden om zich te richten op het stellen van aanvullende vragen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Het college heeft er in het verleden op aangedrongen dat de procedure tegen de Staat zou worden stopgezet. Dat mijn fractie het daar niet mee eens was, is bekend. Ik neem aan dat het college er nu anders

over denkt. Ik vind dat het nu juist níet het moment is om te stoppen. Het is het moment om door te zetten.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Mocht worden besloten om de kwestie van DELTA en de kerncentrale eerder op de agenda te zetten, dan wil mijn fractie dat dat ook geldt voor haar initiatiefvoorstel. Wij maken ons grote zorgen over DELTA en de toekomst van Zeeland, en denken daarbij niet primair aan ons eigen partijstandpunt maar aan de noodzaak dat partijen in Zeeland gezamenlijk optrekken.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. In het recente verleden legde iemand een claim van 90 miljoen op DELTA. Het bedrijf bracht naar voren dat dit de bedrijfsvoering in gevaar zou kunnen brengen. Nu is de kredietwaardigheid weer naar beneden bijgesteld en in het openbaar is vermeld dat men op de balans 100 miljoen zou moeten bevroeren. Brengt ook dit aspect de bedrijfsvoering in gevaar?

Wind- en zonne-onderdelen zijn overgenomen door Eneco. Behoort daar ook Gemini, het grootste windpark, toe?

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Als het college ons informeert, roept dat weer nieuwe vragen op. In een bijzin heeft de gedeputeerde gezegd dat het standpunt van het Rijk inhoudt dat allereerst de aandeelhouders aan de lat staan om in financiële zin bij te springen. Ik kan mij voorstellen dat aandeelhouders een bepaalde verantwoordelijkheid hebben; daar moeten wij niet voor weglopen. Echter, er is sprake van een causaal verband tussen enerzijds aangenomen wetgeving en in Den Haag genomen besluiten, en anderzijds de onmogelijkheden die nu naar voren komen en de financiële consequenties. Ik leg het college de vraag voor of dit ook in Den Haag duidelijk is.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Uit berichten in de krant blijkt dat de windparken zijn verkocht. Is het college hiervan op de hoogte gesteld? Zijn de aandeelhouders hierbij betrokken geweest? Of kan het bedrijf dit zélf zonder meer afhandelen?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Door de CDA- en de SP-fractie is ingegaan op de mogelijkheid om de procedure tegen de Staat nu te stoppen. Wat de splitsing betreft is er sprake van een eindoordeel: Eneco moet splitsen, punt. Dat onderdeel is dus klaar. Echter, het tussenvonnissen gaat over DELTA en de kerncentrale. Aan DELTA is gevraagd om vóór 13 december met een onderbouwing te komen voor het standpunt dat het bedrijf onevenredig zwaar getroffen wordt. Het is dus een verzoek om extra informatie. De heer Veraart houd ik voor dat het nu niet om een oordeel gaat, maar om een

veronderstelling die nader moet worden onderbouwd met informatie die door DELTA moet worden aangeleverd. Vervolgens heeft het Rijk de mogelijkheid om daar weer op te reageren.

Op basis van deze nadere informatie wordt een uitspraak verwacht. Wanneer nu met de procedure zou worden gestopt, zou niet worden voldaan aan de vraag van het hof. Aan het verzoek om nadere informatie moet tegemoet worden gekomen; de procedure moet verder. Het aspect "onevenredig zwaar getroffen" komt in het vonnis aan de orde, naast de mogelijkheid van een extra compensatie, nodig om te kunnen voldoen aan het gestelde in de Splitsingswet. Het zijn aspecten die leiden tot vragen van het hof om nadere onderbouwing. Die zal aangeleverd moeten worden, waarna daarop door het Rijk kan worden gereageerd. Vervolgens zal het hof een vonnis vellen.

Voorzitter. Het duurt allemaal nog wel even. Het is niet zo dat wij nu al met feiten te maken hebben. Ik zie het tussenvonnissen als een steun in de rug bij onze gesprekken met het Rijk, gericht op het vinden van een oplossing, maar dat dit zal leiden tot het bereiken van het uiteindelijke doel, een totaaloplossing voor DELTA mét zekerheid voor de kerncentrale... Die conclusie kan nu niet worden getrokken.

De heer Veraart heeft gesteld dat DELTA het goed heeft gedaan door te blijven procederen. Voorzitter, ik ben blij met deze steun in de rug, maar het splitsen blijft een feit. Het verzet daartegen heeft niet geholpen, zeker niet voor Eneco die dit nu moet gaan doen. Men kan zich ook afvragen wat er zou zijn gebeurd wanneer het bedrijf heel veel eerder wél al was gesplitst. Voorzitter, dat zijn van die dingen... Terugkijken is altijd eenvoudiger.

De heer Babijn heeft het over claims, kredietwaardigheid, wind- en zonne-energie enz., en de VVD-fractie stelt een vraag over de verkoop van een windpark. Voorzitter. Het betreft een verkoop in verband waarmee eerder werd gemeld dat er onderhandelingen plaatsvonden. Op het moment dat de onderhandelingen waren afgerond, zijn wij --nog vóór het persbericht naar buiten ging-- geïnformeerd, maar deze kwestie valt binnen de bevoegdheden van directie en raad van commissarissen. Volgens mij gaat het, wat deze bevoegdheid betreft, om een norm van 55 miljoen. Afsproken is dat, als het gaat om een transactie met een hoger bedrag, GS en PS daarover een besluit moeten nemen, maar om een dergelijk niveau gaat het beslist niet. Verder meen ik dat het Geminipark hier niet bij betrokken is, maar dat weet ik niet zeker. Denk ik aan het hierbij aan de orde zijnde bedrag, dan meen ik dat dat niet het geval zou moeten kunnen zijn.

De heer Dorst kan ik zeggen dat in de brief van de minister, behorend bij het rapport, de

kapitaalinjectie van de aandeelhouders wordt vermeld als voorwaarde. Of dit moet worden vertaald met "eerst aan de lat", hoe dit allemaal zou kunnen worden geregeld... Dat is onderwerp van gesprek met het Rijk. Nogmaals, het zou een voorwaarde moeten zijn voor het verder zoeken naar een oplossing.

Voorzitter. Dat er sprake is van een causaal verband, bedoeld door de heer Dorst, tussen de splitsing, het niet kunnen verkopen van de kerncentrale en de gevolgen daarvan, is duidelijk. Ik constateer dat dit opnieuw is onderstreept met het tussenvonnis van het hof.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik herhaal dat in het openbaar is vermeld dat, als de kredietwaardigheid van DELTA naar beneden wordt bijgesteld, men op de balans 100 miljoen moet bevriezen. Aangezien de eerder door mij genoemde claim van 90 miljoen de bedrijfsvoering in gevaar bracht, wil ik van de gedeputeerde horen of dit bevriezen inderdaad aan de orde is en of dat de bedrijfsvoering in gevaar brengt.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. In feite wordt nu met het tussenvonnis --als optie en als opdracht aan DELTA in verband met een nadere onderbouwing-- datgene aangegeven wat Zeeland het kabinet heeft voorgehouden: de kerncentrale is te groot voor deze regio alleen; daar moet u bij helpen. Ook al wordt het pagina's lang met juridisch jargon aangegeven, dát is de kern van het tussenarrest. Dat is een steun in de rug. Is de gedeputeerde het daarmee eens?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter, datgene waarop de heer Babijn doelt, is op dit moment niet aan de orde. Het "minnetje" bij de waardering van DELTA heeft er niet toe geleid dat men op dit moment 100 miljoen zou moeten bevriezen. Ook de claim waarover hij spreekt is niet aan de orde.

Inderdaad zien wij het tussenvonnis als een steun in de rug bij onze gesprekken met het Rijk. Het antwoord op de vraag van de heer Veraart is dus: ja.

31. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

32. Sluiting

De vergadering wordt te 18.08 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 16 december 2016, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.